

ความร่วมมือกับต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

กระทรวงศึกษาธิการ

“เมือง”

ความเปลี่ยนแปลงและท้าทายใหม่ในขนาด
ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

รอบรู้มรดกโลก
เคลื่อนไหวต่างประเทศ
บทความพิเศษ
บทความแปล

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
WWW.BIC.MOE.GO.TH

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร 0 2628 5646 ต่อ 122 – 124 โทรสาร 0 2281 0953
www.bic.moe.go.th

วารสาร

ความร่วมมือ
กับต่างประเทศ

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

อาคารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อาคาร 5)
ถ.ราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 02 628 5646 - 9, 02 281 0565
โทรสาร 02 281 0953
<http://www.bic.moe.go.th/>

ภาพรวมวิชาการ

ประชากรมากกว่าครึ่งโลกอาศัยอยู่ในเขตเมือง และมีการคาดการณ์ว่าภายในปี 2050 จะเพิ่มสูงถึง 70% เมืองในวันนี้ และในอนาคตยังคงเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ และยังไม่เคยมีมาก่อน แม้ว่าพื้นที่เมืองมีเพียง 2% ของโลก แต่ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ สูงถึง 60% ปล่องก๊าซเรือนกระจกมากถึง 75% สร้างขยะกว่า 70% และยังคงคุกคามต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่มากมาย จากกรรมคมนาถมทางน้ำ ไปสู่ทางบกและระบบรถไฟฟ้า ผ่นวกกับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โครงการพัฒนาและธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ในพื้นที่แหล่งมรดกโลก และมรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ต้องตกอยู่ในความเสี่ยง การอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานและความไม่เท่าเทียมยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและหายนะในหลายกรณี เมืองจึงเป็นเหมือนจุดศูนย์กลางของความแตกแยกทางสังคม ผลจากความท้าทายทั้งหลายที่กล่าวมา ทำให้เมืองต่าง ๆ ทั่วโลกมีการจุดประกายความคิดใหม่ในเรื่องการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองและความร่วมมือระหว่างเมืองต่าง ๆ มากขึ้น

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศฉบับนี้ มีเนื้อหาที่น่าสนใจและสร้างสรรค์ที่คัดสรรมาจากวารสารยูเนสโกคูริเยฉบับประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน 2562 ซึ่งแสดงให้เห็นกรณีศึกษาของเมืองต่าง ๆ ที่นำสู่การพัฒนาของเมืองจากทั่วโลก นอกจากนี้ยังนำเสนอบทความพิเศษที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดต่าง ๆ รวมทั้งกรณีตัวอย่างของเมืองสร้างสรรค์ในประเทศไทย ทั้งจากเมืองภูเก็ต และเชียงใหม่ รวมถึงความร่วมมือต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศอีกด้วย

ท่านผู้อ่านสามารถติดตามอ่านวารสารความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งฉบับปัจจุบันและย้อนหลังได้ที่เว็บไซต์สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ www.bic.moe.go.th

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ฉบับเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2562

รอบรู้รดกโลก

- 7 “สังเขบนียสถานทีพุทรคยา...มรดกโลกในประเทศอินเดีย”
โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์

ความเคลื่อนไหว

- 77 การประชุมสมัยสามัญของยูเนสโกครั้งที่ 40
โดย รัชนิท พงศ์อุดม
โกมุที ยมลนันทน์
สุปราณี คำวง
- 29 ยูเนสโกประกาศให้กรุงเทพมหานครและสุโขทัย เป็นเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก
(UNESCO Creative City Network – UCCN) ประจำปี 2562
โดย โกมุที ยมลนันทน์
- 31 การเฉลิมฉลอง 150 ปีชาตกาล พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
และ 100 ปีแห่งการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
โดย โกมุที ยมลนันทน์
- 35 ความร่วมมือภายใต้กองทุนพิเศษกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง
โดย รุ่งกานต์ พันธุ์ภักดี

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ฉบับเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2562

บทความพิเศษ

- 37 เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก
โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์
- 41 ภูเก็ต : เมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหารของยูเนสโก
โดย ศรีกิจ หยกมณีรัตนการ
- 43 เชียงใหม่ : เมืองสร้างสรรค์ที่ต้องไปให้สุด
โดย สุวารี วงศ์กองแก้ว
- 47 เครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก
โดย กุสุมา นวพันธ์พิมล

บทความแปล

- 51 ฮาวานา : ทุกคนล้วนร่วมด้วยช่วยกัน
แปลโดย พิศวาส ปทุมต์ตรังษี
- 53 ยูซีบีไอ ลีอัล : ฮาวานา...ที่รักของฉัน
แปลโดย พิศวาส ปทุมต์ตรังษี
- 56 ฟันฟูจิตวิญญานนครโมซูล
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 58 เมืองยาซด์ : อิงอาศัยทะเลทราย
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 60 แกรนปาสาเต็ง “ป้อมปราการทางภูมิศาสตร์ของเรา”
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

สังเวชนียสถานที่พุทธคยา...

มรดกโลกในประเทศอินเดีย

โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์

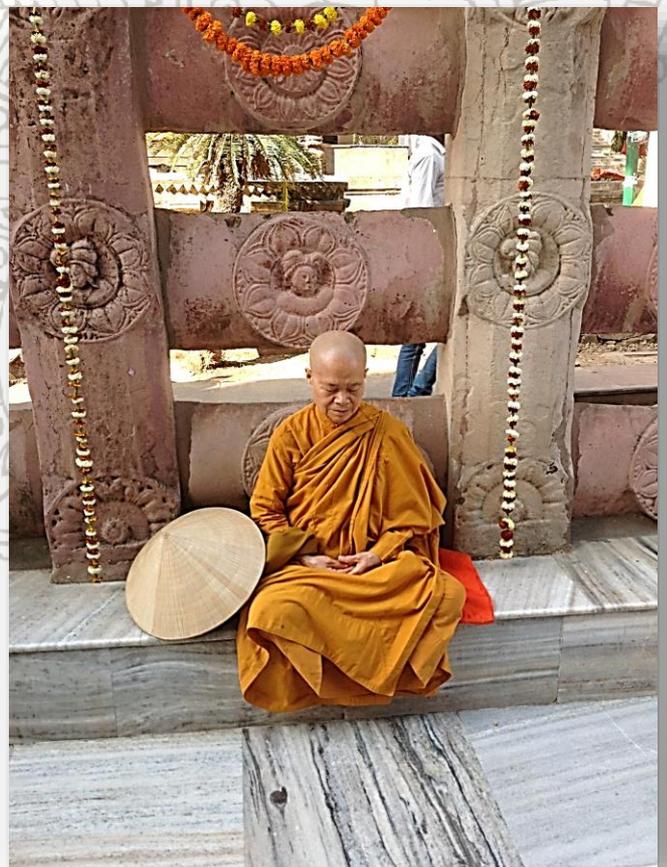
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม

กรรมการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) และ
คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมรดกโลกและคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

คำนำ

สังเวชนียสถานที่พุทธคยา อยู่ในเมืองคยา ทางใต้ของรัฐพิหาร ทางตะวันออกของประเทศอินเดีย ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเนรัญชรา ห่างจากฝั่งแม่น้ำเพียง 350 เมตร สังเวชนียสถานที่พุทธคยานี้ มีสัญลักษณ์ที่โดดเด่น คือ "วัดมหาโพธิเจดีย์" หรือองค์เจดีย์สี่เหลี่ยมสอบขึ้นไปจนถึงยอดแหลม ตั้งอยู่กลางพื้นที่ มีความสูง 51 เมตร ฐานวัดโดยรอบได้ 121.29 เมตร มีหอปะพุทธรูปอยู่ด้านล่างลึกกว่าพื้นดินอีกประมาณ 5 เมตร ด้านบนเป็นสถานที่สวดมนต์และปฏิบัติธรรม วัดมหาโพธิเจดีย์นี้ล้อมรอบด้วยโบราณวัตถุสถานที่ที่มีประวัติศาสตร์สำคัญอันเนื่องด้วยการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เช่น ต้นพระศรีมหาโพธิ์ พระแท่นวัชรอาสน์ที่ประทับตรัสรู้ และอนิมิสสเจดีย์ ณ ที่ทรงเสวยวิมุตติสุข เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้สงวนบริเวณโดยรอบนอกของพื้นที่วัดพุทธคยาไว้สำหรับใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวกับการจาริกมาแสวงบุญที่สังเวชนียสถาน เช่น เป็นที่ตั้งของวัดพุทธของหลายประเทศ รวมทั้งวัดไทยคือ วัดไทยพุทธคยาด้วย พุทธคยาจึงนับว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเนื่องจากการตรัสรู้ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้รับการดูแลบูรณะไว้ต่อเนื่องมานานกว่า 2,000 ปี ซึ่งชาวพุทธจากทั่วโลก ได้พากันเดินทางมาสักการะ บูชารำลึกถึงพระบิสิสุทธิ์คุณและพระเมตตาคุณของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชจวบจนถึงทุกวันนี้

ในสมัยพุทธกาล พุทธคยาเคยเป็นสถานที่ร่มรื่นในแคว้นมคธ มีป่าชฎุเยือกเย็น มีแม่น้ำใสเย็น มีทำนน้ำราบเรียบ อยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านชื่อ "อุรุเวลาเสนานิคม" ที่มีหมู่บ้านสำหรับโคจรอยู่โดยรอบ ดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงพรรณนาไว้ว่า "เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรแสวงหากุศลอันประเสริฐสันติ" ปรากฏอยู่ในโพธิราชกุมารสูตร พระพุทธเจ้าได้ทรงเลือกที่แห่งนี้เป็นที่บำเพ็ญเพียร ทรงประทับอยู่ ณ ที่แห่งนี้นานถึง 6 ปี ณ ใต้ต้นโพธิ์ ที่บริเวณพุทธคยานี้ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา

และต่อมาทรงเปลี่ยนมาเลือกปฏิบัติในแนวทางสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิปทา ทรงรับการประเคนถวายข้าวมธุปายาสจากนางสุชาดา ทรงลอยลาดในแม่น้ำเนรัญชราเป็นการเสี่ยงทาย หลังจากนั้นได้ประทับนั่งบำเพ็ญเพียรจนได้ทรงตรัสรู้ในคืนวันเพ็ญวิสาขะ และยังได้ประทับเสวยวิมุตติสุขอยู่ ณ พุทธคยา ต่ออีกถึง 7 สัปดาห์ มีพ่อค้าสองคนเดินทางผ่านมา เห็นพระองค์มีพระวรกายผ่องใส เปล่งพระรัศมีงามสง่าเห็นได้แต่ไกล จึงเข้ามาถวายข้าวสัตตผลและ สัตตูก้อน พ่อค้าทั้งสองตนนี้นับได้ว่าเป็นผู้ที่เข้าถึงพระพุทธและพระธรรม เป็นคู่แรกของโลก

© www.watthaibuddhagaya935.com

ปัจจุบันนี้ แม่น้ำเนรฐุชราอันสำคัญได้เหือดแห้งลงไปจนดินขำมฝิ่งแม่น้ำได้ แต่บริเวณวัดมหาโพธิเจดีย์พุทธยา ยังได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาขึ้นมาให้เป็นสถานที่แสวงบุญและปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนจากทั่วโลก จนได้รับการสนับสนุนให้ประกาศขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002

ประวัติการดำเนินการทางโบราณคดี หลักฐานทางโบราณคดีในอินเดีย และจดหมายเหตุของนักเดินทางหลายชาติ ยืนยันได้ถึงความสำคัญของพุทธคยาว่าเป็นสังเวชนียสถานของชาวพุทธมาแต่โบราณ อย่างน้อยก็ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์เมาริยะเมื่อ 200 ปีหลังจากพระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ต่อมาพุทธศาสนาได้เสื่อมถอยลงไปในอินเดีย มารุ่งเรืองอีกในสมัยราชวงศ์ปาละ (คริสต์ศตวรรษที่ 8 - 12) ที่นับถือพุทธศาสนาสายมหายานและสายตันตระ แต่หลังจากนั้นพุทธศาสนาก็กลับเสื่อมถอยลงอีก โดยเฉพาะในช่วงสงครามที่กองทัพมุสลิมบุกเข้าครอบครองอินเดียอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่คริสต์ศักราชที่ 13 เป็นต้นมา พุทธสถานจำนวนมากถูกทำลายไป รวมทั้งพุทธคยาซึ่งถูกทำลายทิ้งร้างหลายร้อยปี จนมาถึงสมัยรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษครองอินเดีย จึงเริ่มขุดค้นทางโบราณคดีที่พุทธคยาอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1863 โดยพลตรี เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม (Major General Sir Alexander Cunningham) แห่งกองทัพอังกฤษประจำอินเดีย ผู้ก่อกำเนิดสำนักงานสำรวจโบราณคดีแห่งอินเดีย (Archaeological Survey of India) เซอร์ คันนิงแฮม ได้เริ่มสำรวจทางโบราณคดีในอินเดียอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1861 - 1865

โดยได้มุ่งเป้าไปที่แหล่งโบราณสถานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ที่มีบันทึกไว้ในเอกสารอินเดียโบราณและในเอกสารการเดินทางของนักเดินทางจีนโบราณ โดยเฉพาะภิกษุจีนช้วนจาง (Xuanzang) หรือที่เราเรียกว่าพระถังซัมจั๋ง และภิกษุฟาเหียน (Faxian) ได้เคยมาเยือนและเขียนบันทึกไว้ ในช่วงนี้ เซอร์ คันนิงแฮม สำรวจพบแหล่งโบราณคดีทางพุทธศาสนาสำคัญ ๆ หลายแห่งทั่วอนุทวีปอินเดีย เช่น ตักศิลา (Taxila) สราวตี (Shravasti) เวสาลี (Vaishali) โกสัมพี (Kaushambi) และ นาลันทา (Nalanda) ที่พุทธคยา (Bodh Gaya) นี้ เซอร์ คันนิงแฮม ได้กลับมาทำการขุดค้นสำรวจอย่างละเอียดอีกครั้งในช่วงปี ค.ศ. 1880 - 1884 โดยร่วมมือกับนักโบราณคดีอื่น ๆ หลายคน ครั้งนี้เขาได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจครั้งก่อน ประกอบกับผลจากการศึกษาจารึกบนเสาหินพระเจ้าอโศกมหาราชเสาที่ 8 ที่ระบุว่า “พระเจ้าอโศกได้เสด็จมาที่พุทธคยาและสร้างพระมหาเจดีย์ไว้เมื่อปี 260 ก่อนคริสตกาล” ซึ่งข้อมูลนี้สามารถเชื่อมโยงได้กับภาพจำหลักบนหินที่แหล่งโบราณคดีทางพุทธศาสนาที่พาราหุต (Bharhut) มีความเจริญทางศิลปะเกี่ยวกับพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 12 ซึ่งเซอร์คันนิงแฮมก็ได้มาสำรวจที่พาราหุตแล้ว

© www.learningpune.org

ในปี ค.ศ.1873 ข้อมูลการมาสักการะพุทธคยาของพระเจ้าอโศกนี่ยังปรากฏในภาพสลักที่วัดเขาสาญจี (Sanchi) ซึ่งเซอร์คันทิงแฮมก็ได้ไปขุดค้นสาญจีเมื่อปี ค.ศ.1851 และพบว่าบนคานธรณีประตูด้านตะวันออกของพระสถูปหมายเลข 1 ที่สาญจีนี้มีเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้าอโศกเสด็จไปพุทธคยาด้วย (สาญจีเป็นแหล่งมรดกโลกทางพุทธศาสนาอีกแห่งหนึ่งในอินเดีย)

นอกจากนี้คณะของเซอร์คันทิงแฮม ยังใช้รายละเอียดจากบันทึกของพระภิกษุจินมาสนับสนุน เช่น ฟาเหียน ที่บรรยายไว้ตั้งแต่ใน ค.ศ. 409 ว่าได้พบพระมหาเจดีย์ของพระเจ้าอโศกที่นี้พระภิกษุจิน ช้วนจิ่ง (ถังซัมจั๋ง) ก็บันทึกยืนยันไว้ในปี ค.ศ. 637 ว่าพบพระมหาเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม ก่อด้วยอิฐสีฟ้าและโบริกปูนสีขาวประดับโดยรอบด้วยซุ้มพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ประดับอยู่เป็นชั้น ๆ และตกแต่งด้วยมุก ตามผนังเจดีย์ สวยงาม หลักฐานของพระภิกษุช้วนจิ่งยังระบุว่า ชาวพุทธศรีลังกาก็ได้เดินทางแสวงบุญที่นี้ ในสมัยพระเจ้า ศรีเมชวม ได้ส่งคณะทูตศรีลังกามาเจริญพระราชไมตรีกับพระเจ้าสมุทรรคูปต์แห่งอินเดีย (ค.ศ. 320 - 380) และได้ขอจัดตั้งวัดศรีลังกาขึ้นเพื่อเป็นที่พำนักของคณะทูตลังกาและพระสงฆ์ชาวลังกาที่เดินทางมาสักการะบูชาสังเวชนียสถานี่พุทธคยาด้วย ซึ่งการขุดค้นทางโบราณคดีก็พบซากปลักหักพังของวัดดังกล่าวอยู่ไม่ไกลจากบริเวณพระมหาโพธิเจดีย์

นอกจากนี้ เซอร์คันทิงแฮม ยังขุดค้นทางโบราณคดี และพบพระแท่น “วัชรอาสน์” ทำด้วยหินทราย ผังดินอยู่ที่บริเวณใต้ต้นโพธิ์ เป็นแท่นที่สร้างจำลองขึ้นเพื่อรำลึกถึงตำแหน่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ขณะประทับที่ใต้ต้นโพธิ์นั้นเมื่อประมาณปี 530 ก่อนคริสตกาล

ระหว่างคริสต์ศักราชที่ 13 - 16 เมื่ออินเดีย ถูกทำลายและยึดครองโดยกองทัพมุสลิมนั้น วัดและพระมหาเจดีย์ที่พุทธคยาถูกทำลายและปล่อยให้ร้างอยู่ประมาณ 600 ปี หลังจากนั้น จึงได้มีผู้มีจิตศรัทธา อาสาช่วยกันเป็นเจ้าภาพบูรณะส่วนต่าง ๆ เช่น ในปี ค.ศ. 1810 กษัตริย์แห่งราชวงศ์อลองพญาของพม่า ก็ได้บูรณะบางส่วนที่สำคัญของพระเจดีย์นี้ ต่อมาในปี ค.ศ.1877 พระเจ้ามินดง ก็ได้ส่งคณะทูตเข้ามาพยายามเจรจาขอเป็นเจ้าของศรัทธาบูรณะเพิ่มเติม แต่เกิดสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าขึ้น การพยายามบูรณะนั้นจึงต้องยุติไป

ในปี ค.ศ.1880 รัฐบาลอินเดียได้มอบหมายให้เซอร์คันทิงแฮม กับนักโบราณคดี - ประวัติศาสตร์อีกสองสามคน ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์พระมหาโพธิเจดีย์และสิ่งก่อสร้างโบราณที่ขุดค้นพบภายในวัดพุทธคยา โดยใช้งบประมาณ 200,000 รูปี ใช้วิธีบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นจากวัสดุเดิม และจากร่องรอยซากปลักหักพังที่พบอยู่ในบริเวณพุทธคยา ที่อยู่ในสภาพแข็งแรงพอจะบูรณะขึ้นมาใหม่ได้ดำเนินการอยู่ 4 ปี จึงเสร็จ ทั้งนี้ เซอร์คันทิงแฮม ได้เขียนรายละเอียดเรื่องวัดมหาโพธิ์ทั้งหมดไว้ใน หนังสือชื่อ "Mahabodhi, or the great Buddhist temple under the Bodhi tree at Buddha-Gaya" และตีพิมพ์ในลอนดอน ปีค.ศ.1892

ต่อมา ในปี ค.ศ. 1949 รัฐบาลอินเดียได้ออกกฎหมายคุ้มครองพุทธคยา เรียกว่า Bodh Gaya Temple Act และได้ตั้งคณะกรรมการดูแลรักษาไว้ รวมทั้งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาไว้แห่งนี้นี้ขึ้น เพื่อทำการซ่อมแซมบูรณะพระมหาเจดีย์แห่งนี้และบริเวณโดยรอบอีกครั้งหนึ่งระหว่างปี ค.ศ. 1953-1956 ซึ่งครั้งนี้มีมีการก่อสร้างใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกขึ้น เช่น ลานเดินบริกรรม (Parikramas) ขึ้นรอบพระมหาเจดีย์ สร้างสระบัวแนวรั้วคอนกรีตโดยรอบด้วย

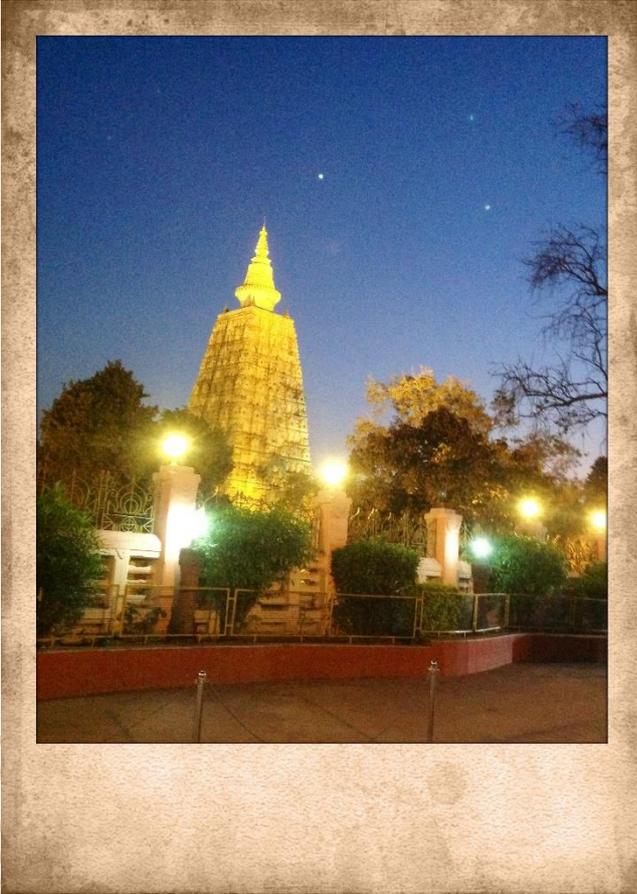
บทบาทของพุทธบริษัทชาวไทยและชาติอื่น ๆ ในปี ค.ศ. 1957 ซึ่งนับเป็นช่วงกึ่งพุทธกาล (ปี พ.ศ. 2500) รัฐบาลอินเดีย โดยการนำของ ฯพณฯ เยาวหราล เนรูห์ นายกรัฐมนตรีแห่งอินเดีย ได้จัดพิธีเฉลิมฉลองพุทธชยันตี (ในวันวิสาขบูชา) เป็นโอกาสสำคัญในการบูรณะพุทธคยาจนมีสภาพสวยงาม โดยเฉพาะมีพระมหาโพธิเจดีย์ รูปทรงสี่เหลี่ยมสูง 170 ฟุต วัดโดยรอบฐานได้ 121.29 เมตร เป็นองค์ประธานตั้งสง่างาม ซึ่งภายในพระเจดีย์มีช่องอุโมงค์ ประดิษฐานพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา คือ นิ่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ขวาห้อยลงมาสัมผัสแผ่นดิน เพื่อให้พระธรรมเป็นพยานรับรู้การตรัสรู้ของพระองค์ พระพุทธรูปนี้หุ้มทองและเป็นของเก่าที่รอดพ้นจากการสงครามในช่วงศตวรรษที่ 12 - 18 มาได้ จนเป็นที่ศรัทธาสักการะของสาธุชนชาวพุทธทั่วโลกมาจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ ท่านเนรูห์ ยังได้เชิญชวนให้ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาทั่วโลก มาสร้างวัดในรูปแบบสถาปัตยกรรมพุทธของแต่ละประเทศ ไว้ที่พุทธคยาด้วย รัฐบาลไทยในขณะนั้น (มีจอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี) ได้ตอบรับและดำเนินการสร้างวัดเป็นชาติแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ต่อมาประเทศชาวพุทธอื่น ๆ เช่น ญี่ปุ่น พม่า เกาหลี จีน ศรีลังกา ธิเบต ฯลฯ ก็ได้ดำเนินการสร้างวัดที่พุทธคยาเพิ่มเติมอีก

ในปี ค.ศ. 1968 พุทธศาสนิกชนชาวไทยและท่านเจ้าอาวาสวัดพุทธไทยที่พุทธคยา ได้ร่วมใจกันบริจาคเงินจำนวนมากเพื่อก่อสร้างกำแพงเป็นขอบเขตล้อมรอบวัด และได้ปรับเปลี่ยนเสริมสร้างลานเจดีย์ด้านบน ให้เป็นบริเวณปฏิบัติวิปัสสนาและปฏิบัติธรรมด้วย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายพื้นที่โดยรอบพระมหาโพธิเจดีย์ให้เป็นสวนวิปัสสนาที่กว้างขวางจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนี้ประชาชนและรัฐบาลประเทศศรีลังกาได้ร่วมกันบริจาคสร้างกำแพงแก้ว ไว้โดยรอบรอบต้นพระศรีมหาโพธิ์และพระแท่นวัชรอาสน์นี้

India: UNESCO World Heritage Sites (36), 2017

การขึ้นบัญชีมรดกโลกในปี ค.ศ.2002

ในปี ค.ศ. 2000 ทางกรอินเดียโดยรัฐบาลแห่งรัฐพิหารซึ่งได้เข้าครองสิทธิตามกฎหมายเป็นเจ้าของพื้นที่วัดโพธิ์พุทธคยา แทนกลุ่มพราหมณ์ “มหันต์” ที่เคยยึดครองอยู่เดิมเรียบร้อยแล้ว ก็ได้จัดทำเพิ่มเอกสารเกี่ยวกับพุทธคยาโดยละเอียด และเสนอไปยังศูนย์มรดกโลกของยูเนสโกในปี ค.ศ. 2000 เพื่อขอรับการประเมินขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก โดยใช้ชื่อมรดกอย่างเป็นทางการว่า “The Mahabodhi Temple Complex at Bodh Gaya” โดยเอกสารดังกล่าวได้ระบุพื้นที่ขอขึ้นบัญชีมรดกโลกเป็นสองส่วน (ตั้งแผนที่ที่จัดทำขึ้นโดย Survey of India ในมาตราส่วน 1:15000 scale) ดังนี้

ก) พื้นที่มรดกภายใน (Core Area) ครอบคลุม 12 เอเคอร์ เป็นส่วนของวัดมหาโพธิ์พุทธคยาและโบราณสถานที่เกี่ยวข้อง กินพื้นที่ 5.5 เอเคอร์ และที่เหลือเป็นสระบัว พื้นที่ส่วนนี้มีรั้วล้อมรอบอยู่ทุกทิศ รั้วสูง 10 ฟุต 6 นิ้ว เป็นแนวป้องกันรักษาอาณาบริเวณวัดและสถานที่สำคัญ

ข) เป็นพื้นที่แนวกันชนอยู่โดยรอบ หรือพื้นที่กันชน (Buffer Zone) เป็นพื้นที่รอบนอกรั้ว ในรัศมี 2 กิโลเมตร (รอบนอกของพื้นที่ ก) บริเวณนี้เกือบไม่มีการขุดสำรวจโดยแผนกโบราณคดีของรัฐพิหาร ซึ่งภายในรัศมี 1 กิโลเมตร รอบนอกพื้นที่ ก) ได้มีการออกกฎหมายโดยทางสำนักการพัฒนามิภาคแห่งเมืองคยา (Gaya Regional Development Authority) ห้ามไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ใด ๆ ที่สูงเกิน 44 ฟุต ได้เลยในอนาคต ยกเว้นจะจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพิธีทางศาสนาแต่ต้องออกแบบให้เหมาะสมกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของพุทธคยา สำหรับพื้นที่ที่ได้มีการสำรวจไว้แล้วตั้งแต่สมัยเซอร์คินนิงแฮม (ตั้งปรากฏในแผนที่ ค.ศ. 1892) นั้นก็ไม่ให้มีการก่อสร้างใด ๆ ขึ้นใหม่ นอกจากนี้กฎหมายสมบัติวัฒนธรรมของอินเดียปี ค.ศ. 1878 ยังคุ้มครองรักษา ทรัพย์สินหรือสมบัติใด ๆ ที่ขุดค้นพบในบริเวณวัดมหาโพธิ์นี้และบริเวณพื้นที่กันชนด้วย

คุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลทางด้านวัฒนธรรมเอกสารมรดกโลกพุทธคยาเสนอขอรับการพิจารณานั้นได้ระบุว่ามรดกที่พุทธคยา มีคุณค่าตามเกณฑ์มรดกโลกของยูเนสโก รวม 5 เกณฑ์คือ เกณฑ์ข้อ (i) (ii) (iii) (iv) และ (vi) ซึ่งการพิสูจน์คุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลนี้ ก็ใช้หลักฐานทางโบราณคดีที่ชัดเจนดังมีบรรยายอยู่ในหนังสือของเซอร์ คันนิงแฮมอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ การที่รัฐบาลอินเดียตั้งแต่สมัยท่านเนรูห์ ได้เชิญชวนให้รัฐบาลนานาชาติ เข้ามาสร้างวัดพุทธตามรูปแบบสถาปัตยกรรมแต่ละชาติ เพื่อรองรับการเดินทางมาแสวงบุญของชาวพุทธแต่ละชาตินั้นแสดงว่าบริเวณวัดพุทธคยาทั้งหมดที่จะเสนอขึ้นเป็นมรดกโลกนั้น เป็นที่ยอมรับนับ

อย่างกว้างขวางทั่วโลกอีกด้วย ในด้านการดูแลรักษาในอนาคตนั้น สำนักงานสำรวจโบราณคดีแห่งอินเดีย ก็ได้จัดทำ “แผนการอนุรักษ์พุทธคยา” ยุคใหม่ขึ้นในปี ค.ศ. 1999 เป็นเอกสารแนบเสนอมรดกโลกอีกด้วย หลักฐานต่าง ๆ ที่ส่งไปทั้งหมดดังกล่าว ทำให้ง่ายต่อการพิจารณาของ ICOMOS ในการประเมินคุณค่าและสนับสนุนให้คณะกรรมการมรดกโลกมีมติขึ้นบัญชีพื้นที่วัดมหาโพธิ์พุทธคยาเป็นมรดกโลกในปี ค.ศ. 2002 สำหรับการกำหนดขอบเขตพื้นที่ขึ้นบัญชีมรดกโลกได้ระบุว่าพื้นที่ชั้นใน (Core Area) เป็นพื้นที่มรดกโลกที่อนุรักษ์ไว้เข้มงวด มีองค์ประกอบสำคัญที่มีคุณค่าอย่างยิ่งและมีความศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวพุทธในประวัติศาสตร์มานาน เช่น วัดพระมหาเจดีย์ พระแท่นวัชรอาสน์ ต้นโพธิ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ สระบัว และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ในบริเวณนี้

องค์พระมหาโพธิ์เจดีย์ ถือเป็นวัดขนาดใหญ่ที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่ง สร้างขึ้นครั้งแรกในสมัยพระเจ้าอโศกเมื่อประมาณ 200 ปีหลังพุทธกาล เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการที่พระเจ้าอโศกเสด็จมาสักการบูชาสังเวชนียสถานอันเป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า หลังจากนั้นได้มีการสร้างต่อเติมเพิ่มขึ้นอีกในยุคต่าง ๆ โดยเฉพาะในพุทธศตวรรษที่ 7 ในสมัยพระเจ้าหริษกะแห่งราชวงศ์กุษาณะ เนื่องจากได้ขุดพบเครื่องกบปียะภัณฑ์ทองคำจำนวนมากที่พระองค์สร้างถวายอุทิศไว้แด่พระแท่นหินทราย ปัจจุบันนี้ พระมหาเจดีย์แห่งนี้ได้รับการบูรณะให้สวยงาม ตั้งเป็นจุดเด่น สูงสง่าอยู่กลางพื้นที่พุทธคยา มีความสูง 50 เมตร มีกำแพงล้อมรอบบริเวณอยู่เฉลี่ยสูง 11 เมตร มีทางเดินเข้าสู่วัดมหาเจดีย์นี้ทางด้านตะวันออกและทางทิศเหนือ และยังมีพื้นที่ดินที่ตกแต่งด้วยลวดลายโบราณ นำเข้าไปสู่อุโมงค์พระวิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปาง “ภูมิจัสสะ” ส่วนชั้นบนเป็นลานที่ปฏิบัติธรรม

ต้นมหาโพธิ์ใหญ่ อยู่ทางทิศตะวันตกของพระมหาเจดีย์นั้น มีประวัติสืบเนื่องมาจากต้นโพธิ์อันเป็นอภิสมพุทธานุภาพ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทับนั่งในสัปดาห์แรกของการบำเพ็ญเพียร จนได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ซึ่งปรัชญาและพระธรรมที่ทรงตรัสรู้นั้นได้ทรงสั่งสอนเวไนยสัตว์ไปทั่วทั้งนั้นก็ยังเป็นธรรมะที่เป็น อากาสิโก ที่ทุกคนสามารถศึกษาและนำมาปฏิบัติได้ และยังสืบทอดปฏิบัติต่อ ๆ มาโดยพุทธบริษัททั่วโลกจนทุกวันนี้ ต้นโพธิ์ต้นนี้จึงนับเป็นพระพุทธรูปเทสิกาเจดีย์อย่างหนึ่ง

พระแท่นวัชรอาสน์ อยู่ข้าง ๆ ต้นมหาโพธิ์ในด้านตะวันตกของเจดีย์ เป็นแท่นหินทรายที่สร้างจำลองขึ้น ณ ใต้ต้นโพธิ์นี้ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศก เพื่อระลึกถึงสถานที่ตรัสรู้ และบูรณะเพิ่มเติมในสมัยศตวรรษที่ 7 แม้จะถูกทิ้งร้างจมดินอยู่นานนับพันปี แต่เมื่อขุดค้นพบขึ้นก็บูรณะใหม่ไว้ ณ สถานที่เดิม เป็นที่สักการบูชาของผู้แสวงบุญจากทั่วโลก ปัจจุบันนี้ยังประดิษฐานอยู่บริเวณใต้ต้นโพธิ์ภายในรั้วที่โอบล้อมรักษาด้านโพธิ์นี้ไว้ อนุสรณ์สถานสำคัญอยู่ในที่นี้ อีก 7 แห่ง เรียกว่า “สัตตมหาสถาน” ซึ่งเชื่อมโยงกับพระพุทธประวัติที่ว่า พระองค์ประทับเสวยวิมุตติสุข หมายถึงสุขที่เกิดเพราะความหลุดพ้น จากกิเลส ดังนี้

© buddhadhamma.uttayandham.org

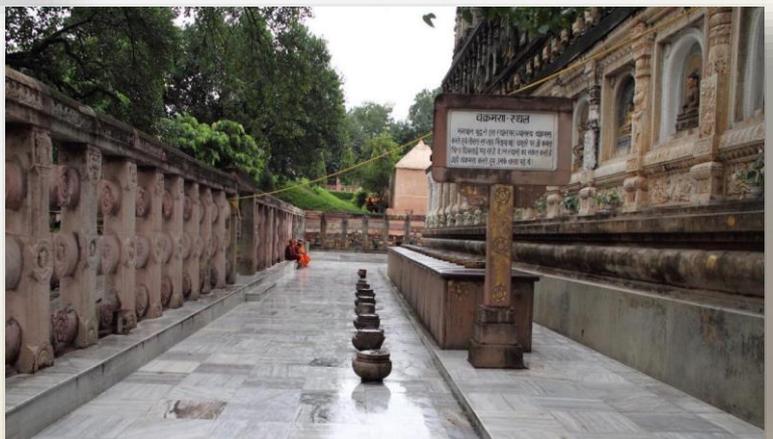
ในสัปดาห์แรก ได้ประทับนั่งสมาธิที่วัชรอาสน์ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ 7 วัน เพื่อพิจารณาทบทวนทวนปฏิจกสมุปบาท โดยตามลำดับและทบทวนย้อนหลังเพื่อให้สิ้นความสงสัยในพระธรรมและเหตุแห่งธรรมที่ทรงตรัสรู้โดยตลอด

© buddhadhamma.uttayandham.org

ในสัปดาห์ที่สอง ได้ทรงพระดำเนินจงกรมกลับไปมาบนทางเดินทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของต้นพระศรีมหาโพธิ์ เมื่อได้ระยะ 18 ก้าวแล้วก็ทรงหันกลับพระพักตร์มาขึ้นพิจารณาต้นโพธิ์ที่ได้ตรัสรู้นั้นเพื่อทบทวนความทรงจำต่อเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้ว โดยลำดับ ความหมุนเวียนผันแปรอันเกิดขึ้นตามอำนาจของสังขารจักรก็มาหยุดลงแค่นี้ ต้นมหาโพธิ์ต้นนี้เป็นที่ให้กำเนิดพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสังฆธรรมอันบริสุทธิ์ สามารถชำระล้างกิเลสหนาหนาชนิดของสัตว์โลกได้อย่างศักดิ์สิทธิ์ ทรงพอพระทัยในการตรัสรู้นี้เป็นอย่างยิ่ง สถานที่นี้จึงเรียกว่า อนิเมสเจดีย์ (Animeshlochana Chaitya)

ในสัปดาห์ที่สาม เสด็จมาเดินจงกรมอยู่ 7 วัน ตรงระหว่างกลางแห่งอนิเมสเจดีย์กับต้นศรีมหาโพธิ์ ทางด้านเหนือของวิหาร ณ ที่นี้ ได้มีการก่อฐานปูนสูงขึ้นจากพื้นถนน แล้วสลักหินเป็นรูปดอกบัวโตพอประมาณ 18 ดอก เพื่อระลึกถึงเส้นทางเดินจงกรมของพระพุทธองค์เรียกว่า “รัตนจงกรม” (Ratnachakrama)

© buddhadhamma.uttayandham.org

รอบรู้มรดกโลก

© buddhadhamma.uttayamdhham.org

ในสัปดาห์ที่สี่ เทวดาได้ตระหนักรู้ถึงการบรรลุปุระสัสมโพธิญาณของพระพุทธเจ้าจึงเนรมิตเรือนแก้วขึ้นทางทิศเหนือของต้นโพธิ์เสด็จนั่งขัดบัลลังก์พิจารณาพระอภิธรรมปิฎกสิ้นเจ็ดวันสถานที่นี้เรียกว่า “รัตนฆรเจดีย์”

ในสัปดาห์ที่ห้า ได้เสด็จข้ามแม่น้ำเนรัญชราไปยังต้นไทร “อชปาลนิโครธ” (Ajapala Nigrodh Tree) ประทับอยู่เจ็ดวันขณะเสวยวิมุตติสุขอยู่ อธิทาญามารสามตน คือ รากะ อรติ และตันทา ได้อาสาพ้อเข้าไปประเล้าประโลมด้วยเสน่ห์กามคุณต่าง ๆ นานา พระองค์กลับไล่ไปเสีย ไม่ยอมกลับเป็นผู้แพ้อีก

© buddhadhamma.uttayamdhham.org

© buddhadhamma.uttayamdhham.org

ในสัปดาห์ที่หก ได้เสด็จเสวยวิมุตติสุขที่สระมุจลินท์ (มุจลินท์เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งคือ ไม้จิก ปัจจุบันมีการสร้างสระบัวขึ้นทางทิศใต้) เมื่อพระองค์ประทับเสวยวิมุตติสุขได้ 7 วันที่ได้ต้นอชปาลนิโครธแล้ว ได้เสด็จมาประทับที่ใต้ต้นจิกริมสระนี้ ตอนนั้นเกิดฝนตกหนักเจือด้วยลมหนาว ฝนตกพรำอยู่เจ็ดวันเจ็ดคืน พญานาคซึ่งอาศัยอยู่ในสระนี้ ขึ้นมาขดตัวเจ็ดรอบแลแผ่พังพานเพื่อจะป้องกันฝนและลมมิให้ถูกพระวรกาย (เป็นต้นกำเนิดของพระพุทธรูปปางนาคปรก)

ในสัปดาห์ที่เจ็ดเป็นสัปดาห์สุดท้ายหลังจากตรัสรู้แล้วพระพุทธองค์เสด็จประทับ ณ ที่ “ราชายตนะ” (Rajyatana Tree) ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพระมหาโพธิ์เจดีย์ ได้มีนายพานิชสองคนเป็นชาวพม่าผ่านมา ชื่อตปุสสะ และภัลลิกะ ได้เห็นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ภายใต้ต้นไม้เกต มีพระรัศมีอันส่องแสงงดงามยิ่งนัก ก็บังเกิดความเลื่อมใส จึงนำข้าวสาคูก้อนสี่ตุ่ม ซึ่งเป็นเสบียงเดินทางของตน แล้วประกาศตนเป็นอุบาสกคู่แรกของพระพุทธศาสนา

© buddhadhamma.uttayamdhham.org

จึงสรุปได้ว่ามหาเจดีย์โพธิคยาและบริเวณพื้นที่ขึ้นในแห่งนี้มีความสำคัญโดดเด่นเป็นสากล เป็นตัวแทนผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ แสดงถึงอิทธิพลของการพัฒนาสืบต่อมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านกรออกแบทั้งทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม และภูมิทัศน์ทางพุทธศาสนา ที่เจริญรุ่งเรืองในอินเดียตั้งแต่อดีตกาล ที่ยังปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน แม้จะมีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ทางพุทธศาสนาต่อเนื่อง แต่ก็ยังคงสามารถอนุรักษ์รูปปลักษณ์สถาปัตยกรรมเก่าแก่คลาสสิกของพระมหาโพธิ์เจดีย์พุทธคยาไว้เป็นต้นแบบมรดกทางวัฒนธรรมโบราณคดีที่สำคัญของชาวพุทธ ที่ส่งอิทธิพลออกไปทั่ว อนุสรณ์สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในพระพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า เป็นมรดกที่ยังมีชีวิต ยังนับถือสืบทอดและมีการปฏิบัติประเพณีต่าง ๆ เช่น เป็นจุดหมายสำคัญของการเดินทางแสวงบุญของชาวพุทธนานาชาติ รวมทั้งมีพุทธสมบัติโบราณที่มีค่ายิ่งในยุคต่าง ๆ ที่รักษาไว้ในวัดนี้ และบางส่วนก็ถูกนำไปเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์สถานใกล้ ๆ วัดนี้ด้วย

บูรณภาพและความแท้จริงของการขึ้นเป็นมรดกโลก

“บูรณภาพ” (Integrity) ของมรดกโลกที่พุทธคยานั้น ยืนยันได้จาก ประจักษ์พยานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและจดหมายเหตุ โบราณที่บรรยายสภาพของวัดมหาโพธิ์พุทธคยาไว้ในอดีต ซึ่งปัจจุบันก็พบว่ายังอนุรักษ์องค์ประกอบสำคัญๆ โดยเฉพาะ โครงสร้างสถาปัตยกรรมอิฐที่เก่าแก่สุดของอินเดียไว้ครบถ้วน แม้จะผ่านกาลเวลา การเสื่อมถอยทิ้งร้าง แต่ก็กลับฟื้นคืนและ อนุรักษ์ไว้โดยมีประวัติการอนุรักษ์ในยุคต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ และ ยังกลับมาใช้ประโยชน์เป็นสังฆเวณียสถานอย่างสมบูรณ์ในปัจจุบัน

ส่วนความเป็นสถานที่ที่ตรัสรู้อันแท้จริงของพระพุทธเจ้า (Authenticity) นั้น ได้รับการยืนยันจากธรรมเนียมประเพณี ในท้องถิ่นที่เรียกสถานที่นี้ว่า “สัมโพธิคยา” มาตั้งแต่โบราณ และ ยังยืนยันได้จากธรรมเนียมประเพณีการปฏิบัติของชาวพุทธทั่วโลก ทั้งฝ่ายหินยานหรือเถรวาท และฝ่ายมหายาน ที่ยึดถือว่าที่นี่ เป็นสถานที่ที่ตรัสรู้และเสวยวิมุตติสุขของพระสัมมาสัมพุทธะ เป็นสังฆเวณียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งที่ต้องค่าแก่การเดินทางมาจาริก มาแสวงบุญของชาวพุทธ ตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แก่ พระอานนท์ในพระมหาปรินิพพานสูตร นับเป็นการสืบทอด การใช้ประโยชน์ของสถานที่นี้และอาณาบริเวณพุทธคยานี้ เพื่อการปฏิบัติธรรม และการบูชาคุณรำลึกถึงเหตุการณ์การตรัสรู้ ของพระพุทธองค์จนตราប់ทุกวันนี้

ประเด็นเรื่องการบริหารจัดการถ้าดูแผนที่พื้นที่มรดกโลกพุทธคยา จะเห็นว่ามีควมกว้างขวางและสลับซับซ้อน มีทั้งสถานที่ ที่เป็นโบราณสถานและพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์สืบต่อมาถึงปัจจุบัน มีชาวพุทธจากนานาชาติที่เดินทางเข้ามาแสวงบุญกันจำนวนมาก ในทุกปี จนมีบรรยากาศแน่นและคับคั่ง การบริหารจัดการสถานที่ อันสำคัญทางความเชื่อ ตลอดจนพื้นที่ใช้ประโยชน์โดยรวม จึงมีความยุ่งยากและท้าทายอย่างยิ่ง (โปรดดูแผนผังพื้นที่) ในเรื่องนี้ เอกสารนำเสนอขอขึ้นทะเบียนมรดกโลกได้ชี้แจงว่า รัฐบาล แห่งรัฐพิหารได้เป็นเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมายที่เรียกว่า Bodhi Gaya Temple Act of 1949 ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการ มีประธานโดยตำแหน่ง และเลขานุการโดยตำแหน่ง จากสำนักงาน ที่เกี่ยวข้องในเมืองคยา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้เริ่มทำงาน อย่างเข้มแข็งมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1953 โดยดูแลรักษาสมบัติภายในวัด ทั้งหมด ทำบัญชีของทุกประเภทภายในวัด จัดทำบัญชีเงินบริจาค และกองทุนต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ อย่างเป็นระบบ

ข้อห่วงใยและปัญหาท้าทายในปี ค.ศ. 2002 เมื่อคณะกรรมการ มรดกโลกได้ลงมติเห็นชอบให้วัดมหาโพธิ์พุทธคยาได้ขึ้นเป็น มรดกโลก ตามเกณฑ์ด้านวัฒนธรรมข้อ (i), (ii), (iii), (iv) และ (vi) แล้ว (Decision: CONF 202 23.15 Mahabodhi Temple Complex at Bodhi Gaya (India) แต่ก็ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ต่อท้ายข้อมติเดียวกันนี้ว่า “เสนอแนะให้ ทางการของอินเดียพัฒนา แผนบริหารจัดการในภาพรวมเพื่อคุ้มครองคุณค่าของมรดกโลก ณ ที่ แห่งนี้ (an overall management plan to protect the values of the World Heritage site) ทั้งนี้ ขอให้แผนดังกล่าวมี การระบุมมาตรการการเฝ้าระวังและประเมินสภาพแหล่งมรดกโลกนี้ เป็นระยะๆ ผลกระทบที่จะเกิดจากการท่องเที่ยวที่จะมีต่อ ความสำคัญทางศาสนาและจิตวิญญาณด้วย”

ข้อห่วงใยดังกล่าว ยังติดตามมรดกโลกที่พุทธคยาจนถึงทุกวันนี้ ดังจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการมรดกโลกติดตามรับฟังรายงาน สถานภาพการอนุรักษ์มรดกโลกพุทธคยาเป็นระยะ ๆ และได้มีมติ เกี่ยวกับพุทธคยาต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 2004 2005 2006 2007 และ 2010 ซึ่งในปี ค.ศ. 2005 และต่อมาในปี ค.ศ. 2011 คณะกรรมการมรดกโลก ได้ส่งคณะติดตามประเมินร่วมระหว่าง ICOMOS - WHC (Joint Monitoring Mission) ออกไปรับฟัง ความก้าวหน้าและตรวจประเมิน ณ แหล่งมรดกโลกพุทธคยา และ จัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการมรดกโลก (ดูเอกสาร April 2005: Joint ICOMOS-World Heritage Centre mission; และ February 2011: Joint World Heritage Centre-ICOMOS-ICCROM mission. MISSION REPORT :--Mahabodhi Temple Complex at Bodhi Gaya, India) ซึ่งหลังจากนั้นก็ได้มีมติติดตาม ต่อไปอีกในปี ค.ศ. 2012 ค.ศ. 2013 จนถึงปี ค.ศ. 2014

ข้อท้าทายที่สำคัญของมรดกโลกพุทธคยาที่คณะกรรมการมรดกโลกได้ตั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะมาตั้งแต่ต้น ก็คือ แรงผลักดันที่เกิดจากการมีผู้สนใจเดินทางมาเยือนหรือมาแสวงบุญที่พุทธคยาจำนวนมาก ซึ่งหากขาดแผนบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมนำไปสู่ความตึงเครียดและอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้เป็นระยะ ๆ ระหว่างชุมชนหลายกลุ่มที่มีส่วนได้เสียในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มศาสนาต่าง ๆ ที่ประสงค์จะใช้ประโยชน์จากสถานที่ทางศาสนาแห่งนี้ นอกจากนี้ คณะกรรมการมรดกโลกยังพิจารณาและมีความเห็นเพิ่มเติมด้วยว่า พื้นที่โดยรอบวัดมหาโพธิ์พุทธคยา ยังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประวัติการบำเพ็ญเพียรของพระพุทธองค์จนทรงตรัสรู้พระพุทธสัมโพธิญาณ ซึ่งนับเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญของโลก จึงได้เสนอแนะไว้ในมติคณะกรรมการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 และในปีต่อ ๆ มาอีกหลายครั้งว่า ให้ทางการของอินเดียพิจารณาขยายพื้นที่มรดกโลกออกไปอีก โดยอาจครอบคลุมพื้นที่ที่เรียกว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) ไปถึงบริเวณที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปเทศนาโปรดเวไนยสัตว์ เช่น แหล่งโบราณคดีที่สารนาถ เป็นต้นไว้ในพื้นที่มรดกโลกในกลุ่มนี้ด้วย เพื่อให้มีการคุ้มครองเขตพื้นที่ภายในมรดกโลกและพื้นที่กั้นชนรอบนอกได้กว้างขึ้นและเข้มแข็งขึ้น อันจะเพิ่มความหมายทางการอนุรักษ์คุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลได้มากขึ้นด้วย ทั้งนี้ควรจะคำนึงถึงการบูรณาการในด้านต่าง ๆ เช่น ก) การร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ในชุมชน ข) การคุ้มครองอนุรักษ์คุณค่ามรดกโลกและสมบัติที่ศักดิ์สิทธิ์ ค) การควบคุมกิจกรรมภายในพื้นที่มรดกโลกและพื้นที่โดยรอบ เรื่องการขยายพื้นที่มรดกโลกพุทธคยา ให้ครอบคลุมพื้นที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่กว้างขวางขึ้นนั้น ฝ่ายอินเดียชี้แจงว่าทำได้ยาก เพราะจะออกนอกความรับผิดชอบทางการบริหารจัดการของคณะกรรมการพุทธคยา แต่อาจพิจารณาเสนอเพิ่มพื้นที่ในลักษณะ Serial nomination ในอนาคต

ในช่วง ปี ค.ศ. 2005 - 2006 ได้มีข่าวคราวข้อขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มชาวอินเดียท้องถิ่นที่นับถือฮินดูและต้องการเข้ามาทำพิธีในพื้นที่วัดจนเกิดขัดแย้งกับทางการวัดพุทธคยา และยังมีข่าวว่าทางการของวัดพุทธคยาตัดตอนกิ่งต้นมหาโพธิ์พุทธคยาออกขายให้แก่เศรษฐีชาวไทยทำให้คณะกรรมการต้องติดตามเฝ้าระวังสถานภาพการอนุรักษ์ที่พุทธคยาอย่างใกล้ชิด มีการส่งคณะทำงานจาก ICOMOS และ ICCROM ร่วมกับศูนย์มรดกโลก เดินทางไปพบปะประชุมร่วมกับทางการอินเดียในพื้นที่ (ดูรายงาน Mission Report, February 2011: Joint World Heritage Centre-ICOMOS - ICCROM mission, Mahabodhi Temple Complex at Bodh Gaya)

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2013 ได้เกิดมีการระเบิดในบริเวณพื้นที่ด้านในของพุทธคยา ซึ่งยืนยันว่าข้อห่วงใยของคณะกรรมการมรดกโลกมิได้ปราศจากมูล ดังนั้นในปี ค.ศ. 2014 คณะกรรมการมรดกโลกจึงมีมติแสดงความเสียใจที่เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น แต่ก็ชมเชยทางการอินเดียที่ได้กำหนดมาตรการความปลอดภัยเพิ่มเติมเพื่อป้องกันเหตุการณ์เช่นนี้ในอนาคต แต่ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการมรดกโลกก็เรียกร้องเร่งรัดให้ประเทศอินเดียจัดทำ Master Plan ให้เสร็จ และให้ทำการรับรองเขตกันชนใหม่อย่างเป็นทางการพร้อมกับจัดให้มีระเบียบในการดูแลจัดการให้ชัดเจน อีกทั้งให้เร่งเสนอขออนุญาตปรับขยายพื้นที่ที่ไม่มากนักมายังคณะกรรมการมรดกโลกอย่างเป็นทางการด้วย

จนถึงปัจจุบันนี้ คณะกรรมการมรดกโลก ก็ยังติดตามความก้าวหน้าในเรื่องแผนบริหารจัดการของมรดกโลกที่วัดมหาโพธิ์พุทธคยาอยู่เป็นระยะ ๆ หลังจากที่ได้มีการส่งคณะติดตามประเมินจาก ICOMOS ร่วมกับศูนย์มรดกโลก ก็ยังมีข้อเสนอแนะของคณะประเมินอีกหลายประเด็นสำคัญ ๆ ที่ทางการของรัฐพิหารและคณะกรรมการบริหารจัดการวัดมหาโพธิ์พุทธคยา ต้องดำเนินการและรายงานความก้าวหน้าอยู่

กรณีมรดกโลกที่พุทธคยาในประเทศอินเดียนี้แสดงให้เห็นว่าการขึ้นบัญชีมรดกโลกที่ค่อนข้างยากลำบากนั้น มิใช่จะจบลงเมื่อเป็นมรดกโลกแล้ว แหล่งมรดกโลกที่วัดมหาโพธิ์พุทธคยานี้ แม้จะได้พิสูจน์อย่างชัดเจนว่ามีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลมากถึง 5 เกณฑ์ มีบูรณภาพ และมีความเป็นของแท้อย่างชัดเจน จนได้รับการประกาศขึ้นบัญชีมรดกโลกไปแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 ก็ตาม แต่ทว่า การรักษาความเป็นมรดกโลกไม่ให้เสื่อมคุณค่าทุกประการลงไป ก็มีความสำคัญและเป็นเรื่องที่มีความท้าทายตามมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านการพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (capacity building) ในด้านการออกกฎระเบียบรักษาความปลอดภัย และในด้านการขยายพื้นที่กันชนให้ป้องกันรักษาเขตมรดกโลกภายในได้อย่างมั่นคงปลอดภัย และที่สำคัญที่สุดคือในด้านการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกอย่างมีระบบระเบียบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งถ้าไม่มีนโยบายและแผนหลักในด้านบริหารจัดการ (Master Plan for Overall Management) ที่ชัดเจน นำมาปฏิบัติได้จริง และมีการปรับปรุงพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของเจ้าหน้าที่เป็นระยะ ๆ แล้ว มรดกโลกที่มีคุณค่าสำคัญ ก็ย่อมเสี่ยงต่อการสูญเสียหรือเสื่อมทรมานไปของคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลที่ได้ประกาศไว้เมื่อขึ้นบัญชีมรดกโลกได้

การประชุมสมัชชาสามัญขององค์การยูเนสโก ครั้งที่ 40 (40th Session of the General Conference)

โดย
รัชนิท พงศ์อุดม*
โกมุที ยมลันทน์**
สุปราณี คำยวง***

การประชุมสมัชชาสามัญขององค์การยูเนสโก (UNESCO General Conference) เป็นการประชุมใหญ่ขององค์การยูเนสโก ที่จัดขึ้นทุก 2 ปี ณ สำนักงานใหญ่ขององค์การยูเนสโก กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยการประชุมครั้งนี้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 12 - 27 พฤศจิกายน 2562 มีผู้แทนรัฐบาลจากประเทศสมาชิกทั้ง 193 ประเทศ อันประกอบด้วยผู้นำประเทศและรัฐบาลจาก 14 ประเทศ รัฐมนตรีด้านการศึกษาจาก 100 ประเทศ รัฐมนตรีวัฒนธรรมจาก 122 ประเทศ เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ (Mr. António Guterres) ประธานสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (Mr. Tijjani Muhammad-Bande) และประธานาธิบดีสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Mr. Emmanuel Macron)

ในส่วนของประเทศไทยมีนายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะประธานคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทย พร้อมด้วยผู้แทนด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมและมนุษยศาสตร์ การสื่อสารและสารสนเทศ ในโอกาสนี้ได้กล่าวถ้อยแถลงในการประชุมช่วง General Policy Debate ซึ่งมีผู้แทนระดับสูงจากรัฐสมาชิกต่าง ๆ ร่วมกล่าวถ้อยแถลงด้านนโยบายและการดำเนินการของประเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามกรอบยูเนสโก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึง บทบาทที่โดดเด่นของประเทศไทยในกรอบงานของยูเนสโก โดยเริ่มตั้งแต่การเป็นเจ้าภาพสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ การสนับสนุนงานทุกสาขาของยูเนสโก และปัจจุบันได้ร่วมผลักดันการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ โดยเฉพาะการส่งเสริมความเท่าเทียมด้านการศึกษา การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่ 4 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายพัฒนาคนสู่ศตวรรษที่ 21 หรือยุคดิจิทัล โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กในระดับอุดมศึกษา โดยส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยใช้สื่อการเรียนการสอนดิจิทัล การพัฒนาคุณภาพของครูแบบองค์รวม ให้ครูได้รับการอบรมในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ พร้อมทั้ง ได้ผลักดันเชื่อมโยงการศึกษากับการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรกับวิทยาลัยอาชีวศึกษา เพื่อให้เด็กได้เรียนทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติในสถานที่ทำงานจริง เพื่อให้มีความรู้ความสามารถเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ปัญหาเด็กตกหล่น การออกจากโรงเรียนกลางคันยังคงเป็นปัญหาที่ท้าทายของภูมิภาคอาเซียน และในโอกาสที่ไทยเป็นประธานอาเซียนปี 2019 โดยให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว จึงได้ร่วมมือกับประเทศสมาชิกในอาเซียน ยูเนสโก และยูนิเซฟ จัดการประชุมระดับภูมิภาค เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 34 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ยังได้เห็นชอบปฏิญญากรุงเทพฯ ว่าด้วยการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

นักวิเทศสัมพันธ์ ชานาญการ

นักวิเทศสัมพันธ์ ชานาญการ

หัวหน้ากลุ่มความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ สต.ส.ป.ศ.

สำนักงานด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไทยได้ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์กรเครือข่ายนักวิทยาศาสตร์รุ่นเยาว์ของโลก (Global Young Academy) เพื่อส่งเสริมให้มีนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ ๆ และเมื่อเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา ไทยประสบความสำเร็จอย่างมากจากการเป็นเจ้าภาพจัดประชุมเชิงวิชาการว่าด้วยจริยธรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Conference on the Ethics of Science & Technology and Sustainable Development) ในระหว่างการประชุมคณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยชีวจริยธรรม ครั้งที่ 26 (The 26th Session of the International Bioethics Committee of UNESCO - IBC) และการประชุมคณะกรรมการวิชาการโลกว่าด้วยจริยธรรมในความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครั้งที่ 11 (The 11th Session of the World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology - COMEST) เพื่อให้เกิดความตระหนักเรื่องผลกระทบของความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังสนับสนุนบทบาทยูเนสโกในการส่งเสริมงานสาขาวัฒนธรรมในลักษณะข้ามสาขา โดยให้ความสำคัญกับการผลักดันการเสนอมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ให้อยู่ในรายการของยูเนสโก เพื่อการปกป้องและอนุรักษ์ และเพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่มีความตระหนักในการปกป้องรักษาภูมิปัญญา ประเพณีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายด้วย

การประชุมครั้งนี้ได้มีการประชุมคณะกรรมการด้านต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านการศึกษา (Education Commission - ED)
ได้กำหนดแผนงานหลักไว้ 2 ด้าน ได้แก่

1.1 การสนับสนุนประเทศสมาชิกในการขับเคลื่อน SDG 4 โดยการจัดการศึกษาให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา รวมทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ การส่งเสริมการเข้าถึงการฝึกอบรมด้านเทคนิคและการอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม รวมถึงการศึกษาาระดับอุดมศึกษา เพื่อการเข้าทำงานและการเป็นผู้ประกอบการ ตลอดจนการพัฒนาทักษะชีวิตพื้นฐานให้กับเยาวชนและวัยผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ การเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพ สร้างความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทัศนคติที่จำเป็น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศด้านการศึกษา ตลอดจนการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ให้กับบุคคลในสถานะด้อยโอกาส โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากวิกฤติการณ์ ได้แก่ ผู้ลี้ภัย ผู้พลัดถิ่น ผู้อพยพ ผู้ประสบปัญหาในการเรียนรู้ และผู้พิการ

1.2 การดำเนินความร่วมมือ รายงาน และติดตามการดำเนินการขับเคลื่อน SDG 4: Education 2030 โดยดำเนินการตามแผนการศึกษา 2030 ซึ่งมีผลลัพธ์ที่คาดหวังคือ การร่วมมือกันขับเคลื่อน SDG 4 อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อบัญญัติและการนำของยูเนสโก นอกจากนี้ จะดำเนินการรายงานและติดตามการดำเนินการตามแผนการศึกษา 2030 ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริง คำแนะนำ และแนวทางที่มีประสิทธิภาพต่อการขับเคลื่อน SDG 4 ให้เกิดความก้าวหน้า

นอกจากนี้ ในระหว่างการประชุมยังได้มีการรายงานความคืบหน้าเกี่ยวกับการจัดทำร่างอนุสัญญาโลกว่าด้วยการรับรองคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education) ซึ่งได้มีการยกร่างขึ้นตั้งแต่การประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ 38

เมื่อปี พ.ศ. 2558 โดยได้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อยกร่างอนุสัญญาโลกฯ จากนั้นได้ส่งร่างอนุสัญญาฯ ให้ประเทศสมาชิกพิจารณาให้ความเห็น พร้อมทั้งจัดการประชุม Intergovernmental Meeting on the Recognition of Higher Education Qualifications ครั้งที่ 1 เมื่อเดือนธันวาคม 2561 และการประชุมครั้งที่ 2 เมื่อเดือนมีนาคม 2562 โดยมีผู้แทนไทย ประกอบด้วย ศาสตราจารย์วิจิตร ศรีสอ้าน ในฐานะประธานอนุกรรมการพิจารณาคุณวุฒิ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากต่างประเทศ และรองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา (นางอรสา ภาววิมล) เข้าร่วมการประชุมดังกล่าวด้วย ในครั้งนี้ยูเนสโกได้นำเสนอที่ประชุมเพื่อให้ความเห็นชอบอนุสัญญาดังกล่าว ทั้งนี้ ในช่วงการประชุมคณะกรรมการธิการ ด้านการศึกษากระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม อยู่ในระหว่างการนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา

ในส่วนของสถาบันระหว่างประเทศด้านการศึกษา (International Bureau of Education: IBE) ซึ่งเป็นศูนย์ประเภทที่ 1 ของยูเนสโกที่เก่าแก่ที่สุด (Category I Institute) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1925 (พ.ศ. 2468) และได้รวมเข้าเป็นศูนย์ภายใต้ยูเนสโกในปี ค.ศ. 1969 (พ.ศ. 2512) ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สถาบัน IBE ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากศูนย์ด้านวิจัยและจัดเก็บข้อมูลมาเป็นศูนย์เฉพาะด้านหลักสูตรของยูเนสโก โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากยูเนสโกปีละ 4.04 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และได้รับงบประมาณบริจาคพิเศษอีกจำนวน 1.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทั้งนี้ในปีงบประมาณ 2018 - 2019 (พ.ศ. 2561 - 2562) อย่างไรก็ตามการสนับสนุนงบประมาณจากประเทศผู้บริจาคได้ลดลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 (พ.ศ. 2557) รวมทั้งประเทศสวิตเซอร์แลนด์ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถาบัน IBE ด้วย จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศสมาชิกเสนอตัวเป็นที่ตั้งของสถาบัน IBE โดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาชนจีน ในการนี้ที่ประชุมมีมติให้สถาบัน IBE ดำเนินการปรับปรุงการดำเนินงานของสถาบันตาม Road map เพื่อพัฒนาสถาบันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนำเสนอผลการดำเนินงานในการประชุมคณะกรรมการบริหารต่อไป

นอกจากนี้ ในประเด็นเรื่องยุทธศาสตร์ของยูเนสโกเพื่อการรู้หนังสือของเยาวชนและผู้ใหญ่ ปี ค.ศ. 2020 - 2025 (UNESCO Strategy for Youth and Adult Literacy 2020 - 2025) พบว่าปัจจุบันประชากรทั่วโลกกว่า 750 ล้านคน ยังไม่สามารถอ่านและเขียนได้ ซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นทักษะขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจำเป็นต้องมี โดยในจำนวนดังกล่าว หนึ่งในสามของจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือเป็นเพศหญิง ถึงแม้ว่ายูเนสโกได้ดำเนินการเพื่อลดอัตราการไม่รู้หนังสืออย่างต่อเนื่อง อาทิ การดำเนินการภายใต้ทศวรรษการรู้หนังสือแห่งสหประชาชาติ (2003 - 2012) ซอร์ริเริ่มเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถด้านการรู้หนังสือ (UNESCO's Literacy Initiative for Empowerment) ตลอดจนการดำเนินการต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกาและเอเชียและแปซิฟิก แต่ปัญหาการไม่รู้หนังสือยังคงเป็นสิ่งท้าทายของยูเนสโก ดังนั้น ยูเนสโกจึงได้นำเสนอยุทธศาสตร์เพื่อการรู้หนังสือของเยาวชนและผู้ใหญ่ (ค.ศ. 2020 - 2025) ด้วยมุ่งหวังว่าการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเร่งการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (SDG 4) ในการนี้ประเทศสมาชิกมีมติพร้อมสนับสนุนร่างยุทธศาสตร์ดังกล่าว

สำหรับกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนหลังปี 2019 (Framework for the Implementation of Education for Sustainable Development (ESD Beyond 2019) นั้นยูเนสโกถือเป็นองค์การหลักในการผลักดันการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เริ่มตั้งแต่การดำเนินการตามประกาศศตวรรษแห่งการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (2005 - 2014) และปัจจุบันได้มีการผลักดันโครงการ Global Action Programme (GAP) (2015 - 2019) เพื่อขยายการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 (SDG 4) และเป็นกุญแจสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (SDGs) ดังนั้น คณะกรรมการบริหารของยูเนสโก จึงเสนอให้ผู้ว่าราชการใหญ่ ยูเนสโกพัฒนาข้อเสนอสำหรับร่างกรอบการดำเนินงานของ ESD หลังปี 2019 อย่างต่อเนื่อง (ช่วงปี 2563 - 2573) ซึ่งกรอบการดำเนินการดังกล่าวได้รับการพัฒนาผ่านการปรึกษาหารืออย่างกว้างขวางกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ตั้งแต่ปี 2559 ถึงปี 2561 โดยมุ่งเน้นที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมของ ESD ครูและนักการศึกษาเยาวชนตลอดจนชุมชน และร่างกรอบการดำเนินงานได้ถูกนำเสนอต่อ คณะกรรมการบริหารที่ในการประชุมสมัยที่ 206 ซึ่งที่ประชุมได้สนับสนุนให้บรรลุกรอบ ESD อย่างจริงจังในปี 2573 (ค.ศ. 2030) เนื่องจากเล็งเห็นถึงบทบาทที่สำคัญของ ESD ในฐานะที่เป็นตัวสนับสนุนหลักในการบรรลุ SDGs ทั้งหมด

ยูเนสโกยังคงมีบทบาทในฐานะหน่วยงานหลักด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) และตระหนักถึง ESD ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา ที่มีคุณภาพ พร้อมมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมาย SDGs (ESD ในปี พ.ศ. 2573) โดยมีการเชิญชวนให้ประเทศสมาชิกดำเนินการอย่างแข็งขันและระดมทุนสำหรับกิจกรรมและโปรแกรม ESD ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับโลกตามความเหมาะสม พร้อมเสนอให้ผู้ว่าราชการใหญ่ นำ ESD สำหรับกรอบปี 2030 เสนอต่อการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ในวาระที่ 74 เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามความเหมาะสม ตลอดจน สนับสนุนให้ผู้ว่าราชการใหญ่ ระดมหน่วยงานและเครือข่ายของโครงการยูเนสโกทั้งหมด เพื่อเพิ่มการสนับสนุน ESD และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการดำเนินการตามกรอบ ESD ในปี ค.ศ. 2030

บทบาทของประเทศไทย

ที่ประชุมได้เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกอภิปรายให้ข้อคิดเห็น การพิจารณาร่างยุทธศาสตร์ ร่างโครงการและงบประมาณของยูเนสโก ระยะ 8 ปี ระยะ 4 ปี และระยะ 2 ปี ที่เกี่ยวข้องกับประเด็น ด้านการศึกษา ซึ่งประเทศสมาชิกได้ร่วมกันอภิปรายอย่างกว้างขวาง สำหรับผู้แทนไทยโดยรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นางสาวศุริยา อมตวิวัฒน์) ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ ได้กล่าวถ้อยแถลงในที่ประชุม โดยได้สนับสนุนการดำเนินงานของยูเนสโก ในฐานะที่เป็น หน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 4 (SDG 4) โดยเฉพาะการผลักดันการจัดการศึกษา ให้คนทุกคน ความเท่าเทียมและคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการศึกษา ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ดำเนินความพยายามอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผู้แทนไทยยังได้หยิบยกบทบาทของสถาบันสถิติ แห่งองค์การยูเนสโก (UIS) ในการสนับสนุนรัฐสมาชิก เกี่ยวกับการจัดเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจาก ข้อมูลที่แม่นยำจะเป็นมาตรวัดที่สำคัญ และช่วย สะท้อนถึงความสำเร็จของการดำเนินการตาม SDG 4 รวมทั้งช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านการ จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้การติดตามและประเมินผล การดำเนินการตาม SDG 4 ในระดับชาติมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ประเทศไทยได้สนับสนุนกรอบ การดำเนินงานการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายหลัง ปี ค.ศ. 2019 (พ.ศ. 2562) เนื่องด้วยเชื่อมั่นว่าการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วย บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ

ทั้งนี้ ประเทศไทยเพิ่งก่อตั้งศูนย์ระดับภูมิภาคว่าด้วยปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืนของซีมีโอ (SEAMEO Regional Centre for Sufficiency Economy Philosophy for Sustainability) ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งศูนย์ ดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้าน ดังกล่าวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ ไทยยังได้ผลักดันปฏิญญาระดับภูมิภาคว่าด้วยหุ้นส่วนทาง การศึกษา “Regional Declaration on Advancing Partnership in Education for 2030 Agenda for Sustainable Development” ซึ่งได้รับ ความเห็นชอบ จากการประชุมสุดยอดอาเซียน เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายนที่ ผ่านมา ทั้งนี้ ประเทศไทยพร้อมที่จะร่วมมือกับยูเนสโก และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกภูมิภาคเพื่อความสำเร็จ ของการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ด้านวิทยาศาสตร์ (Natural Science Commission - SC)
ได้กำหนดแผนงานหลักไว้ 3 ด้าน ได้แก่

2.1 การใช้ประโยชน์ด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งรวมถึงวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เทคโนโลยีและนวัตกรรม และความรู้ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างศักยภาพที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาและตรวจสอบนโยบาย ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และระบบความรู้ต่าง ๆ ศักยภาพมนุษย์และสถาบันเพื่อผลิต เผยแพร่ และใช้ประโยชน์ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม รัฐสมาชิกที่เป็นประเทศ กำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ชุมชนท้องถิ่น และชนพื้นเมือง เพิ่มศักยภาพของตนเองเพื่อขับเคลื่อนระบบความรู้ท้องถิ่น และ หลอมรวมความรู้วิทยาศาสตร์เพื่อเผชิญหน้ากับปัญหาท้าทายสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 การสร้างความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์เพื่อการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และ ปฏิบัติการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สร้างความเข้มแข็ง ด้านการจัดการทั้งทรัพยากรทางธรณีและความเสี่ยงจากธรณีพิบัติภัย เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้อง สร้างความเข้มแข็ง ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เกี่ยวข้อง และเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้ง พัฒนาแหล่ง ที่ขึ้นทะเบียนภายใต้ยูเนสโก เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และวิธีสร้าง ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

2.3 การปรับปรุงความรู้และสร้างความเข้มแข็งในศักยภาพทุกระดับ เพื่อบรรลุความสำเร็จเรื่องความมั่นคงของน้ำ รัฐสมาชิก สร้าง ความเข้มแข็งในการตอบสนองต่อปัญหาท้าทายด้านความมั่นคงของน้ำ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับน้ำ และเป้าหมาย อื่น ๆ ด้านน้ำในวาระระดับนานาชาติ

แผนงานและยุทธศาสตร์ยังเน้นเรื่องการพัฒนาแอฟริกา ความเสมอภาคทางเพศ และการส่งเสริมเยาวชน นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับประเทศกำลังพัฒนาและหมู่เกาะที่พัฒนาน้อยที่สุด กลุ่มคนพื้นเมืองและความรู้ท้องถิ่น การความร่วมมือระหว่างประเทศ และภูมิภาคให้มากขึ้น ในส่วนของแผนงานโครงการด้านสมุทรศาสตร์เน้นให้ เกิดการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ การสร้างความเชื่อมั่นในการสร้างระบบนิเวศทางทะเลที่สมบูรณ์และ ยั่งยืน การมีระบบเตือนภัยทางทะเล รวมถึงสีนามิที่มีประสิทธิภาพ การเพิ่มศักยภาพในการลดและปรับตัว การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการส่งเสริมในการนำความรู้ไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมี การเตรียมแผนงานสำหรับ UN Decade of Ocean Science for Sustainable Development 2021 – 2030 เพื่อนำไปสู่การสร้างนโยบายและแผนงานด้านการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีความร่วมมืออย่างมากและจริงจังกับหน่วยงานทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ ยังเห็นว่าความมั่นคงด้านน้ำเป็นประเด็นสำคัญหลัก เพื่อรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมี การส่งเสริมให้มีการจัดการด้านน้ำอย่างสันติ ส่งเสริมความรู้ ด้านวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีการกำหนดนโยบายด้านน้ำที่ดีขึ้น และ การกำหนดแผนงานด้านน้ำที่ 9 ของโปรแกรม IHP เพื่อให้ประเทศ สมาชิกสามารถนำแนวทางไปใช้ดำเนินการได้ ทั้งนี้ รวมถึง การปรับชื่อจาก “International Hydrological Programme” เป็น “Intergovernmental Hydrological Programme”

ในส่วนของ “โครงการ open science” เป็นผลสืบเนื่องจากข้อเสนอแนะภายใต้ กรอบ UNESCO Recommendation on Science and Scientific Researchers ในการประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 39 เมื่อปี 2560 ที่ได้มีการกล่าวถึง เรื่องเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลและเผยแพร่ด้านวิชาการ (academic freedom) ดังนั้น จึงได้เสนอให้มีการดำเนินการเรื่อง Open Science ขึ้น เพื่อให้มีการเข้าถึง ข้อมูลวิจัยวิทยาศาสตร์และฐานข้อมูลได้ทุกคน ทั้งนี้ ได้กำหนดให้มีการจัดทำ เครื่องมือเพื่อสร้างมาตรฐานเกี่ยวกับ open science ขึ้น โดยเบื้องต้นจะมีการตั้ง คณะกรรมการที่ปรึกษา หรือ Open Science Advisory Committee ประกอบด้วยสมาชิก 40 คน ได้แก่ ผู้แทนจากกลุ่มประเทศต่าง ๆ (electoral group) กลุ่มละ 4 คน และผู้แทนจากองค์กร/หน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์ 4 คน

บทบาทของประเทศไทย

ในส่วนของประเทศไทยผู้แทนจากกรมทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง (นางสุรีย์ สตฤมินทร์) ได้กล่าวถึงการดำเนินการ ของไทยเพื่อส่งเสริมด้านสมุทรศาสตร์ว่า ประเทศไทย สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนระยะกลางของ IOC โดยที่ ผ่านมาประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ บุคลากร งานด้านวิจัย การอบรมและประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาคมาตลอด โดยการ สนับสนุนงบประมาณจากสำนักเลขาธิการคณะกรรมการ แห่งชาติว่าด้วยยูเนสโกในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ WESTPAC Training Workshop on Introductory Scientific diving for Marine Benthic Dinoflagellates Sampling and Processing ในปี 2561 และ the WESTPAC Training Workshop on Delivering Ocean Forecasting Services for Coral Reef Conservation ในปี 2562 การสนับสนุนการดำเนินการของ WESTPAC Office ในกรุงเทพฯ UN Decade of Ocean Science and Sustainable Development รวมถึงเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

© Unesco

UNESCO

CULTURE FOR
DEVELOPMENT
INDICATORS

3. ด้านวัฒนธรรม (Cultural Commission – CLT)

ได้กำหนดแผนงานหลักไว้ 2 ด้าน ได้แก่

3.1 การส่งเสริม อนุรักษ์ ส่งเสริม และถ่ายทอด วัฒนธรรมและมรดกเพื่อการปฏิสัมพันธ์และการพัฒนา การดำเนินการตามอนุสัญญาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการให้เกิดความยั่งยืน ของวัฒนธรรมที่จับต้องได้ การดำเนินการเพื่อยุติ การนำเข้าและส่งออกและการโยกย้ายสมบัติ ทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย การกำหนดมรดก วัฒนธรรมได้นำ เป็นต้น

3.2 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และความหลากหลายของการแสดงออกทางวัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การประชุมคณะกรรมการด้านวัฒนธรรมในครั้งนี้ ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการตามอนุสัญญา ว่าด้วยวิธีการในการห้ามและป้องกันการนำเข้า การส่งออก และการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย ปี ค.ศ. 1970 (1970 Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property) ของยูเนสโก โดยในปัจจุบัน เกิดข้อขัดแย้งและกรณีพิพาทเกี่ยวกับโบราณวัตถุอันมิชอบ ด้วยกฎหมายเพิ่มมากขึ้น และกระแสเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน การป้องกันการละเมิดทางวัฒนธรรม การใช้มรดก ทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ ในประเทศกำลังพัฒนา และจึงทำให้เกิดความพยายาม ในการเรียกร้องความร่วมมือในการสืบค้น ส่งกลับ และ ป้องกันการลักลอบค้าวัตถุโบราณโดยมิชอบ

นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้ให้การส่งเสริมและการสนับสนุน รัฐสมาชิกในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะด้านต่างๆ ได้แก่ ข้อเสนอแนะว่าด้วยสถานะของศิลปิน (1980 Recommendation Concerning the Status of the Artists) ข้อเสนอแนะการจัดการภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ของเมือง (2011 Recommendation on the Historic Urban Landscape) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวทาง องค์ความรู้ และประสบการณ์การจัดการภูมิทัศน์ ทางประวัติศาสตร์ของเมืองระหว่างประเทศสมาชิก และการจัดทำคู่มือหรือเอกสารที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพ บุคลากรที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การจัดการประชุม หารือระหว่างประเทศสมาชิก รวมถึงข้อเสนอแนะ ด้านการคุ้มครองและการส่งเสริมพิพิธภัณฑ และ ของสะสม ทั้งในด้านความหลากหลายและบทบาทต่อภาค ประชาสังคม ค.ศ. 2015 (2015 Recommendation on the Protection and Promotion of Museums and Collections, their Diversity and their Role in Society)

องค์การยูเนสโก ยังมีข้อริเริ่มในการจัดตั้งกองทุนนานาชาติ เพื่อการส่งเสริมงานด้านวัฒนธรรม (International Fund for the Promotion of Culture – IFPC) ขึ้น เพื่อส่งเสริม กิจกรรมทางวัฒนธรรมในประเทศกลุ่มที่มีกำลังน้อย

การประชุมรัฐมนตรีวัฒนธรรม (Forum of the Ministers)

ในระหว่างการประชุมครั้งนี้ได้มีการจัดการประชุมรัฐมนตรีด้านวัฒนธรรมขึ้นในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และประสบการณ์การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของรัฐมนตรีที่กำกับดูแลด้านวัฒนธรรมในประเทศสมาชิกองค์การยูเนสโก (ปัจจุบันประกอบด้วย 193 ประเทศสมาชิก และองค์กรระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิก จำนวน 11 แห่ง) ไปจัดทำแผนนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ ตลอดจนเพื่อนำเจตนารมณ์ของประเทศสมาชิกในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม ผู้คน และเศรษฐกิจ เพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (Sustainable Development Goals 2030) ทั้งนี้ รัฐมนตรีและผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบงานด้านวัฒนธรรมเข้าร่วม จำนวน 139 ประเทศ อาทิ สาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศญี่ปุ่น สหพันธรัฐรัสเซีย สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอิตาลี ฯลฯ ซึ่งการประชุมดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่

- 1) วัฒนธรรมและมรดกวัฒนธรรมในฐานะพลังงานที่ขับเคลื่อนการแลกเปลี่ยนและสันติภาพ
- 2) วัฒนธรรมในฐานะหัวใจของการศึกษา และในฐานะมิติพื้นฐานของการพัฒนามนุษย์และนวัตกรรม
- 3) การลงทุนในวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เพื่อการจ้างงานและการพัฒนาที่ยั่งยืน และ
- 4) วัฒนธรรมในพื้นที่สาธารณะ เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของเมืองและสังคม

ในส่วนของประเทศไทยผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์) ในฐานะผู้แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และเป็นผู้แทนประเทศไทยกล่าวถ้อยแถลงในหัวข้อที่ 3 “การลงทุนในวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เพื่อการจ้างงานและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Investing in culture and creativity for sustainable development)” โดยได้นำเสนอการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนตั้งแต่อดีต เนื่องจากมีเสาหลักที่ค้ำจุนและพึ่งพาสนับสนุนกัน คือหมู่บ้าน ชุมชน วัด โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ ยังมีนโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย 4.0 ที่เน้นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใช้แนวทางสมดุลกับการพัฒนาด้านสังคมและการพัฒนามนุษย์ ตลอดจนการรักษาสิ่งแวดล้อม และในปัจจุบันกระทรวงวัฒนธรรมได้ร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในด้านวัฒนธรรมด้านพาณิชย์ และด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมการเน้นคุณค่าวัฒนธรรมเพื่อสร้างและผลิตสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากอดีต และเพิ่มคุณค่าให้มรดกภูมิปัญญาดั้งเดิมผ่านการส่งเสริมต่อยอด ด้วยเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิต ขณะเดียวกันได้นำเสนอประเด็นการสนับสนุนกลไกและบทบาทของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศ ในการประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเกื้อหนุนต่อการลงทุนต่อยอดวัฒนธรรมและติดตามการส่งเสริมชุมชน ศิลปินในท้องถิ่น ช่างฝีมือในท้องถิ่น ในการสร้างสรรค์และสร้างตลาดใหม่ ๆ ตลอดจนการเก็บข้อมูลด้านวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ เพื่อป้อนกลับไปสู่คลังข้อมูลระดับชาติ และติดตามการเติบโตของเศรษฐกิจในชุมชนและคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้ถ้อยแถลงของไทยได้รับการตอบรับและการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ โดยนายเออร์เนสโต รามิเรซ ผู้ช่วยผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก ในฐานะประธานการประชุมรัฐมนตรีวัฒนธรรม ได้เน้นย้ำถ้อยแถลงของไทยด้วยว่า “วัฒนธรรมคือกระดูกสันหลังของการพัฒนาสังคม (Culture is the backbone of our social development)”

4. ด้านสังคมศาสตร์ (Social and Human Sciences Commission - SHS) ได้กำหนดแผนงานหลักไว้ 2 ด้าน ได้แก่

4.1 การขับเคลื่อนความรู้ และปลูกฝังเรื่องสิทธิและจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมที่เสมอภาค การสร้างนโยบายสาธารณะของรัฐสมาชิกให้มีความเข้มแข็งบนพื้นฐานกรอบการทำงานด้านข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จริยธรรมและสิทธิมนุษยชน การเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์และสถาบันระดับชาติในทุกระดับเพื่อสร้างความรู้ จัดการและประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดการพัฒนาที่เท่าเทียมบนพื้นฐานของค่านิยมทางจริยธรรมและสิทธิมนุษยชน

4.2 การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของเยาวชนทั้งหญิงชายในการสร้างสังคมแห่งสันติภาพและการมีส่วนร่วม การส่งเสริมเยาวชนตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับโลก ให้แก้ไข ปัญหาทางสังคม และความมั่นคงแห่งสันติภาพ รัฐสมาชิกยอมรับการปฏิบัติตามวาระการพัฒนาโลก เพื่อสร้างสังคมที่มีส่วนร่วมของทุกคน ยั่งยืน สงบสุข ด้วยการส่งเสริมการรณรงค์และสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ได้มีการเปรียบเทียบของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยพลศึกษาและการกีฬา (Intergovernmental Committee for Physical Education and Sport : CIGEPS) โดยมีการจัดตั้งคณะอำนวยการ (Bureau) ซึ่งมีหน้าที่ชัดเจน เสริมสร้างการเป็นสมาชิกของ CIGEPS และการให้ข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัยสอดคล้องกับผลลัพธ์จากการประชุมระหว่างประเทศระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ระดับสูงว่าด้วยการพลศึกษาและการกีฬา (International Conference of Ministers and Seniors Officials Responsible for Physical Education and Sport – MINEPS) และกรอบการดำเนินงานของสหประชาชาติ การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร การส่งเสริมและเผยแพร่งานวิจัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการทำการศึกษาเบื้องต้นถึงความเป็นไปได้ในการสร้างเครื่องมือมาตรฐานด้านจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (The ethics of artificial intelligence - AI) เนื่องจากมีความห่วงกังวลต่อการพัฒนาด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี

ซึ่งก่อให้เกิดช่องว่างในประเทศต่าง ๆ ในการเปลี่ยนถ่ายมาสู่ยุคการใช้เทคโนโลยีด้าน AI การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร การเข้าถึงฐานข้อมูล เป็นต้น ทั้งนี้ AI มีบทบาทอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงอนาคตของมนุษยชาติให้ดีขึ้นและยั่งยืน แต่ในขณะเดียวกันก็มีประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนและความไม่เท่าเทียม ดังนั้น จึงต้องมีความร่วมมือในระดับนานาชาติ ทั้งในเชิงกฎหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาด้านจริยธรรมและการใช้ AI ให้เกิดความยั่งยืน ยูเนสโกจึงได้รับมอบหมายให้มีการจัดเตรียมเครื่องมือมาตรฐานระดับนานาชาติเกี่ยวกับจริยธรรมเรื่อง AI ในรูปแบบของข้อเสนอแนะ (recommendation) ซึ่งร่างข้อเสนอแนะจะจัดทำผ่านการหารือร่วมกับรัฐบาลระหว่างประเทศต่าง ๆ และจะนำเสนอในการประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 41 ต่อไป

ในด้านการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ความเกลียดชังและอาชญากรรมที่มาจากอคติทางเชื้อชาติ (Elimination of Racial Discrimination, Racial Hatred and Racial Hate Crimes in the World) ยูเนสโกเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟูสังคมโลกจากผลกระทบของสงครามที่มีสาเหตุจากอคติ การณ์ของความเชื่อเรื่องเชื้อชาติที่ดีที่สุด (ideology of racial superiority) โดยมีธรรมนูญของยูเนสโกข้อที่ 1 ระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนานาประเทศ ด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อให้มีความเคารพต่อความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ ภาษา และศาสนา ดังนั้น วาระดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกและองค์กรต่าง ๆ ตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ความเกลียดชังที่มาจากอคติทางเชื้อชาติ และอาชญากรรมทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ โดยส่งเสริมการหารือด้านวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ การเคารพสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศ การต่อต้านลัทธิความเชื่อเรื่องเชื้อชาติที่ดีที่สุด และความร่วมมือในระดับสากล เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบและกฎหมายระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งไม่ยอมรับการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ เป็นต้น

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Site of memory associated to
The Slave Route
Resistance, Liberty, Heritage

ในส่วนของ “โครงการเส้นทางทาส (Slave Route Project)” เกิดขึ้นเพื่อเป็นการรำลึกถึงโศกนาฏกรรมเกี่ยวกับการค้าทาสและการทำให้เป็นทาส ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ โดยโครงการดังกล่าวริเริ่มขึ้นในการประชุม World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and related Intolerance เมื่อปี 2544 ที่แอฟริกาใต้ ในโอกาสที่โครงการดังกล่าวได้ดำเนินการครบรอบ 25 ปี และอยู่ในช่วงทศวรรษสากลว่าด้วยชาวแอฟริกัน (International Decade for People of African Descent 2015 – 2024) จึงมีการปรับปรุงแนวทางการดำเนินโครงการให้เกิดความเข้มแข็งและต่อเนื่อง และสร้างความตระหนักต่อปัญหาการค้าทาสในรูปแบบใหม่ในปัจจุบัน รวมถึงการสนับสนุนการขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกโลก วัฒนธรรมที่จับต้องได้และไม่ได้ และโปรแกรมอื่น ๆ ของยูเนสโก ที่เกี่ยวข้องกับการค้าทาส เพื่อส่งเสริมการสร้างความรู้ในเรื่อง นอกจากนี้ ยังมีการบรรจุเรื่อง Silk Roads programme ไว้ในแผนงานระยะกลางของยูเนสโกด้วย เนื่องจากเป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกิดการหารือระหว่างวัฒนธรรมและสันติภาพ การดำเนินการโครงการ MOST ในลักษณะสหสาขาวิชา การส่งเสริมพลศึกษาและการกีฬา เพื่อสร้างค่านิยมแห่งการมีส่วนร่วม การประนีประนอมและสังคมที่สงบสุข และการมีส่วนร่วมของเยาวชน เป็นต้น

บทบาทของประเทศไทย

รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นางสาวศรียา อมตวิวัฒน์) ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติ ได้กล่าวสนับสนุนวาระการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมในการใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI (Preliminary study on a possible standard-setting instrument on the ethics of artificial intelligence) โดยเทคโนโลยีด้าน AI ในปัจจุบันได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและสร้างประโยชน์ให้กับมนุษย์มากมาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบและปัญหาเชิงจริยธรรมในการใช้ประโยชน์จาก AI ทั้งในเรื่องการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล และฐานข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดการเอนเอียงไปตามกระแส อีกทั้งการใช้ AI ยังไม่เป็นที่ยอมรับในบางประเทศ เป็นต้น ดังนั้น ยูเนสโกจึงเสนอให้มีการศึกษาเพื่อจัดทำเครื่องมือสำหรับพัฒนากรอบจริยธรรมเรื่อง AI ขึ้น ให้เป็นมาตรฐานระดับนานาชาติในรูปแบบของข้อเสนอแนะ (Recommendation) และสอดคล้องกับวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิทธิมนุษยชน ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบให้มีการศึกษาและดำเนินการตาม roadmap ต่อไป อีกทั้งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับ Bangkok Statement on the Ethics of Science & Technology, and Sustainable Development ซึ่งจัดทำขึ้นในช่วงการประชุมเชิงวิชาการว่าด้วยจริยธรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Conference on the Ethics of Science & Technology, and Sustainable Development

ในระหว่างการประชุมคณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยชีวจริยธรรม ครั้งที่ 26 (26th Session of the International Bioethics Committee – IBC) และการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนโลกว่าด้วยจริยธรรมในความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครั้งที่ 11 (11th Session of the World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology - COMEST) ที่ประเทศไทย โดยกล่าวถึงการส่งเสริมให้มีการจัดทำแนวทางและกรอบการดำเนินการระดับนานาชาติเกี่ยวกับจริยธรรมด้าน AI ด้วย ดังนั้น จึงสนับสนุนให้ยูเนสโกจัดการประชุมผู้เชี่ยวชาญระหว่างรัฐบาลเพื่อดำเนินการในเรื่องดังกล่าวต่อไป

5.ด้านสื่อสารมวลชน (Communication and Information Commission - CI)

ยูเนสโกได้กำหนดแผนงานหลักไว้ 2 ด้าน ได้แก่

5.1 การส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางออนไลน์ และ ออฟไลน์ ส่งเสริมความปลอดภัยของผู้สื่อข่าว การส่งเสริมความหลากหลายของสื่อ การมีส่วนร่วมในสื่อ และความเป็นอิสระของสื่อ โดยมีผลลัพธ์ที่คาดหวัง อาทิ รัฐสมาชิกได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมให้สื่อมีเสรีภาพในการเสนอประเด็นที่หลากหลาย โดยนำแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้สื่อข่าวและประเด็นการละเว้นโทษของสหประชาชาติ (The United Nations Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity) ไปปรับใช้ ตลอดจนส่งเสริมให้รัฐสมาชิกได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ การส่งเสริมพลังทางสังคมด้วยการใช้สื่อและเรียนรู้จากสื่อ ให้สื่อสามารถรายงานสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภัยพิบัติได้อย่างมีอาชีพมีประสิทธิภาพ โดยสะท้อนผ่านโครงการระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาการสื่อสาร: IPDC

5.2 การเสริมสร้างสังคมแห่งความรู้ หรือ สังคมอุดมปัญญา ด้วยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICTs) เพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารความรู้ และการจัดเก็บอย่างเป็นระบบที่สะท้อนผ่านโครงการสารสนเทศเพื่อปวงชน: IFAP อาทิ การเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งให้ประชาชนผ่านการนำผลสัมฤทธิ์ของการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสารสนเทศ (World Summit on the Information Society: WSIS) ไปปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ และนำหลักการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การกำหนดนโยบายของประเทศสมาชิก นำดัชนีชี้วัดการพัฒนาสื่อ ความปลอดภัยของผู้สื่อข่าว ไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพในการอนุรักษ์ข้อมูลข่าวสารและความรู้ผ่านโครงการมรดกความทรงจำโลก (Memory of the World)

IPDC THE INTERNATIONAL PROGRAMME FOR THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

For free and pluralistic media in developing countries

ที่ประชุมได้มีการยอมรับร่วมกันที่จะนำ ICTs มาใช้ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยผู้อำนวยการใหญ่ของยูเนสโก เชิญชวนให้รัฐสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนความพยายามของยูเนสโกในการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสารสนเทศ (World Summit on the Information Society: WSIS) และนำมาใช้ในประเทศสมาชิก ร่วมกันกำหนดและใช้ตัวชี้วัดที่เป็นสากลด้านอินเทอร์เน็ตของยูเนสโก (IUIs) ภายใต้กรอบแนวคิด ROAM (X) การรับรองนโยบายการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับนานาชาติในการพัฒนาที่เน้นความเป็นมนุษย์ ปัญญาประดิษฐ์ในเชิงจริยธรรม

การสร้างสังคมอุดมปัญญาที่ครอบคลุมถึงคนทุกคน และการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ผลสัมฤทธิ์ของการประชุม WSIS และการนำเสนอข้อมติเกี่ยวกับการจัดทำ Roadmap ไปสู่การทบทวนการดำเนินงาน 20 ปี ของการประชุม WSIS ในปี พ.ศ. 2568 ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Internet of Thing: IoT (อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง) Blockchain (ระบบโครงข่ายในการแก้ปัญหาธุรกรรมออนไลน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่ายใยแมงมุมที่เก็บสถิติการทำธุรกรรมทางการเงิน และสินทรัพย์ชนิดอื่น ๆ อีกในอนาคต โดยไม่มีตัวกลาง) และ Big Data (ข้อมูลขนาดใหญ่ มีความซับซ้อนและต้องการซอฟต์แวร์ที่รองรับการจัดการหรือการวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการประมวลผลและนำไปใช้ประโยชน์ได้แบบเรียลไทม์) อีกด้วย

Information and
Knowledge Societies for
Sustainable Development Goals
www.wsis.org

เรื่องการค้างานของรัฐสมาชิกเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมและการใช้พหุภาษาและการเข้าถึงโลกไซเบอร์ (2003 Recommendation concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace) พบว่าส่วนใหญ่ย้ำความต้องการและข้อผูกพันที่จะพัฒนาการเข้าถึงสื่อออนไลน์แบบเปิดกว้าง และมีอิสระในการเข้าถึงพหุภาษาและข่าวสาร โดยคำนึงถึงข้อได้เปรียบในการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ ทั้งนี้ ข้อริเริ่มได้ถูกนำมาใช้ในการส่งเสริมนวัตกรรม การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง การส่งข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลดิจิทัล ตลอดจนมีการจัดตั้งสถาบันเพื่อการประเมินผลเพื่อส่งเสริมภาษาพื้นเมืองและชนกลุ่มน้อย นอกเหนือจากภาษาประจำชาติด้วย

นอกจากนี้ ผลจากรายงานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการประชุมระดับโลกว่าด้วยทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดกว้างที่สโลวีเนีย ระหว่างวันที่ 18 - 20 กันยายน พ.ศ. 2560 ที่ประชุมได้ตระหนักว่าข้อเสนอแนะในเรื่องทรัพยากรด้านการศึกษาแบบเปิดกว้าง (Open Educational Resources: OER) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกฎหมายระดับชาติและนานาชาติ รวมถึงนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาแบบเปิดกว้าง และมีคุณภาพบนช่องทางดิจิทัล เพื่อการสนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย SDG ที่ 4 ด้านการศึกษา

INTERNATIONAL DAY FOR THE |

UNIVERSAL ACCESS TO INFORMATION

บทบาทของประเทศไทย

คณะผู้แทนประเทศไทยได้กล่าวสนับสนุนการดำเนินงานของยูเนสโกด้วยการกล่าวถ้อยแถลง ในประเด็นที่เป็นผลสืบเนื่องจากการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสารสนเทศ (World Summit on the Information Society: WSIS) ที่ยอมรับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ ICT มาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN Sustainable Development Goals หรือ SDGs) นำเสนอการดำเนินงานของประเทศไทยที่สะท้อนความพยายามของยูเนสโก ในการเปลี่ยนแปลงจากสังคมสารสนเทศ ไปสู่สังคมแห่งความรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความปลอดภัยของนิกซ์ว และ การรับรองข้อเสนอของคณะกรรมการบริหารในการประกาศให้วันที่ 24 - 31 ตุลาคม เป็นสัปดาห์สากลว่าด้วยความรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ดังนี้

1) ความสำเร็จของประเทศไทยในการขับเคลื่อนโครงการประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรม โดยเทคโนโลยีดิจิทัลผ่าน “โครงการเน็ตประชารัฐ” หรือ “โครงการอินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน” (Village Internet Broadband) ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับโลก “The World Summit on the Information Society (WSIS)” จากสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ประจำปี 2562

2) ประเทศไทยสนับสนุนการใช้ตัวชี้วัดที่เป็นสากลด้านอินเทอร์เน็ตของยูเนสโก (Internet Universality Indicators: IUIs) ภายใต้กรอบแนวคิด ROAM (X) โดยเป็นหนึ่งในสามประเทศที่ได้ทดลองใช้ตัวชี้วัดนี้ตั้งแต่ปี 2561 ผ่านการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม อย่างต่อเนื่อง

3) การให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในกลุ่มสื่อมวลชนและประชาชน ทั้งนี้ได้แจ้งที่ประชุมว่าภาครัฐร่วมกับองค์กรวิชาชีพสื่อในประเทศ จัดทำคู่มือ “แนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤติ: จริยธรรมของสื่อ” เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการทำหน้าที่ในภาวะวิกฤติ ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคอาเซียนที่ริเริ่มจัดทำคู่มือดังกล่าว และ

4) การแปลและจัดทำคู่มือสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมด้านวารสารศาสตร์ เรื่อง “วารสารศาสตร์ ข่าวลวง และการบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร” ของยูเนสโก (Handbook for Journalism Education and Training: Journalism, ‘Fake News,’ & Disinformation) เป็นภาษาไทยในรูปแบบ E-Book เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการรับมือข่าวลวงเพื่อให้ สื่อมวลชน บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปนำไปใช้

ยุทธศาสตร์ และโครงการงบประมาณของยูเนสโก

1) ยุทธศาสตร์ระยะกลางของยูเนสโก (Medium-term strategy) ระยะ 8 ปี ค.ศ. 2022 – 2029 (พ.ศ. 2565 – 2572) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประเทศสมาชิกร่วมกันกำหนดทิศทางดำเนินงานองค์กรในอนาคตตามแนวทางการบริหารจัดการ มุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยคำนึงถึงลำดับความสำคัญของนโยบายระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับโลก ตลอดจนแนวโน้มและปัญหาท้าทายต่าง ๆ ตามข้อเสนอแนะของ Governing bodies การประชุมคณะกรรมการบริหาร (Executive Board) การประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) และสำนักงานเลขาธิการของยูเนสโก (Secretariat) โดยร่างยุทธศาสตร์จะประกอบด้วย หลักการบริหารจัดการองค์กร งบประมาณ การประเมินผล การจัดการทรัพยากร และการประสานงานกับองค์กรขานัญพิเศษสหประชาชาติอื่น ๆ โดยในภาพรวมยุทธศาสตร์ของยูเนสโก ยังคงเน้นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโลก ความก้าวหน้าตามเป้าหมาย SDGs พันธผูกพันระหว่างประเทศต่าง ๆ ข้อเท็จจริงที่ได้จากการประเมินโครงการและกิจกรรมองค์กร

2) โครงการและงบประมาณของยูเนสโก (Programme and Budget) ระยะ 4 ปี ค.ศ. 2022 – 2025 (พ.ศ. 2565 – 2568) มีสาระเกี่ยวกับการพัฒนาที่สำคัญในปัจจุบันและอนาคต ความท้าทายที่จะมีผลกระทบต่อการทำงานของยูเนสโกในอีกสี่ปีข้างหน้า โดยให้ประเทศสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นในการมุ่งเน้นเสริมสร้างและปรับขนาดงานของยูเนสโก สรุปรูมมองที่เกี่ยวข้องกับทิศทางของโครงการและตั้งเป้าหมายการปรับแต่งรูปแบบการจัดการทางการเงินในปัจจุบันขององค์กรเพื่อให้มั่นใจว่าเป็นฐานการเงินที่แข็งแกร่งและยั่งยืน และสามารถสนับสนุนเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดโดยประเทศสมาชิก นอกจากนี้ ยังมีภารกิจด้านการปรับขนาดโครงการหรือปรับทิศทางของโครงการในอนาคต และลำดับความสำคัญที่จะดำเนินการในช่วงปี 2565 - 2568 ตลอดจนพิจารณาความท้าทายและบทเรียนที่ได้จากการประเมินผลขององค์กร

การตั้งศูนย์ประเภทที่ 2 ภายใต้การอุปถัมภ์ขององค์กรยูเนสโก (Category II institutes and centres under the auspices of UNESCO) การประชุมครั้งนี้ได้มีการจัดตั้งศูนย์ใหม่ภายใต้การอุปถัมภ์ของยูเนสโกประเภทที่ 2 ทั้งสิ้น 9 ศูนย์ ได้แก่

1. ด้านวิทยาศาสตร์ มีจำนวน 5 ศูนย์ ได้แก่

- 1.1 Regional Education and Research Center on Earthquake Risk Management and Resilience for West and Central Asia (อิหร่าน)
- 1.2 Global Research and Training Centre for Internationally Designated Areas (GCIDA) (สาธารณรัฐเกาหลี)
- 1.3 International Centre for Interdisciplinary Research on Water System Dynamics (ICIRWaRD-Montpellier) (สาธารณรัฐฝรั่งเศส)
- 1.4 Regional Experimental Centre for Sanitation Technologies (CERTS) (อูรุกวัย)
- 1.5 International Centre for Capacity Development – Sustainable Use of Natural Resources and Societal Change (ไอซ์แลนด์)

2. ด้านวัฒนธรรม จำนวน 2 ศูนย์ ได้แก่

- 2.1 The International Centre for the Interpretation and Presentation of World Heritage Sites (category 2 centre) ในเมืองเซจง สาธารณรัฐเกาหลี
- 2.2 The International Centre for Capacity-Building in Intangible Cultural Heritage in the Arab States (category 2 centre) เมืองชาร์จา สาธารณรัฐอาหรับเอมิเรตส์

3. ด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 1 ศูนย์ คือ Regional Centre for Dialogue and Peace ณ ราชอาณาจักร ซาอุดีอาระเบีย

4. ด้านสื่อสารมวลชน จำนวน 1 ศูนย์ คือ International Research Centre on Artificial Intelligence: IRCAI) ประเทศสโลวีเนีย

การประกาศวันสำคัญและการเฉลิมฉลอง

1) วันคณิตศาสตร์สากล (International day of mathematics) คือ วันที่ 14 มีนาคมของทุกปี เพื่อสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ และนำไปใช้สำหรับแก้ไขปัญหาท้าทาย เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พลังงาน การพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างนวัตกรรม โครงการใหม่ ๆ เสริมสร้างศักยภาพบุคลากรด้านคณิตศาสตร์ในทุกภาคส่วน และการส่งเสริมนักวิทยาศาสตร์หญิงที่ประสบความสำเร็จในสาขาดังกล่าว

2) วันวิศวกรรมศาสตร์โลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (World engineering day for sustainable development) คือ วันที่ 4 มีนาคมของทุกปี เพื่อสร้างความตระหนักถึงบทบาทสำคัญของวิศวกรและงานด้านวิศวกรรมกับชีวิตประจำวัน และการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จำเป็น การพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การเดินทาง พลังงาน การจัดการทรัพยากรของโลก รวมถึงการส่งเสริมวิศวกรที่เป็นสตรี

3) ปีสากลแห่งวิทยาศาสตร์พื้นฐานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (International Year of Basic Sciences for Sustainable Development) คือ ปี ค.ศ. 2022 (พ.ศ. 2565) เพื่อส่งเสริมบทบาทสตรีด้านวิทยาศาสตร์ รวมถึงส่งเสริมการสร้างสังคมที่มีความรู้เป็นพื้นฐาน เพราะวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่สำคัญในการสร้างคุณค่าและความก้าวหน้าในวงการต่าง ๆ เช่น การแพทย์ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ทรัพยากรน้ำ การวางแผนด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อม การสื่อสาร และวัฒนธรรม ดังนั้น จึงควรส่งเสริมการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ การสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และเกิดสันติภาพ ทั้งนี้ จะมีการเสนอให้ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสนับสนุนการประกาศปีดังกล่าวด้วย

4) วันศิลปะอิสลามสากล (International Day of Islamic Art) คือ วันที่ 18 พฤศจิกายน ของทุกปี

5) วันวัฒนธรรมแอฟริกันแห่งโลก (World Day for African and Afrodescendant Culture) คือวันที่ 24 พฤศจิกายนของทุกปี

6) วันต้นมะกอกโลก (World Olive Tree Day) คือให้วันที่ 26 พฤศจิกายนของทุกปี

INTERNATIONAL OLIVE COUNCIL

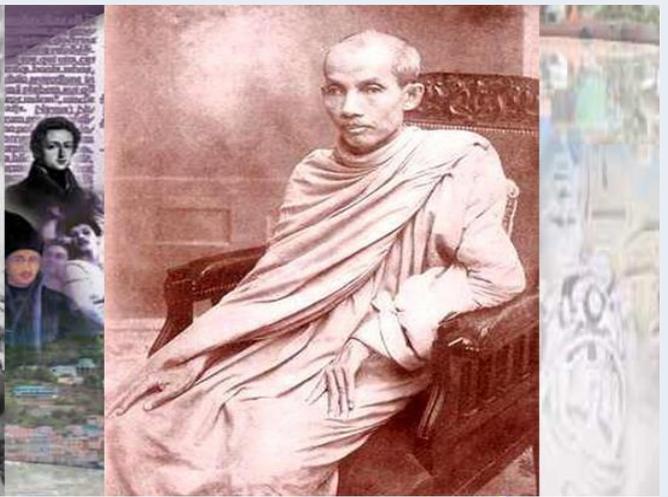
7) วันศิลปะโลก (World Art Day) คือ วันที่ 15 เมษายนของทุกปี

8) วันตรรกศาสตร์โลก (World Logic Day) คือวันที่ 14 มกราคม ของทุกปี เพื่อเป็นการให้ความสำคัญกับหลักปรัชญาและศาสตร์ความรู้ในแง่ที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความคิด มีเหตุผล จึงสร้างอารยธรรมขึ้นได้มากมาย ดังนั้น ตรรกศาสตร์จึงเป็นความรู้สำคัญในการสร้างศาสตร์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมถึงการใช้หลักทางตรรกศาสตร์เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อสันติความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม การศึกษาและวิทยาศาสตร์

9) สัปดาห์สากลว่าด้วยการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (A Global Week of Media and Information Literacy) คือวันที่ 24 - 31 ตุลาคมของทุกปี โดยเห็นควรว่าการเฉลิมฉลองระดับโลกว่าด้วยการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (MIL) เช่นนี้จะช่วยเหลือเยาวชนทั่วโลกด้วยการเพิ่มเครื่องมือในการรับมือกับประทุษวาจา (hate speech) และแนวคิดหัวรุนแรงแบบสุดโต่ง (violent extremism) ตลอดจนการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical minds) ได้

พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
Venerable Ajaan Mun Bhuridatta Thera

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
His Royal Highness Prince Vajiranavavarorasa

การเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์
(Anniversary of great personalities and events)

ในการประชุมครั้งนี้ยูเนสโกได้ประกาศร่วมเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เพื่อเชิดชูเกียรติคุณของบุคคลและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของประเทศสมาชิกยูเนสโกที่เกิดขึ้นในอดีต มีความโดดเด่นสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นแบบอย่างของควมมีคุณค่าทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคมศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชนช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของประชาชนและ/หรือทำให้เกิดสันติภาพของประเทศหรือของโลกทั้งสิ้น 59 รายการ โดยในส่วนของประเทศไทยมี 2 รายการคือ

- 1) วาระครบรอบ 150 ปีชาตกาลพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต (150th anniversary of the birth of the Venerable Ajaan Mun Bhuridatta Thera, monk : 1870-1949) (Thailand, with the support of China, Republic of Korea and Viet Nam)
- 2) วาระครบรอบ 100 ปีแห่งการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (100th anniversary of the death of His Royal Highness Prince Vajira**ภ**avarorasa (Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phraya Vajira**ภ**avarorasa) (1860 - 1921) (Thailand, with the support of China, Republic of Korea and Viet Nam)

คณะกรรมการต่างๆ ของยูเนสโก

ประเทศไทยได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกในคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ซึ่งมี วาระระหว่างปี 2562 – 2566 ดังต่อไปนี้

- 1) คณะกรรมการบริหารของยูเนสโก (UNESCO Executive Board)
- 2) คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยชีวจริยธรรม (Intergovernmental Bioethics Committee: IGBC)
- 3) คณะกรรมการสภาระหว่างรัฐบาลว่าด้วยโครงการสารนิเทศเพื่อปวงชน (Intergovernmental Council for the Information for All Programme: IFAP)
- 4) คณะกรรมการสภาระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการจัดการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม(Intergovernmental Council of the Management of Social Transformations: MOST)
- 5) คณะกรรมการมรดกโลก (World Heritage Committee: WHC) วาระระหว่างปี 2562 – 2568 ประเทศไทยได้รับการเลือกตั้งในระหว่างการประชุม General Assembly by States Parties to the 1972 World Heritage Convention ระหว่างวันที่ 27 – 28 พฤศจิกายน 2562 ณ องค์การยูเนสโก สำนักงานใหญ่ กรุงปารีส

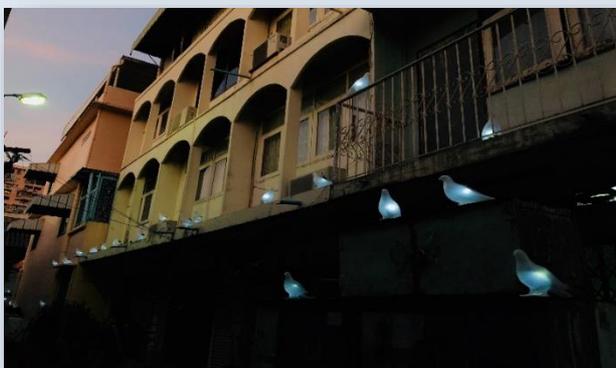

ยูเนสโกประกาศให้กรุงเทพมหานครและสุโขทัย เป็นเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative City Network – UCCN) ประจำปี 2562

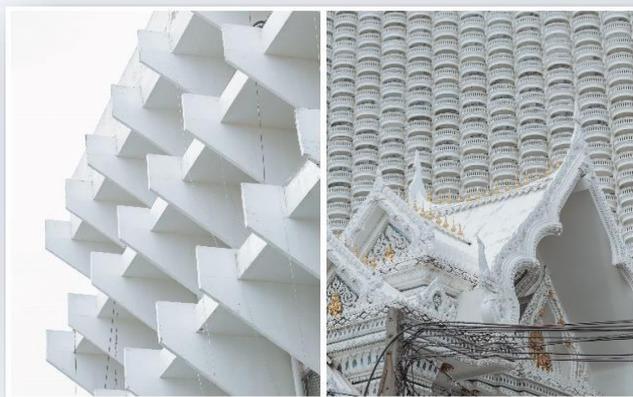

โดย โทมูเกิ ยมลันนุกั*

เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2562 องค์การยูเนสโก โดยนาง Audrey Azoulay (ออดเรย์ อาซูลีย์) ผู้อำนวยการใหญ่องค์การยูเนสโก ได้ประกาศให้เมืองสำคัญของประเทศไทย 2 เมือง เข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในระดับโลก ได้แก่ กรุงเทพมหานครเป็นเครือข่ายด้านการออกแบบ (Design) และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยเป็นเครือข่ายด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art)

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งได้รับมรดกทางวัฒนธรรมอันยาวนาน จากการค้าขายกับต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตั้งแต่สมัยอาณาจักรอยุธยา ดังนั้นความหลากหลายและการเปิดกว้างจึงเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนการพัฒนาการออกแบบของกรุงเทพฯ มีการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในด้านการออกแบบเมือง การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ การฟื้นฟูชุมชนเก่า รวมถึงนวัตกรรมและการเติบโตเพื่อความยั่งยืน มีการยกระดับความรู้ดั้งเดิม บูรณาการร่วมกับสหสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งด้านการวางผังเมือง สถาปัตยกรรมและเทคโนโลยี ช่วยในการสร้างสรรค์เมืองให้มีชีวิตและมีความยืดหยุ่นสามารถรับมือกับความท้าทายและความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ได้ โดยในปี 2575 วาระครบรอบ 250 ปีของกรุงเทพมหานคร ได้มีการเปิดตัวแผนพัฒนาระยะเวลา 20 ปีซึ่งเป็นโครงการสำคัญสำหรับการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางกายภาพของกรุงเทพฯ ซึ่งจะดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน ภาคการศึกษา ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม

นักวิเทศสัมพันธ์ ชำนาญการ*

สุโขทัย เป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมขององค์การยูเนสโกตั้งแต่ปี 2542 ยังคงเอกลักษณ์ของงานด้านศิลปะ หัตถกรรม และภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี มีโรงเรียนสอนศิลปะและหัตถกรรมสุโขทัย ปัจจุบันมีช่างฝีมือประมาณ 1,300 คนที่ทำงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับชุมชน ในด้านการทอผ้า เครื่องประดับทองคำและเงิน รวมถึงเครื่องเซรามิกและเครื่องสังคโลก ได้สืบทอดต่อมาในสมัยอยุธยาจวบจนกรุงเทพมหานคร เมืองสุโขทัยมีการวางเป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจนในแผนการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี 2560-2564 ที่จะสร้างเมืองให้เป็นศูนย์หัตถกรรมในระดับโลกที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมการค้าระหว่างเมืองเครือข่ายต่างๆ

ในปี 2562 องค์การยูเนสโกได้ประกาศให้เมืองต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโกทั้งสิ้น 66 เมือง ดังนี้

1) หัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk)	12 เมือง
2) การออกแบบ (Design)	9 เมือง
3) ภาพยนตร์ (Film)	5 เมือง
4) ศาสตร์และศิลป์ด้านอาหาร (Gastronomy)	10 เมือง
5) วรรณคดี (Literature)	11 เมือง
6) มีเดีย อาร์ต (Media Arts)	3 เมือง
7) ดนตรี (Music)	16 เมือง

ปัจจุบัน เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์มีจำนวนทั้งสิ้น 246 เมือง โดยก่อนหน้านี้ประเทศไทย เทศบาลนครภูเก็ต ได้รับคัดเลือกเป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหารเมื่อปี 2558 และจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเมืองด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน เมื่อปี 2560 ทำให้ประเทศไทยมีเมืองที่เข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโกแล้วทั้งสิ้น 4 เมือง

ประเทศไทย โดยสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา ฯ สหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอชื่อกรุงเทพมหานคร และสุโขทัยให้องค์การยูเนสโกพิจารณาเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2562 เนื่องจากได้เล็งเห็นความสำคัญของทั้งเมืองที่มีความพร้อมและมีศักยภาพตรงตามเกณฑ์ที่องค์การยูเนสโกกำหนด รวมทั้งมีศักยภาพในด้านการพัฒนาอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายในระดับสากล เป็นการสร้างโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างเมืองสมาชิกอื่น ๆ ในหลากหลายสาขาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

สำหรับเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (Creative Cities) ได้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2547 มีทั้งหมด 7 สาขา ได้แก่ 1) หัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk) 2) การออกแบบ (Design) 3) ภาพยนตร์ (Film) 4) ศาสตร์และศิลป์ด้านอาหาร (Gastronomy) 5) วรรณคดี (Literature) 6) มีเดีย อาร์ต (Media Arts) และ 7) ดนตรี (Music) โดยมีเป้าหมายในการสร้างความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาไปสู่ระดับนานาชาติ สร้างสันติวัฒนธรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน ตั้งแต่ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม ทำให้เห็นพลังของวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์

ที่มีต่อการพัฒนานโยบายในระดับท้องถิ่นผ่านกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของการเชื่อมโยงเมืองต่าง ๆ ทั่วโลกเข้าด้วยกัน เน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ที่จะเป็นรูปแบบใหม่ของการร่วมมือในระดับโลก เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกมีส่วนสำคัญที่จะนำมาซึ่งความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านกระบวนการคิด การวางแผน การกำหนดนโยบายและการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนโดยตรง

การเฉลิมฉลอง

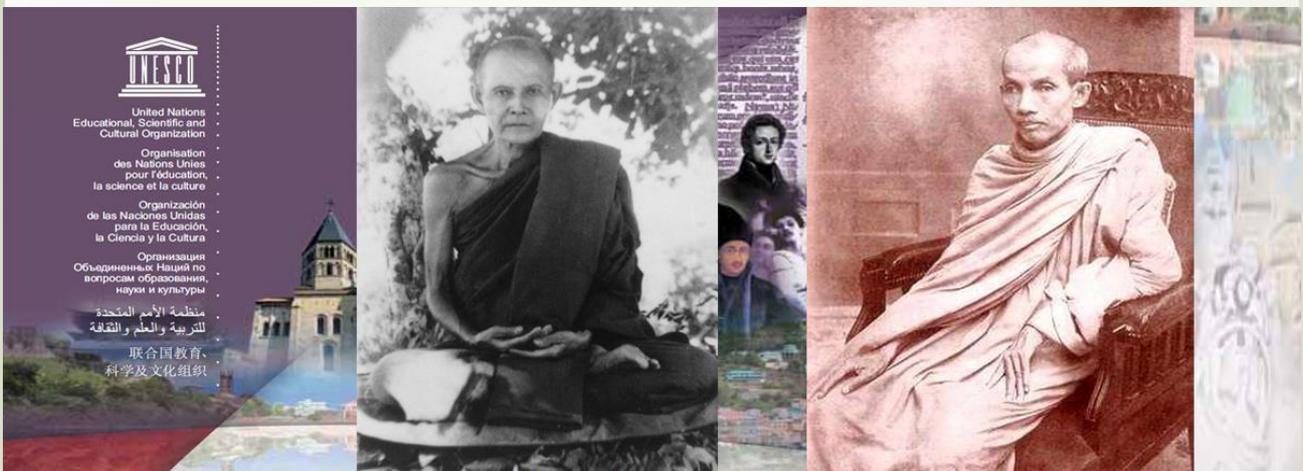
๑๕๐ ปีชาตกาล พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

และ ๑๐๐ ปีแห่งการสิ้นพระชนม์ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

โดย โทกุที ยมลินันท์*

การเฉลิมฉลองวาระครบรอบที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับงานขององค์การยูเนสโกของรัฐสมาชิก เป็นโครงการที่สำคัญของยูเนสโก ในฐานะองค์การระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเชิดชูเกียรติคุณของบุคคลและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของประเทศสมาชิกยูเนสโกที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีความโดดเด่นสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นแบบอย่างของความมีคุณค่าทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคมศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชน ช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของประชาชนและ/หรือทำให้เกิดสันติภาพของประเทศหรือของโลก ซึ่งรายการที่ยูเนสโกจะร่วมเฉลิมฉลองจะเผยแพร่ไปยังประเทศสมาชิกทั่วโลก ซึ่งเกณฑ์การร่วมเฉลิมฉลองที่ยูเนสโกได้กำหนดไว้ คือ 50 ปี 100 ปี 150 ปี 200 ปี และทุก ๆ 50 ปี

ในการประชุมสมัชชาสามัญขององค์การยูเนสโกครั้งที่ 40 องค์การยูเนสโกได้มีมติ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2562 ประกาศการร่วมเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ในปี 2563 - 2564 จำนวน 59 รายการ ทั้งนี้ได้รวมรายพระนามและรายนามของบุคคลสำคัญของประเทศไทยไว้จำนวน 2 รายการ คือ การเฉลิมฉลองวันครบรอบ 150 ปีชาตกาล ของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และการเฉลิมฉลองวันครบรอบ 100 ปีแห่งการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
Venerable Ajaan Mun Bhuridatta Thera

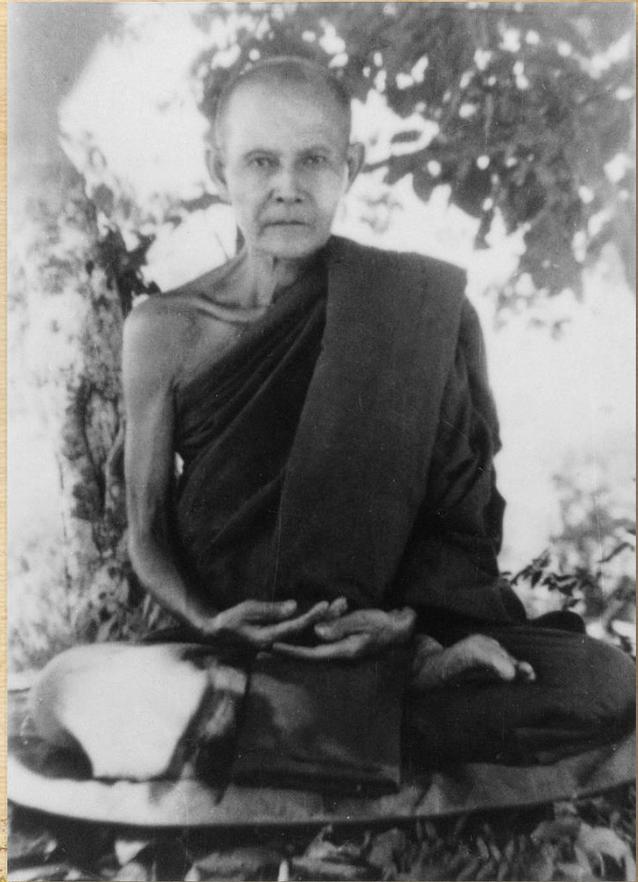
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
His Royal Highness Prince Vajiranavavarorasa

นักวิทยาศาสตร์ ชำนาญการ*

1. การเฉลิมฉลองวันครบรอบ 150 ปีชาตกาล ของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต (150th anniversary of the birth of the Venerable Ajaan Mun Bhuridatta Thera, Culture, Peace, and Sustainability (1870 - 1949))

ซึ่งจะครบรอบในวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2563 โดยมีประเทศสมาชิกที่ให้การสนับสนุนข้อเสนอให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้านวัฒนธรรม สันติภาพ และความยั่งยืน จำนวน 3 ประเทศ คือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี

หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 20 เดือนมกราคม พ.ศ. 2413 ณ จังหวัดอุบลราชธานี ได้เข้าบวชเณรเมื่ออายุ 15 ปี ต่อมาเมื่ออายุได้ 22 ปี ได้บรรพชาอุปสมบทบวชเป็นพระภิกษุ หลังอุปสมบท ท่านได้ศึกษาในฝ่ายวิปัสสนากรรมฐาน (ธรรมยุต) ศึกษาพระปริยัติธรรม และออกฝึกปฏิบัติ “ธุดงค์กรรมฐาน” โดยธุดงค์ไปตามสถานที่ที่เป็นป่าเขา ถ้ำ เจ็อมผา ทางภาคเหนือ ภาคอีสาน จนถึง ประเทศพม่า เมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว เป็นต้น ท่านได้อาศัยอยู่ตามป่าเขาตลอด 57 ปีของการบรรพชา เป็นพระเกจิอาจารย์ใหญ่แห่งวงศ์กรรมฐานของไทย สายวิปัสสนาธุระ ครั่งครัดในพระธรรมวินัย ข้อวัตรปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและการภาวนาเจริญสมาธิ ซึ่งเป็นที่นิยมของคนทั่วโลกในปัจจุบัน ท่านได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างอันดีงามเป็นที่ยอมรับของประชาชนชาวไทย และต่างประเทศ เมื่อได้นำคำสอนขององค์ท่านไปปฏิบัติตาม ย่อมเกิดความสงบ นำมาซึ่งสันติแก่คนทั่วโลกได้อย่างยั่งยืน

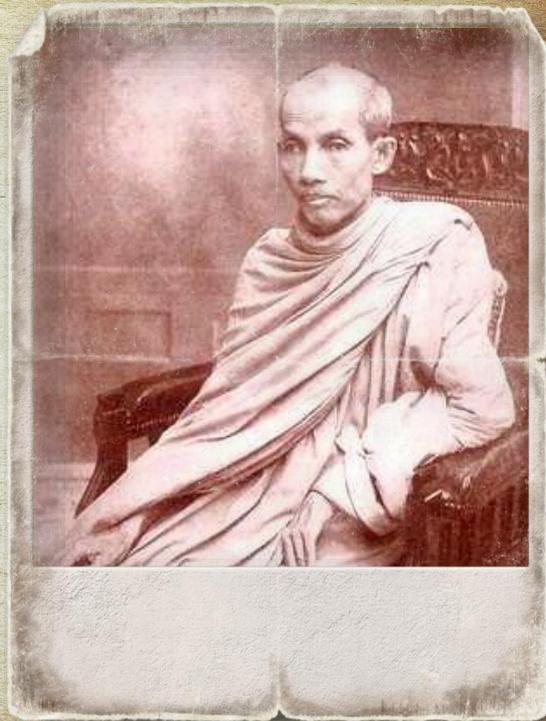

หลวงปู่มั่น เป็นครูสอนพระและนักปฏิบัติ ในเรื่องการทำสมาธิภาวนา ตั้งแต่ขั้นต้นจนสามารถปฏิบัติได้จนสิ้นกิเลส ท่านได้แต่งตำราปริศนาธรรม ชื่อ ชันชะวิมุตติสะมังคีธรรมะ (ที่ประพันธ์เป็นฉบับลายมือของท่าน) นอกจากนี้ ยังมีคำสอนอื่น เช่น ฃญานธรรมอีสาน เทศนาต่าง ๆ สามารถหาอ่านได้ตามตำราทั่วไป แปลเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาเกาหลี ภาษาจีน ภาษาอินโดนีเซีย เป็นต้น ปัจจุบันมีวัดที่เป็นสายธรรมยุติกนิกาย ที่เคารพนับถือตามแบบอย่างขององค์ท่าน ก่อตั้งขึ้นมามากมาย ประมาณ 3,000 กว่าแห่งในประเทศไทย และในต่างประเทศอีกประมาณ 150 แห่ง

2. การเฉลิมฉลองวันครบรอบ 100 ปีแห่งการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส) (The 100th anniversary of the passing HRH Prince Vajiranavavarorasa, Education, Social and Human Sciences, and Culture (1860 - 1921)

ซึ่งจะครบการสิ้นพระชนม์ ในวันที่ 2 สิงหาคม 2564 โดยมีประเทศสมาชิกให้การสนับสนุนข้อเสนอให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกทางด้านการศึกษา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และวัฒนธรรม จำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ 47 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและเจ้าจอมมารดาแพ ทรงได้รับการศึกษาเบื้องต้นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ พ.ศ. 2416 พระชนมายุ 14 พรรษา ทรงผนวชเป็นสามเณร และเมื่อพระชนมายุครบ 20 พรรษา ทรงผนวชเป็นพระภิกษุ ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจเป็นคุณูปการแก่พระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาของสยามจวบจนสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พุทธศักราช 2464 สิริพระชนมายุ 61 พรรษา 3 เดือน 20 วัน

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงวางรากฐานการประถมศึกษาและระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย อันมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐาน เป็นผู้มีส่วนอย่างสำคัญพระองค์หนึ่งในการสนองพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาการศึกษาประชาบาลที่มีโรงเรียนเป็นฐาน โดยจัดวัดเป็นโรงเรียน ทรงรับพระธุระอำนวยการจัดการศึกษาในหัวเมือง สอดคล้องกับพระราชปณิธานในล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ในการวางระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาสยาม พ.ศ. 2441 เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาของคนไทยทุกเพศทุกวัยให้ครอบคลุมทั่วทั้งพระราชอาณาจักร และเป็นรากฐานของตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ที่กำหนดหน้าที่ของผู้ปกครองในการส่งบุตรธิดา เข้ารับการศึกษาภาคบังคับตามที่รัฐกำหนด ซึ่งถือเป็นกระบวนการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาที่ทั่วถึงและเท่าเทียมประเทศแรก ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
ทรงฉายภาพร่วมกับพระเถระกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย ชุดแรก พ.ศ. 2436

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเริ่มปรับปรุงการศึกษาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณร ทรงวางรากฐานมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ทรงก่อตั้งมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อพ.ศ. 2436 (ร.ศ. 112) ทรงเป็นบุคคลแรกในภูมิภาคที่ได้ทรงปรับปรุงแก้ไขการศึกษาพระพุทธศาสนาให้เป็นระบบขึ้น และได้รับการยอมรับจากชาวพุทธในประเทศใกล้เคียง เช่น ลาว กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย รวมทั้ง หลายประเทศในยุโรป และในสหรัฐอเมริกาด้วย ก่อให้เกิดมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาหรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พระองค์ได้เสนอพระดำริต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้มีการปรับปรุงการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความเป็นระเบียบ เป็นระบบเดียวกันทั่วพระราชอาณาจักร โดยมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นหลักในการปกครอง ก่อให้เกิดพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) ขึ้น ซึ่งใช้เป็นแบบอย่างสืบมาจนถึงทุกวันนี้ พระองค์ทรงเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์แรกของประเทศไทย นอกจากนี้พระองค์ยังได้ให้กำเนิดหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ สำหรับเป็นหนังสือแถลงกิจการของคณะสงฆ์อย่างเป็นทางการ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับหนังสือราชกิจจานุเบกษาของทางราชการอีกด้วย

ความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้าง (Mekong – Lancang Cooperation – MLC)

โดย รุ่งกานต์ พันธุ์ภักดี*

กรอบความร่วมมือแม่โขง - ล้านช้าง (Mekong - Lancang Cooperation - MLC) พัฒนามาจากข้อริเริ่มของไทยในปี 2555 ที่จะพัฒนากรอบความร่วมมือในเขตเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขง โดยเน้นให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมกระบวนการพัฒนาในอาเซียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนข้อริเริ่มจากนายกรัฐมนตรีของจีน ในระหว่างการประชุมผู้นำอาเซียน - จีน ครั้งที่ 17 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2557 และได้มีการประกาศจัดตั้งกรอบความร่วมมืออย่างเป็นทางการในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ แม่โขง - ล้านช้าง ครั้งที่ 1 ในเดือนพฤศจิกายน 2558 ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เวียดนาม) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมียนมา) ราชอาณาจักรกัมพูชา (กัมพูชา) และประเทศไทย

ที่ผ่านมาประเทศสมาชิกได้มีการหารือกันอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศเป็นประจำทุกปี (Mekong - Lancang Cooperation Foreign Ministers' Meeting) และการประชุมสุดยอดระดับผู้นำแม่โขง - ล้านช้าง (Mekong - Lancang Cooperation Leaders' Meeting) ประจำปีทุก 2 ปี นอกจากนี้ ยังมีการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส และคณะทำงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยความร่วมมือดังกล่าวจะครอบคลุมงาน 3 ด้าน ตาม 3 เสาหลักของอาเซียน ได้แก่ 1. การเมืองและความมั่นคง 2. เศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 3. สังคม วัฒนธรรมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน

นักวิเคราะห์สัมพันธ์ ข้าราชการ*

สำหรับในด้านสังคม วัฒนธรรมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานขึ้น 6 คณะ เพื่อผลักดันการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. คณะทำงานด้านความเชื่อมโยง
2. คณะทำงานด้านการพัฒนาศักยภาพในการผลิต
3. คณะทำงานด้านความร่วมมือเศรษฐกิจข้ามพรมแดน
4. คณะทำงานด้านความร่วมมือทรัพยากรน้ำ
5. คณะทำงานด้านการเกษตร
6. คณะทำงานด้านการลดความยากจน

คณะทำงานทั้ง 6 คณะมุ่งเน้นความร่วมมือ 6 สาขา ได้แก่ 1. ความเชื่อมโยง 2. การพัฒนาศักยภาพในการผลิต 3. ความร่วมมือเศรษฐกิจข้ามพรมแดน 4. ความร่วมมือทรัพยากรน้ำ 5. การเกษตร และ 6. การลดความยากจน ภายหลังจากจัดทำกรอบความร่วมมือดังกล่าว ได้มีการจัดตั้งโครงการกองทุนพิเศษกรอบความร่วมมือแม่โขง - ล้านช้าง [Mekong - Lancang Cooperation (MLC) Special Fund] ขึ้นในคราวการประชุมผู้นำกรอบความร่วมมือแม่โขง - ล้านช้าง ครั้งที่ 1 โดยผู้นำจีนได้ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ประเทศสมาชิกทั้ง 6 ประเทศ จำนวน 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ระยะเวลา 5 ปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 - 2565) เพื่อสนับสนุนโครงการเร่งด่วนซึ่งจะทำให้การขับเคลื่อนโครงการและความร่วมมือต่าง ๆ ภายใตกรอบความร่วมมือแม่โขง - ล้านช้าง เป็นรูปธรรมและยั่งยืน ซึ่งประเทศสมาชิกสามารถเสนอคำขอเพื่อขอรับการสนับสนุนโครงการต่างๆ ภายใต้งบกองทุนไปยังรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อพิจารณาให้การสนับสนุน โดยโครงการที่จะขอรับการสนับสนุนจากกองทุน ฯ จะเป็นลักษณะของความร่วมมือที่สำคัญใน 6 สาขาข้างต้น

การดำเนินงานภายใต้กองทุนพิเศษในส่วนของประเทศไทย ที่ได้รับการจัดสรรเงินทุน มีดังนี้

ที่ผ่านมาหน่วยงานต่าง ๆ ของประเทศไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุน ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้

1. ปี พ.ศ.2560 จำนวน 5 โครงการ เป็นของกระทรวงพาณิชย์ 4 โครงการ และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 1 โครงการ

การดำเนินงานในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2562 เห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วมว่าด้วยความร่วมมือภายใต้กองทุนพิเศษกรอบความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้าง กับสถานเอกอัครราชทูตจีน ประจำประเทศไทย เพื่อดำเนินโครงการความร่วมมือ 2 โครงการ งบประมาณสนับสนุน จำนวน 31,223 เหรียญสหรัฐ ได้แก่

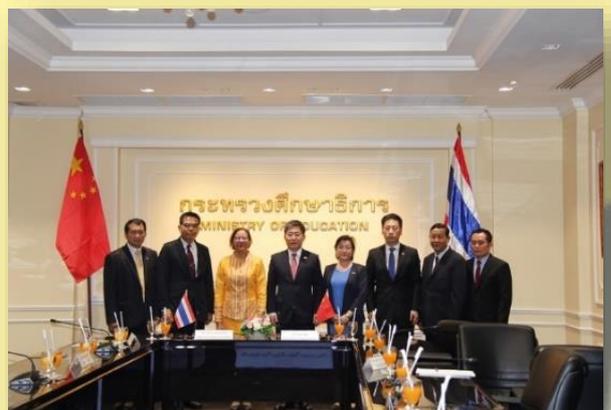
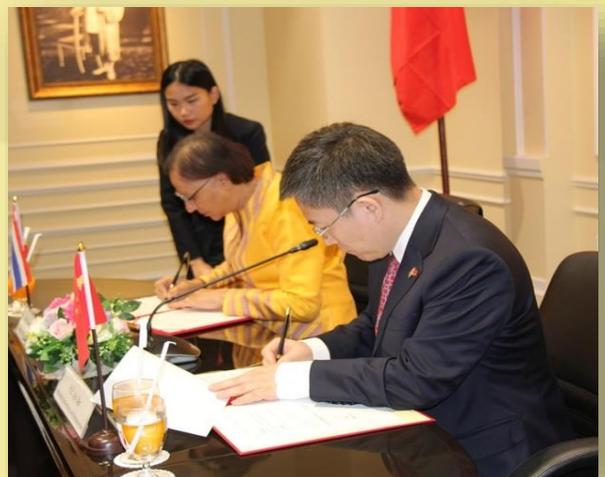
1) High-Speed Train Course Development เป็นจำนวนเงิน 22,715 ดอลลาร์สหรัฐ โดยจะจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการสอนทางราง อันเป็นพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนการสอนในสาขาวิชาการขนส่งทางราง ระหว่างสองประเทศ พร้อมทั้งเป็นการชักจูงความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคนเพื่อรองรับกับการขนส่งทางรางในอนาคต

2) Meeting of the Thai-Lao-China Vocational Training Cooperation เป็นจำนวนเงิน 8,518 ดอลลาร์สหรัฐ โดยจะจัดการประชุมสัมมนาผู้บริหารจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาของประเทศไทย และผู้บริหารจาก สปป.ลาว ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือของประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง – ล้านช้าง ไทย - ลาว - จีน เพื่อพัฒนาอาชีวศึกษาก้าวไกลสู่สากล รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้มแข็งด้านยกระดับคุณภาพอาชีวศึกษาไทย - ลาว - จีน ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเพื่อรองรับกับ S-Curve / New Curve ที่จะเกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมใหม่ในเขตชายแดนแม่น้ำโขง – ล้านช้าง

2. ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 13 โครงการ แบ่งเป็น กระทรวงการต่างประเทศ 1 โครงการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 2 โครงการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 5 โครงการ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2 โครงการ กระทรวงอุตสาหกรรม 1 โครงการ และกระทรวงศึกษาธิการ 2 โครงการ

3. ปี พ.ศ. 2562 มีโครงการที่เสนอเพื่อขอรับงบประมาณจากกองทุนพิเศษ จำนวน 31 โครงการ ทั้งนี้ ฝ่ายจีน แจ้งว่าอยู่ระหว่างการพิจารณาคัดเลือก เนื่องจากปีนี้แต่ละประเทศสมาชิกจัดส่งโครงการเพื่อเข้ารับพิจารณาเป็นจำนวนมาก โดยคาดว่าจะพิจารณาแล้วเสร็จในช่วงปลายปี 2562 – ต้นปี 2563

ต่อมาเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2562 สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ได้มีการจัดพิธีลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมว่าด้วยความร่วมมือภายใต้กองทุนพิเศษ กรอบความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้าง ณ กระทรวงศึกษาธิการ ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ โดยนางสาวดุริยา อมตวิวัฒน์ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กับสถานเอกอัครราชทูตจีน ประจำประเทศไทย โดยนายหลู่ เจี้ยน (Lyu Jian) เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีน ประจำประเทศไทย และมีผู้แทนจากสถานทูตกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม ร่วมเป็นเกียรติในพิธีลงนามดังกล่าว ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอยู่ระหว่างการเตรียมการเพื่อดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จภายในปี 2563

**CREATIVE
CITIES** FOR SUSTAINABLE
DEVELOPMENT

**เมือง
สร้างสรรค์** เพื่อการพัฒนา
อย่างยั่งยืน

ศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้าน / การออกแบบ / ภาพยนตร์ / อาหาร / วรรณคดี / มีเดีย อาร์ต / ดนตรี

โดย **สาวิตรี สุวรรณสถิตย์**
ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงวัฒนธรรม

**ในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก)
คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมรดกโลกและคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม**

เมืองสร้างสรรค์ไม่ใช่ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในวงการยูเนสโก แต่เป็นความคิดที่มีความเป็นมายาวนาน เพราะเมืองทั่วโลกที่ตั้งมาช้านาน จำเป็นต้องมีการสร้างสรรค์ ต้องคิดปรับปรุง และปรับตัว มิฉะนั้นจะไม่สามารถอยู่ผ่านวิกฤติต่าง ๆ รอดมาได้ยาวนาน ลักษณะของเมืองคือต้องมีคนอยู่ มีการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แต่พอมีภัยธรรมชาติ โรคระบาด สงคราม ก็ต้องปรับเปลี่ยนพัฒนาเพื่อป้องกันประชาชน และเมือง ลักษณะของเมืองจึงมีการขยายตัว ยุบตัว รุ่งเรือง เจ็บป่วยอ่อนแอ ถดถอย และมีการรื้อฟื้นคืนชีพใหม่ ทั้งนี้ เป็นวัฏจักรของเมืองที่ตั้งมานานและสืบทอดความเป็นเมือง มาถึงปัจจุบัน

เมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities) ในโลกสากลปัจจุบันนี้เป็นระบบคิดใหม่ในยุคหลังเปลี่ยน “สหัสวรรษใหม่” (new millennium) โดยเกิดจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในโลก ในช่วงเวลา 10 - 20 ปี ก่อนที่สังคมโลกจะเปลี่ยนผ่านก้าวข้ามธรณีประตูล่าสุดศตวรรษ (century) ใหม่ และสหัสวรรษ (millennium) ใหม่ เมื่อ ค.ศ. 2000 สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั่วโลกอย่างรวดเร็วมากขึ้น ในยุคนี้ ได้แก่ เทคโนโลยีการคมนาคม เทคโนโลยีการสื่อสาร และสนเทศ ซึ่งการสื่อสารและการคมนาคมที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้นนั้น ทำให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก และวิถีชีวิตของคนทั่วโลก

ในยุคนี้เองอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ หลายอย่างก็ถูกกระทบจากเหตุการณ์พลิกผันทางเศรษฐกิจ หรือทางภัยพิบัติในโลก ตัวอย่างเช่น เมืองดีทรอยต์ (Detroit) รัฐมิชิแกน (Michigan) ในอเมริกา ซึ่งเคยเป็นเมืองที่รุ่งเรืองขึ้นมาจากอุตสาหกรรมรถยนต์ด้านเดียวในช่วงต้น ค.ศ. 1900 มีประชากรหลังไหลเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่จำนวนมาก แต่ในช่วง ค.ศ. 1970 - 1980 เมื่ออุตสาหกรรมรถยนต์ถูกผลกระทบจากราคาน้ำมันของกลุ่มโอเปค (OPEC) ที่สูงขึ้น และถูกเบียดจากการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่นและอิตาลี ทำให้อุตสาหกรรมรถยนต์ของเมืองดีทรอยต์ตกต่ำล้มละลาย ผู้คนว่างงาน เกิดการจลาจล คนทยอยโยกย้ายออกจากเมือง ทำให้เมืองดีทรอยต์เกือบจะกลายเป็นเมืองร้าง ประชาชนที่เหลืออยู่ก็ยากจน ไม่มีงานทำ ติดยาเสพติด อาชญากรรมสูง จนกระทั่งเมืองอยู่ในสภาพล้มละลายและผู้ว่าการรัฐต้องเข้ามาควบคุมสถานการณ์การเงินการลงทุนของเมืองจนกระทั่งในช่วงปี 2010 ทำให้ค่อย ๆ ฟื้นฟูเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยชักจูงนักลงทุนจากรัฐอื่นมาช่วย ทำให้เมืองดีทรอยต์กลายเป็นตัวอย่างของเมืองในสหรัฐอเมริกาที่ฟื้นฟูจากวิกฤติได้

ในปัจจุบัน มีเมืองต่าง ๆ ทั่วโลกหลายเมือง ที่ยังเผชิญความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อระยะยาวอยู่ เมืองทั่วโลกหลายเมืองจึงมีประสบการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลง การประสบวิกฤติใหม่ ๆ ทำให้เมืองและผู้บริหารเมือง ต้องคิดแก้ไข และปรับตัว ทฤษฎีการบริหารเมืองแบบเก่า ๆ อาจจะใช้ไม่ได้เสมอไปอีกแล้ว จึงเกิดแนวคิดทฤษฎีใหม่ ๆ ในเรื่องการปรับตัวฟื้นฟูเมืองอยู่เนื่อง ๆ เกิดมีนักคิด นักเขียน กูรูในด้านนี้ขึ้นมากมาย

เครือข่ายโลกด้านเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network : UCCN)

เครือข่ายโลกด้านเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก คืออะไร?

ปัจจุบันนี้ มีคนในโลกนี้จำนวนครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในเมือง (cities) และในอนาคต เมืองจะยิ่งขยายเพิ่มมากขึ้น จนคนเกือบร้อยละ 70 จะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ดังนั้นโจทย์ใหญ่ที่ทุกคนควรร่วมกันพิจารณาก็คือ “จะอย่างไรให้เมืองน่าอยู่ขึ้นและอยู่ได้ยั่งยืนมากขึ้น” ซึ่งเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมือง โดยร่วมมือกับภาคการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สื่อสาร และภาคการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ยูเนสโกจึงได้สร้างเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ จากภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เพื่อตอบสนองวาระใหม่เพื่อการพัฒนาเมือง (New Urban Development) รวมทั้งเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2030 (Sustainable Development Goals 2030) ด้วย

ในกระแสปัจจุบันนี้ ที่เมืองต่าง ๆ ทั่วโลก มีการตื่นตัวในเรื่องการฟื้นฟูปรับเปลี่ยนเมืองของตัวเอง เพื่อปรับตัวรองรับวิกฤติเศรษฐกิจหรือภัยพิบัติธรรมชาติ การที่ยูเนสโกได้ประกาศจัดตั้งเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในระดับโลก และการสร้างเครือข่ายระหว่างเมืองต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคทั่วโลกนี้ มุ่งเน้นการร่วมมือกับเมืองที่มีนโยบายและยุทธศาสตร์ในการใช้วัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์ในสาขาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของเมืองอย่างยั่งยืน

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกนี้เริ่มขึ้น ในปี ค.ศ. 2004 โดยในปี ค.ศ. 2024 ก็ครบรอบ 20 ปี โดยครอบคลุม 7 สาขาวัฒนธรรม คือ

- 1) หัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art)
- 2) การออกแบบ (Design)
- 3) ภาพยนตร์ (Film)
- 4) ศาสตร์และศิลป์ด้านอาหาร (Gastronomy)
- 5) วรรณคดี (Literature)
- 6) มีเดียอาร์ต (Media Arts) และ
- 7) ดนตรี (Music)

เครือข่ายนี้จะมีการประชุมใหญ่สำหรับทุกสาขาร่วมกันทุกปี และมีการประชุมในกลุ่มเมืองสร้างสรรค์แต่ละสาขาทุกปีด้วย นอกจากนี้ยังมีประเด็นสำคัญอีก เช่น

- มีการรับสมาชิกเพิ่มมากขึ้นทุก 2 ปี โดยผู้บริหารเมือง เช่น นายกเทศมนตรี (Mayor) ของเมืองต่าง ๆ ที่สนใจต้องกรอกแบบฟอร์มเสนอตัวสมัครเข้ามา และเสนอใบสมัครผ่านคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโกของแต่ละประเทศ ให้ความเห็นชอบเพื่อเสนอไปยังองค์การยูเนสโก
- มีพลวัตในตัวเครือข่ายเอง ที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ในสาขาต่าง ๆ ของเมือง จากประสบการณ์ของกันและกันได้
- มีการจัดระบบการเชื่อมโยงประสานงานผ่าน webpage ของยูเนสโกและของเครือข่ายด้านต่าง ๆ
- มีระบบการร่วมมือระหว่างกัน แต่ก็มีการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันอยู่ในตัว
- มีระบบการสื่อสารทาง webpage เพื่อให้เมืองและเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกเป็นที่รู้จักของโลก
- มีวัตถุประสงค์ เพื่อระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทั้งทางความคิด ความรู้ ประสบการณ์ด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกันอย่างมีพลวัต
- ต้องใช้มิติในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไปช่วยกระตุ้นให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทางของเป้าหมายทั้ง 17 เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติภายในปี ค.ศ. 2030 (17 Sustainable Development Goals - SDGs) (ดู <https://sustainabledevelopment.un.org> : Sustainable Development Knowledge Platform - the United Nations) เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น (sustainable development at the local level)
- สมาชิกของเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ต้องเข้ามามีบทบาทร่วมมือในเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในเครือข่ายใหญ่และเครือข่ายย่อยเฉพาะสาขา
- สมาชิกต้องส่งรายงานความก้าวหน้าตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

“ สำหรับประเทศไทยตั้งแต่ปี 2558 – 2560 มีเมืองสองเมืองที่สมัครเข้าเป็นเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกคือ ”

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

PHUKET
City of Gastronomy

Designated
UNESCO Creative City
in 2015

1) ภูเก็ต “เมืองสร้างสรรค์ทางด้าน gastronomy”
โดยการเสนอของนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองภูเก็ต

- ❑ Gastronomy เป็นเรื่องของศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวกับอาหาร
- ❑ เน้นความสะอาดปลอดภัย เริ่มตั้งแต่การดูแลเกี่ยวกับเรื่องวัตถุดิบต้นน้ำ
- ❑ ส่งเสริมการฟื้นฟูสูตรในการปรุงอาหาร ดั้งเดิมในบริบทสังคมใหม่
- ❑ เน้นศิลปะในการนำเสนออาหาร
- ❑ ส่งเสริมและสืบทอด ศาสตร์และศิลปะในการเก็บและถนอมอาหารไว้สำหรับฤดูกาลที่ขาดแคลนผ่านโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ
- ❑ ส่งเสริม การสร้างสรรค์ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมอาหารและการส่งออกอาหารไปยังเมืองอื่นที่ขาดแคลนหรือมีความต้องการ

2) เชียงใหม่ “เมืองสร้างสรรค์ด้าน Crafts and Folk Art”
โดยการเสนอของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

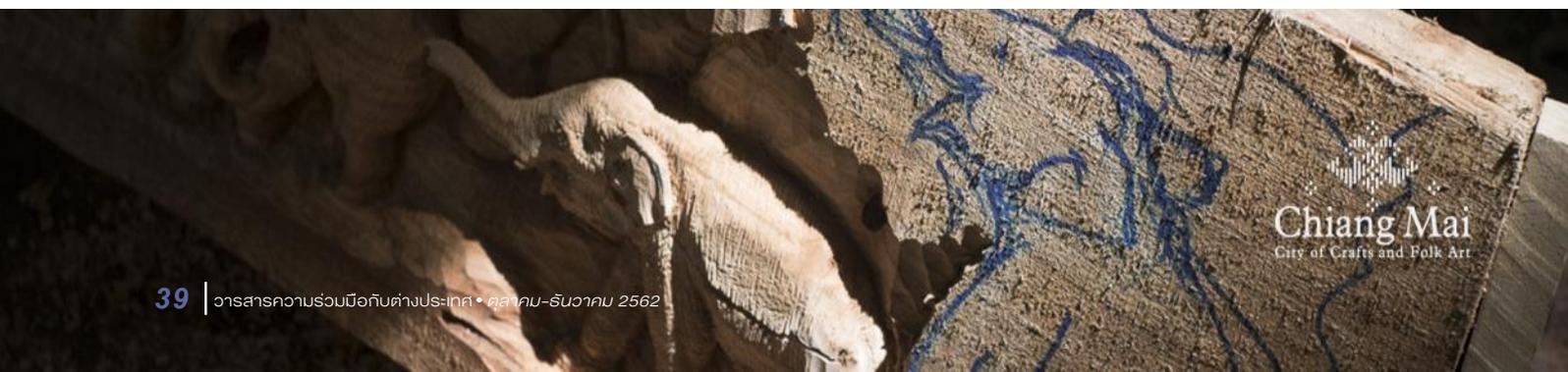

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Designated
UNESCO Creative City
in 2017

- ❑ เน้นเรื่องการส่งเสริมช่างฝีมือและศิลปะพื้นบ้านผ่านกระบวนการศึกษาและฝึกอบรมเยาวชนให้สืบทอดการสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้านหลากหลายประเภท ที่มีอยู่ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่มาตั้งแต่ก่อตั้งเมือง
- ❑ ส่งเสริมการจัดงานแสดงหรืองานวิชาการนานาชาติในเรื่องหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน
- ❑ ส่งเสริมตลาดหัตถกรรมใหม่ ๆ
- ❑ ส่งเสริมโอกาสในการนำเสนอหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านของเด็กและเยาวชน

Chiang Mai
City of Crafts and Folk Art

Creative Cities for...

ในปี 2562 นี้ มีเมือง 3 เมือง เสนอใบสมัครเพื่อขอเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก ได้แก่ กรุงเทพฯ (เมืองสร้างสรรค์ด้านออกแบบ) สุโขทัย (เมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน และสุพรรณบุรี (เมืองสร้างสรรค์ด้านดนตรี) ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาใบสมัครของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโก ได้พิจารณาความครบถ้วนของใบสมัครก่อนจะนำเสนอไปยังยูเนสโก ทั้งนี้ประเทศหนึ่งมีสิทธิเสนอได้ไม่เกิน 2 เมือง ผลจากการพิจารณาความครบถ้วนของใบสมัครแล้ว จึงได้คัดเลือกใบสมัครของกรุงเทพฯ กับสุโขทัย เสนอไปเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในระดับนานาชาติตามเกณฑ์ที่องค์การยูเนสโกกำหนด

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2562 องค์การยูเนสโก โดย นาง Audrey Azoulay (ออสเตรีย อาซูลีย์) ผู้อำนวยการใหญ่องค์การยูเนสโก ได้ประกาศให้เมืองสำคัญของประเทศไทย 2 เมืองเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในระดับโลก ได้แก่ กรุงเทพมหานครเป็นเครือข่ายด้านการออกแบบ (Design) และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยเป็นเครือข่ายด้านศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) ซึ่งในปี 2562 นี้ องค์การยูเนสโก ได้ประกาศให้เมืองต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโกทั้งสิ้น 66 เมือง ดังนี้

- 1) ศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้าน (Crafts and Folk) 12 เมือง
- 2) การออกแบบ (Design) 9 เมือง
- 3) ภาพยนตร์ (Film) 5 เมือง
- 4) อาหาร (Gastronomy) 10 เมือง
- 5) วรรณคดี (Literature) 11 เมือง
- 6) มีเดีย อาร์ต (Media arts) 3 เมือง
- 7) ดนตรี (Music) 16 เมือง

ทำให้ปัจจุบัน มีเมืองต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในระดับโลกแล้วทั้งสิ้น 246 เมือง

“ ภูเก็ต ”

เมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร ของยูเนสโก

© Phuket E-Magazine

โดย ศรีกิจ หยกมณีรัตนากร

หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ

รักษาการแทนผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน

เทศบาลนครภูเก็ต

“ภูเก็ต”

ในการรับรู้ของคนทั่วไป คือ จังหวัดที่มีชื่อเสียงในเรื่องธรรมชาติ ทะเลสวย หาดทรายขาว น้ำทะเลใส และในเขตเมืองภูเก็ต มีย่านเมืองเก่าที่สวยงามด้วยตึกเก่าสไตล์ ชิโน - ยูโรเปียน ที่สร้างขึ้นในช่วงยุคที่การทำเหมืองแร่ดีบุกยังคงเฟื่องฟู ในสมัยศตวรรษที่ 18 และ 19 คลาสสิกและคงคุณค่ามาจนถึงปัจจุบัน เมืองเก่าที่สำนักข่าวซีเอ็นเอ็นยกย่องให้เป็น 1 ใน 13 เมืองที่ต้องมาเยือนของภูมิภาคเอเชีย แต่น้อยคนนักที่จะทราบว่า ในยุคที่การทำเหมืองแร่ดีบุกเฟื่องฟู ได้นำพาแรงงานชาวจีนเข้ามาในเมืองภูเก็ต พวกเขาได้นำเอาวัฒนธรรมจากบ้านเกิดเข้ามาเผยแพร่ ผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นเมือง หลอมรวมจนเกิดเป็น วัฒนธรรมลักษณะเฉพาะ ที่พบได้ในเมืองภูเก็ต ตะกั่วป่า และเมืองใกล้เคียง

หนังสือ “บาบ่าภูเก็ต เสน่ห์วิถีร่วมสมัย” ได้เขียนคำเปรียบเทียบกับทำให้เห็นภาพภูเก็ตว่า “ซีอิวมาเจอกับขมมัน” ชาวจีนฮกเกี้ยนไม่รู้จักขมมัน มีแต่ซีอิว ส่วนผู้คนในแถบช่องแคบมะละกา (รวมภูเก็ต) อยู่ในดินแดนเครื่องเทศคุ้นเคยกับขมมัน ไม่รู้จักซีอิว...ผู้คนในอดีตมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำ “ซีอิวปรุงกับขมมัน” ทั้งในแง่ของอาหารที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า ประเพณี จนถึงความเชื่อที่มีส่วนจรรโลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนภูเก็ต¹

ซึ่งทำให้ “อาหารภูเก็ต คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างชาวจีนโพ้นทะเลกับคนพื้นถิ่นภูเก็ต เริ่มจากยุคเหมืองแร่ดีบุก ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านความเชื่อ ประเพณีและวิถีชีวิต ด้วยวิถีทุติบชั้นเล็กอันอุดมสมบูรณ์ ท่ามกลางหมู่เกาะในทะเลอันดามัน จนเกิดเป็นอัตลักษณ์”

1 ศูนย์นวัตกรรมการออกแบบ อุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, บาบ่าภูเก็ต เสน่ห์วิถีร่วมสมัย, (สุนทรพิพัฒน์, 2562) , 6

ด้วยความ เป็นเมืองพหุวัฒนธรรมมาตั้งแต่ในอดีต จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ได้รับการประกาศจาก องค์การยูเนสโกให้เป็น “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ด้านวิทยาการอาหาร” (Unesco Creative City Network : City of Gastronomy) ด้วยจุดเด่น 5 ประการด้วยกัน

1. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่สอดคล้องสนับสนุน ให้สังคมน่าอยู่โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านอาหาร ที่สร้างความสุขของคนในทุกวัฒนธรรม
2. การให้ความสำคัญกับอาหารผ่านเทศกาล พิธีการ ความเชื่อ วิถีชีวิตในครอบครัว
3. การมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน มีการถ่ายทอดสูตรอาหาร ผ่านคนในครอบครัว จากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงวัตถุดิบที่มีเฉพาะ ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต
4. ความร่วมมืออย่างเข้มแข็งจากภาคเอกชน ราชการ และ ภาควิชาการ ที่ให้คุณค่าและร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม บนพื้นฐานวิทยาการด้านอาหารอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง
5. ความเป็นเจ้าบ้านที่ดี น้ำใจและอัธยาศัยอันดีงาม ของชาวภูเก็ต ที่ยินดีและเปิดใจร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับเมืองต่าง ๆ ผ่านกรอบความร่วมมือและการเป็น เมืองพี่เมืองน้อง

Local Phuket gastronomy is a true cultural legacy passed on from generation to generation. Representing a unique blend of local Phuket dishes and Chinese traditions imported during prosperous tin mining years, Phuket cuisine is delicately prepared using fresh ingredients from the Andaman sea.

กล่องขนมทำด้วยติบูก
กล่องขนมทำด้วยติบูก สไตลชีโน - ยูโรเปียน

นอกจากนี้ยังหมายถึงการที่คนภูเก็ตจะต้องร่วมกันปกป้อง อาหารภูเก็ตให้คงอยู่ ด้วยการกินอาหารภูเก็ต ทำอาหารภูเก็ต และการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งจะต้องครุ่นคิด อย่างจริงจังแล้วว่านอกเหนือจากความภาคภูมิใจในมรดก ทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษมอบไว้ให้แล้ว จะรักษาไว้ให้ยั่งยืน พร้อมกับการใช้ประโยชน์ที่ทำให้คุณภาพชีวิตดียิ่งขึ้นอย่างไร

การได้รับการประกาศจากองค์การยูเนสโก ให้ภูเก็ต เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านวิทยาการอาหาร ในปี พ.ศ. 2558 ถือเป็นการประกันหรือการรับรองของอาหารภูเก็ต ที่สามารถ สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับเมือง เกิดการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม เกิดธุรกิจรูปแบบใหม่ที่นำเสนอความคิด สร้างสรรค์บิวแก้ววัฒนธรรม เหล่านี้เป็นต้น

การนำเสนอขนมพื้นเมืองแบบสร้างสรรค์

เชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์

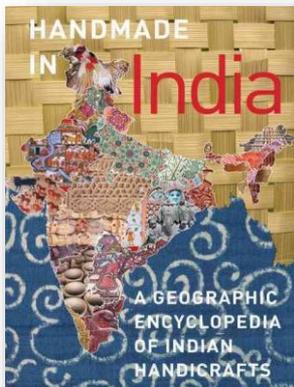
Creative Chiang Mai

เมืองสร้างสรรค์ที่ต้องไปให้สุด

เมื่อเชียงใหม่เริ่มทำแผน ที่จะเสนอตัวเข้าเป็น ‘สมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์’ ขององค์การยูเนสโกนั้น ในการหารือพูดคุยกับเพื่อน ๆ เครือข่ายหลากหลายองค์กร ได้มีน้องคนหนึ่งจาก ‘ศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบเชียงใหม่’ ยื่นหนังสือเล่มหนึ่งมาให้ดู...

หนังสือเล่มนั้น ชื่อ ‘Handmade in India : A Geographic Encyclopedia of India Handicrafts’

หนังสือปกแข็งเล่มใหญ่หนาหนัก เกือบสองกิโลเล่มนี้ ได้จุดประกายไฟสว่างวาบ และเรากล้วยถูกกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นอย่างที่สุดขึ้นมา สำหรับคนที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับทั้งงานวัฒนธรรมและการพัฒนาเมือง ความรู้สึกที่ถูกกระตุ้นอย่างแท้จริงนั้น ได้ก่อตัวขึ้นเป็นที่มาของความอยากทำหนังสือที่มีคุณค่าแบบอินเดีย ให้เกิดขึ้นในบ้านเกิดเมืองนอนของเราบ้าง

ความดีงามของหนังสือ ‘Handmade in India : A Geographic Encyclopedia of India Handicrafts’ เล่มนี้ อยู่ที่การได้บันทึกแง่มุมของงานฝีมือในทุกภูมิภาคของอินเดียอย่างละเอียดลออ โดยให้ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่องานหัตถกรรม, กระบวนการการออกแบบงานฝีมือตามแนวทางดั้งเดิมของอินเดีย รวมถึงการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งวัตถุดิบและเครื่องมือเครื่องใช้

Handmade in India : A Geographic Encyclopedia of India Handicrafts’ เล่มนี้จึงได้ทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นชุมทองขนาดมหึมาของฐานทรัพยากรองค์ความรู้พื้นถิ่นของชาวอินเดียที่มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นต่อรุ่นให้กับนักออกแบบผลิตภัณฑ์, ศิลปิน, สถาปนิก นักออกแบบตกแต่งภายใน, นักสะสม และนักพัฒนาที่ใครก็สามารถหยิบจับนำข้อมูลอันทรงพลังเหล่านั้นไปใช้ได้อย่างกว้างขวางตามแต่ละสาขาอย่างง่ายดาย

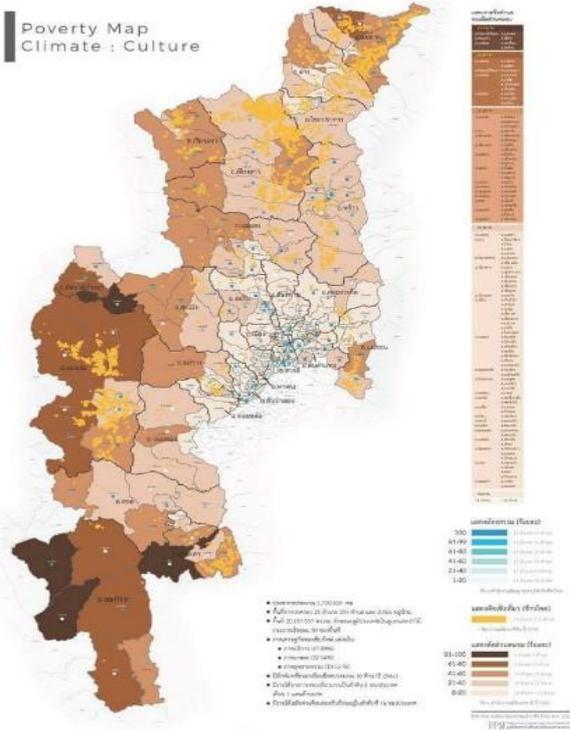
โดย สุวารี วงศ์ทองแก้ว
หัวหน้างานกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาเมือง
กองวิชาการและแผนงาน
เทศบาลนครเชียงใหม่

หลังจากวันนั้น เราเฝ้าแต่ครุ่นคิดว่าจะดีสักแค่ไหน หากเมืองเชียงใหม่ซึ่งได้บอกกับตัวเองและทุก ๆ คนอยู่เสมอว่าเราเป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ในงานหัตถกรรม มีช่างฝีมือแทบทุกสาขาและกระจัดกระจายอยู่เกือบทุกพื้นที่ และจะดีแค่ไหน หากเรามีข้อมูลที่รวบรวมไว้แล้วอย่างสมบูรณ์แบบเดียวกับที่คนอินเดียมีหนังสือเล่มที่ว่านั้น เชียงใหม่ของเราคงจะสามารถยืนยันความอุดมสมบูรณ์ทางหัตถกรรมนี้ได้อย่างเต็มปากเต็มคำ

อย่างไรก็ตาม การค้นข้อมูลหัตถกรรมอินเดีย ในระบบอินเทอร์เน็ตได้นำพาเราไปอย่างไม่สิ้นสุด แล้วหนังสืออีกเล่มหนึ่งเกี่ยวกับงานหัตถกรรม ชื่อ ‘Poor People’s Knowledge : Promoting Intellectual Property in Developing Countries’ ก็ได้ปรากฏขึ้นมาบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ และนั่นได้ทำให้เราขยಾಮมองกว้างไกลขึ้นอีกครั้ง เพียงแค่ความชื่นชมในงานศิลปะหัตถกรรมและการอนุรักษ์สืบสานเพื่อรักษาไว้ให้คงอยู่นั้น อาจไม่เพียงพออีกต่อไป เพราะในสังคมที่ยังมีคนยากจนอยู่ตามแนวชายขอบ ที่ซึ่งพวกเขาที่เหลือเพียง ‘ภูมิปัญญาของคนยากไร้’ เป็นทรัพยากรติดตัว คำถามที่เราถามตัวเองในตอนนั้น...

เราจะยอมจำนนอยู่แค่นี้รี...
เราจะทำอะไรได้อีกบ้าง...

พื้นที่ของเชียงใหม่ทั้งจังหวัดเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่มีฝีมือทางหัตถกรรมจำนวนมาก โดยเฉพาะตามแนวชายขอบที่มีการทำงานหัตถกรรมอย่างหลากหลายประเภท แต่ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่มีระดับความยากจนเช่นกัน คนในพื้นที่แทบไม่มีทางเลือกมากนักในการประกอบอาชีพ และนั่นทำให้ต้องหันไปทำอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชเชิงเดี่ยว จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุในการสร้างมลพิษทางอากาศ และกลายเป็น 'จำเลยสังคม' กรณีปัญหาสิ่งแวดล้อม (ฝุ่นควันและสารเคมี) ที่ได้พลิกกลับไปส่งผลกระทบต่อรายได้จากการท่องเที่ยว

ข้อมูลการผลิตงานหัตถกรรมบอกว่า มีการกระจายตัวอยู่แทบทุกพื้นที่ของเชียงใหม่ โดยพบว่ามีจำนวนหมู่บ้านที่ผู้คนมีทักษะความสามารถในการทำงานหัตถกรรมมากถึง 1,152 หมู่บ้าน หรือประมาณ 56% แต่ถ้าคิดตามการกระจายตัวโดยมองในระดับตำบลแล้ว มีตำบลที่มีงานหัตถกรรมประมาณ 190 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 93.14

ตัวเลขและแผนภูมิภาพนี้ ได้แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงอยู่สองประการ คือ 1) เชียงใหม่เป็นเมืองที่มั่งคั่งไปด้วยผู้คนที่มีความรู้ ภูมิปัญญา และฝีมือทางหัตถกรรมอย่างแท้จริง และ 2) ในขณะเดียวกัน คนจำนวนมากที่มีภูมิฝีมือทางหัตถกรรมก็ยังคงเผชิญอยู่กับปัญหาความยากจน อันเป็นต้นเหตุให้ไปกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อทุก ๆ พื้นที่ทั้งเมืองและชนบท

และนี่คือภาพความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่ร้อยรัดรวมกันเป็นหนึ่งเดียว

ในฐานะของ 'หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่' ซึ่งสังกัดอยู่กับเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น เราไม่ใช่สถาบันการศึกษาจึงอาจมีข้อจำกัดเรื่องความรู้ในเชิงงานวิจัยอยู่บ้าง แต่ถึงกระนั้นความอยากรู้อยากเห็นที่เกิดจากหนังสือสองเล่มที่กล่าวมา ได้ทำให้เราเริ่มต้นพาตัวเองออกไปหาข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสืบค้นตำแหน่งที่ระบุพื้นที่ทุกตำบลทุกหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ที่พบว่ามีความทำงานด้านหัตถกรรม

มากไปกว่านั้น เรายังค้นหาข้อมูล 'ความยากจน' ของผู้คนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ข้อมูลสัดส่วนคนจนในระดับตำบลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดิน เรื่องการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพื่อหาความเชื่อมโยงการปลูกพืชที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาหมอกพิษฝุ่นควัน

ข้อมูลที่ปรากฏมากมายปานภูเขา ได้ทำให้ทราบว่า เมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวหลักของประเทศ ที่ทำรายได้ให้กับรัฐปีละเกือบหนึ่งแสนล้านบาท (มานานกว่า 5 ทศวรรษ) โดยมีทุนท่องเที่ยวที่สำคัญคือความโดดเด่นด้านความหลากหลายทางศิลปะ วัฒนธรรม และหัตถกรรม

การสร้างสรรค์คือโอกาส

เมื่อแรงบันดาลใจทั้งหมด ได้นำทางเรามาถึงแผนภาพของเมืองเชียงใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ‘ทุนวัฒนธรรม’ ว่า อาจเป็นอีก ‘โอกาส’ หนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคือ ความเหลื่อมล้ำ การหลุดจากความยากจน และปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเราได้นำความคิดนี้ปรึกษา กับ ‘คอมพาสแมกกาซีน’ นิตยสารรายเดือนที่มีฐานการทำงานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ถึงการทดลองลงพื้นที่ที่อำเภอสันกำแพง เพื่อค้นหาตัวจริงของคนที่ยังทำงานหัตถกรรม งานที่หลายๆ คนอาจนึกว่าได้ล่มสลายไปแล้ว เพื่อจะได้บอกกับสังคมและคนในพื้นที่ว่า หากมี... ‘ความรักที่ส่งต่อ สันกำแพงจึงมีชีวิต’ อันเป็นภาพปกคอมพาสแมกกาซีนฉบับเดือนกุมภาพันธ์ 2563

การลงพื้นที่สันกำแพงของคอมพาสแมกกาซีน มีทีมนักเขียน (วิรัตน์ ทะพิงค์แก) และช่างภาพ (กรินทร์ มงคลพันธ์) ได้ช่วยกันค้นหาทุนวัฒนธรรมจากพื้นที่เป้าหมาย หลังใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลอยู่หลายสัปดาห์ ในที่สุดบทความชื่อ ‘หลากหลายจึงงดงามเสน่ห์วันวาน ณ สันกำแพง’ จึงเป็นชื่อที่ถูกเลือก เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวมที่อำเภอสันกำแพงเป็นอยู่

ในบทความได้ฉายให้เห็นภาพของการพัฒนาที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสันกำแพง ความร่ำรวยของภูมิปัญญา งานช่างและหัตถกรรมพื้นบ้าน ในสันกำแพงเราได้ค้นพบยังมีช่างฝีมือ งานเครื่องปั้นดินเผา ติ่มมิด จักสาน ผ้าต้องลาย ทอผ้า ทำไหม เครื่องหวาย กระจาดสา ดุนโลหะ เครื่องเคลือบศิลาดล จิตรกรรมล้านนา และแกะสลักไม้ งานหัตถกรรมและผู้คนที่ทรงภูมิปัญญาหลากหลายเหล่านี้ มีสิ่งที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อการสิ้นสุดลงเนื่องจากการขาดผู้สืบทอด และมีที่ยกระดับขึ้นเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่าย เพื่อพยุงเศรษฐกิจชุมชนให้ก้าวเข้าสู่อนาคตที่ท้าทายให้ได้ สิ่งเหล่านี้เกิดเป็นคำถามตามมาว่า... “วันพรุ่งนี้ สันกำแพงจะเป็นอย่างไร”

ชุมชนบ้านปางห้วยลาน อ. สันกำแพง จ. เชียงใหม่ เป็นตัวแทนของแรงพลังสร้างสรรค์งานหัตถกรรมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสันกำแพง ที่คุณค่าของงานควรได้รับการส่งต่อและสืบสานอนาคตของงานคราฟท์จากชุมชนพื้นบ้านสู่เวทีโลกอย่างท้าทาย

‘ความงดงามของสันกำแพงในกาลที่ผ่านมามีความร่ำรวยและหลากหลายของหัตถกรรมงานช่างฝีมือ แม้การเปลี่ยนแปลงอาจทำให้หลายสิ่งตกหล่นเลือนหาย แต่จิตวิญญาณความเป็น ‘นักสร้างสรรค์ความงามด้วยมือ’ หรือ หัตถศิลป์นั้นยังดำรงอยู่เสมอ อาจเป็นโจทย์ใหญ่อันท้าทายที่ทุกคนต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมลงมือเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงว่า ‘สันกำแพงจะเดินบนหนทางสายหัตถกรรมในโลกสมัยใหม่อย่างไรนับจากนี้’

www.museumthailand.com

มีเรื่องน่าประทับใจเกิดขึ้นในการฝึกอบรมครั้งหนึ่ง เป็นเรื่องงานประติมากรรม วิทยากรเป็นศิลปินชาวสเปน นอกเหนือจากการประกาศรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากบุคคลทั่วไปดังเช่นทุกครั้งนั้น หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ได้ตัดสินใจชักชวนนักศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้พื้นที่มาร่วมด้วยจำนวน 10 คน ในวันที่สองของการอบรมมีเด็กคนหนึ่งใส่เสื้อขนเฒ่าปกากะเณวมาร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดการซักถามขึ้นแล้วจึงพบความจริงว่า เด็กครึ่งหนึ่งของกลุ่มมาจากอำเภอท่าก้อ และเป็นเด็กปกากะเณอทั้งหมด เด็ก ๆ เล่าให้ฟังด้วยดวงตาเป็นประกายถึงเสื้อตัวสวยที่ใส่มาว่าแม่เป็นผู้ทอให้ ย้อมสีเอง และยังเล่าว่าในบางครั้ง แม็กก็ละเสื้อตัวเก่าเพื่อเอาฝ้ายมาทอให้เป็นเสื้อตัวใหม่ด้วย

คำบอกเล่าเพียงไม่กี่ประโยคของเด็ก ๆ ได้ทำให้จินตนาการของเราเติบโตไปอีกครั้ง และครั้งนี้มันสั้นสะเทือน...

‘สั้นกำแพง’ ที่กล่าวถึงนี้อาจเป็นต้นแบบที่สามารถสะท้อนทุนวัฒนธรรมที่จะมีส่วนช่วยขับเคลื่อนอนาคตของชุมชนและของเมืองได้

แต่จะอย่างไร และโดยใคร

ที่ผ่านมาหลายปี ‘หอศิลป์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่’ ได้พยายามทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เกิดการสืบสานงานศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมจำนวนมากได้ถูกจัดขึ้นในทุกปี เช่น งานสอนทำตุ๊ก ย้อมผ้า ปักผ้า ร้อยลูกปัด ทำสร้อย จักสาน งานปั้น และอื่น ๆ จนเลยไปถึงมรดกทางอาหารพื้นถิ่น และสิ่งที่สรุปได้เป็นข้อค้นพบอย่างน่าตื่นตะลึง คือ คนรุ่นใหม่จำนวนมากกระตือรือร้นที่จะเรียนมรดกทางความรู้เหล่านี้ ซึ่งความรู้เหล่านี้เป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่มีคุณค่าและหลายคนก็สามารถนำไปสร้างสรรค์ต่อยอดได้

ลองคิดดู จะดีสักแค่ไหนนะ... ถ้าเด็ก ๆ กลุ่มชาติพันธุ์จากพื้นที่ห่างไกลที่ต้องดิ้นรนหาโอกาสที่ดีกว่าให้กับชีวิตตนเองผ่านโครงสร้างระบบการศึกษา จะได้มี ‘โอกาสทอง’ ผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การวิเคราะห์ทุนชีวิตของตนเอง ก่อนเดินทางออกจากหมู่บ้านเข้ามาเรียนในเมือง ให้พวกเขาได้รู้แจ้งเห็นจริงตามเนื้อแท้ว่า แม้ว่าจะขาดแคลนทรัพยากรในการดำรงชีวิตตามบริบทแบบคนในเมืองไปบ้าง แต่นั่นก็ไม่ใช่มด้อย พวกเขาต่างหากมีทองคำติดตัวในรูปของทุนทางวัฒนธรรมที่อาจจะร่ำรวยกว่าคนในเมืองหลายๆ คนด้วยซ้ำ ซึ่งหากว่าเราสามารถทำให้พวกเขามองเห็นคุณค่าในทุนที่มี และนำกลับไปใช้เพื่อสร้างมูลค่าอย่างถูกที่ถูกเวลา ด้วยทุนที่ไม่มีวันที่ใครจะแย่งไปจากเขาได้

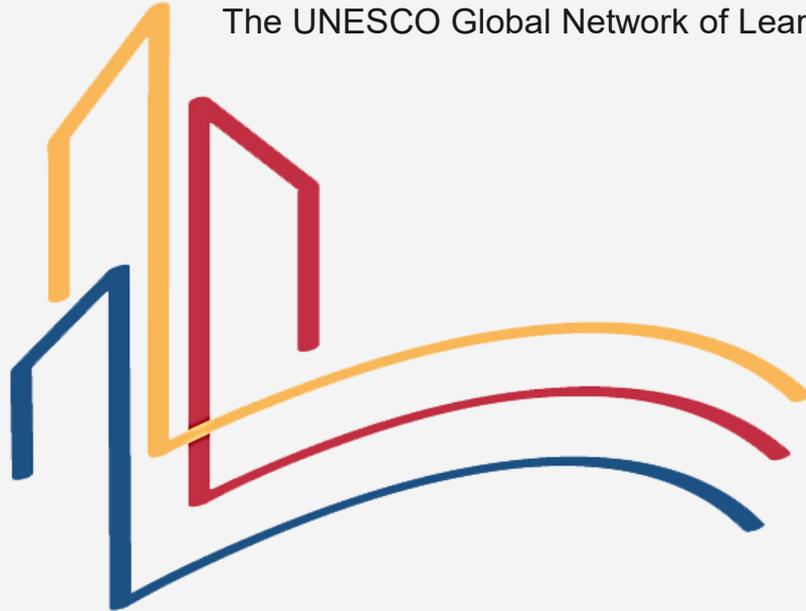
“มันอาจจะเปลี่ยนชีวิต จนพวกเขาตกใจก็เลย”

www.creativechiangmai.com

เครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก

The UNESCO Global Network of Learning Cities : GNLC

UNESCO Global Network of Learning Cities

เรียบเรียงโดย กุสุมา นวพันธ์พิมล*

ปัจจุบัน จำนวนประชากรโลกเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งมากกว่าครึ่งอาศัยอยู่ในเขตเมือง และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นถึง 70% ในปี 2050 เมืองจึงมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการขยายตัวด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับโลก การขยายตัวดังกล่าวทำให้เทศบาลเมืองต้องเผชิญกับสิ่งท้าทายที่หลากหลาย ทั้งในด้านความสมานฉันท์ในสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ และความยั่งยืน ทั้งด้านอาหารและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเทศบาลเมืองหลายแห่งจึงเริ่มเห็นว่าการดำเนินกลยุทธ์ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะเป็นกลไกสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่พัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ดังนั้น สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยูเนสโก (UNESCO Institute for Lifelong Learning - UIL) จึงได้จัดตั้งเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ (The UNESCO Global Network of Learning Cities - GNLC) ขึ้น เพื่อช่วยให้เมืองต่าง ๆ สามารถพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้เป็นรูปธรรม เป็นเครือข่ายเชิงนโยบายระหว่างประเทศที่ให้แรงบันดาลใจ ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในระหว่างเมืองสมาชิก

เครือข่ายนี้จะสนับสนุนการบรรลุผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ประการ (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และมีคุณภาพ รวมทั้งส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (Lifelong Learning : LLL) ตลอดจนเป้าหมายที่ 11 ซึ่งมุ่งพัฒนาเมืองและถิ่นฐานให้มนุษย์ได้อยู่ร่วมกัน อย่างปลอดภัย และมีการช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกันสู่ความยั่งยืน

*นักวิเทศสัมพันธ์ ชานาญการพิเศษ

เครือข่าย UNESCO GNLC จะดำเนินการเพื่อสนับสนุนสมาชิกในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ตามเอกสาร 2 ฉบับ ซึ่งผ่านการรับรองจากที่ประชุมนานาชาติว่าด้วยเมืองแห่งการเรียนรู้ ครั้งที่ 1 (The First International Conference on Learning Cities : ICLC) หัวข้อ “Lifelong learning for all : Inclusion, prosperity and sustainability in cities” ณ กรุงปักกิ่ง เมื่อเดือนตุลาคม 2556 คือ

- 1) ปฏิญญารุงปักกิ่งว่าด้วยการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ (Beijing Declaration on Building Learning Cities) และ
- 2) คุณสมบัติของเมืองแห่งการเรียนรู้ (Key Features of Learning Cities) ทั้งนี้ สมาชิกเครือข่ายฯ เชื่อว่าการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับพลเมืองทุกคนเป็นสิ่งสำคัญต่ออนาคตของเมืองเหล่านั้น ดังนั้น ภาระหน้าที่ของเครือข่ายฯ คือ สนับสนุน และเร่งดำเนินการด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโลก โดยการส่งเสริมให้มีการหารือร่วมกันเกี่ยวกับนโยบาย การเรียนรู้ระหว่างกัน ในหมู่สมาชิกเครือข่ายฯ สร้างความเชื่อมโยง ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนสร้างขีดความสามารถ และพัฒนาเครื่องมือในการส่งเสริมและตระหนักถึงการดำเนินงานเพื่อสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้

เครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก (UNESCO Global Network of Learning Cities: UNESCO GNLC)

ทำให้ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 262 เมือง รวมทั้งประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก เครือข่ายเมืองแรกคือเทศบาลนครเชียงราย

สำหรับเทศบาลนครเชียงรายเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโกแห่งแรกของประเทศไทย และเป็นประเทศที่ 4 ในกลุ่มภูมิภาคอาเซียนหลังจากการเป็นสมาชิกของอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ โดยเทศบาลนครเชียงรายได้ดำเนินการตามกลยุทธ์ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning : LLL) ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน มีบทบาทในการทำหน้าทีในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการขับเคลื่อนหน่วยงานในลักษณะเทศบาลแห่งการเรียนรู้ (Learning Municipality) สร้างความสมานฉันท์ในสังคม มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและความยั่งยืน ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด การเข้าร่วมเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้จะเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกอย่างเต็มที่ โดยจะได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงานเพื่อสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้างหุ้นส่วนและเครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงการได้เข้าร่วมกับเมืองต่างๆ จากทั่วโลกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีระหว่างเมืองสมาชิก และได้รับการยอมรับจากสมาชิกเครือข่ายฯ ในการดำเนินงานของเมืองต่อไป นอกจากนี้ยังมีโอกาสในการเสนอผลการดำเนินงานที่มีความโดดเด่นด้านการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสมัครเข้ารับรางวัลเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก (UNESCO Learning City Award) ซึ่งจัดให้มีขึ้นในทุก ๆ 2 ปีด้วย

ฮาวานา :

ทุกคนล้วนร่วมด้วยช่วยกัน

จัสมินา โซโปวา เขียน
พิศวาส ปทุมรัตน์รังษี แปล

ฮาวานากำลังเตรียมงานจับสุดท้ายเพื่อการเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่ในวาระครบรอบ 500 ปีของการก่อตั้งกรุงฮาวานา ซึ่งจะมีขึ้นในเดือนพฤศจิกายน 2019 อาคารต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ในย่านประวัติศาสตร์ ณ เมืองหลวงของคิวบากำลังได้รับการฟื้นฟูบูรณะ ความมุ่งมั่นของชาวเมืองฮาวานา ผสานกับปณิธานอันแรงกล้าของชายผู้หนึ่งและเจตนาารมณ์ที่เด็ดเดี่ยววงการเมืองช่วยจับเคลื่อนภารกิจชุมชนชีวิตเมืองครั้งพิเศษได้อย่างต่อเนื่องยาวนานถึง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา

“อะไรก็ตามที่หัวใจเรียกร้อง สองมือก็ย่อมจะไขว่คว้า” สุภาษิตซึ่งสื่อผ่านตัวอักษรจีนแกะสลักบนหลังคาของอาคารหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มอาคารที่วิจิตรตระการตาที่สุดในฮาวานา บทนี้แสดงออกถึงความรักที่ชาวเมืองมอบให้แก่เมืองของพวกเขา “แผ่นดินที่เป็นจุดสัจจมาเนิ่นนาน ผู้คนที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์อย่างที่สุดจากแอฟริกา ยุโรป จีน คาบสมุทรยูคาทานต่างได้มาพบเจอกันที่นี่ และหลอมรวมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและหลากหลายทางชาติพันธุ์ จริยธรรม และสุนทรียภาพ” นี่คือถ้อยคำของมานูเอล เปอโรรา นักเขียนชาวคิวบาในบทความเรื่อง “เปลือกหอยอันน่าหลงใหล : ภาพเหมือนของฮาวานาในวันวาน” (Enchanted seashell: a portrait of Old Havana) ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารคูริเยฉบับเดือนมิถุนายน 1984

สองปีก่อนหน้านั้น เขตประวัติศาสตร์ในเมืองหลวงของคิวบาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของยูเนสโก ย่านเมืองเก่าฮาวานามีมากกว่า 3,000 อาคาร ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเมืองราว 50,000 คนในปัจจุบัน

© Sebastian Liste / NOOR

ภาพชีวิตประจำวันในฮาวานาเมื่อปี 2015
ฉากหลังคืออาคารคาปโตลิโอ
ที่สร้างขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 1

อีกหนึ่งทศวรรษต่อมา ในปี 1993 รัฐบาลออกพระราชกฤษฎีกาให้ย่านเมืองเก่านี้เป็นเขตที่ต้องได้รับการอนุรักษ์อย่างเร่งด่วน แผนแม่บทว่าด้วยการฟื้นฟูเขตเมืองเก่าในฮาวานาจึงได้รับการจัดร่างขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีสำนักประวัติศาสตร์แห่งกรุงฮาวานาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลโดยตรง

สภาพอากาศและการขยายตัวของชุมชนเมืองส่งผลเสียต่อย่านเมืองเก่าซึ่งอยู่ในสภาวะทรุดโทรมอย่างหนักมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ชาวคิวบาจึงได้ร่วมกันรณรงค์เพื่อบูรณะฮาวานาของพวกเขาเมื่อ 35 ปีที่แล้ว เปอโรราได้เขียนไว้ว่า “เป็นไปได้ที่เราจะฟื้นฟูบูรณะหินที่มีอายุถึง 465 ปีเพียงชั่วข้ามคืน แต่กรุงเก่าฮาวานาจะได้รับการฟื้นฟูอย่างแน่นอน โฉมหน้าของกรุงฮาวานาจะได้รับการปรับเปลี่ยนจนตระการตา แต่มิใช่ให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์แบบซังกะตาย หากแต่เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตจิตใจ ที่ซึ่งผู้คนอยู่อาศัยได้จริง” กาลเวลาพิสูจน์ให้เห็นว่าถ้อยคำของเปอโรราได้กลายเป็นจริงแล้ว

แผนงานของคิวบาที่อิงยุทธศาสตร์การจัดการด้วยตนเอง ผสานกับแนวปฏิบัติซึ่งครอบคลุมด้านมรดก สังคม การศึกษา และวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน จึงได้กลายมาเป็นโมเดลสำหรับการฟื้นฟูและยกระดับย่านประวัติศาสตร์ในชุมชนเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา แผนงานของคิวบาได้รับการยอมรับจากบรรดาผู้เชี่ยวชาญในระดับสากล จนได้รับรางวัลทั้งในระดับชาติและระดับโลกกว่า 25 รางวัล นอกจากนี้ ยูเนสโกยังให้อยู่ในบัญชีรายชื่อแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดด้านการจัดการมรดกโลกอีกด้วย

คุณลักษณะหนึ่งของแผนงานนี้คือการกระตุ้นให้ผู้อยู่อาศัยในย่านนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและดูแลบ้านของตนเอง ในช่วงหลายปีของการบูรณะฟื้นฟูสำนักนักประวัติศาสตร์แห่งกรุงฮาวานาได้สร้างงานกว่า 14,000 งานให้แก่ผู้อาศัยในเขตเมืองเก่าและชุมชนใกล้เคียง ทั้งนี้งานดังกล่าวต้องการความช่วยเหลือในระดับที่หลากหลาย

ดังนั้นจึงมีการจัดทำระบบการศึกษาขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อตอบสนองต่อแผนฟื้นฟูนี้

มหาวิทยาลัยฮาวานาซึ่งก่อตั้งในปี 1728 ได้ร่วมกับโรงเรียนเฉพาะทาง 3 แห่ง จัดฝึกอบรมให้แก่นักเรียนอายุระหว่าง 16 - 21 ปี หลักสูตร 2 ปีนี้จัดการเรียนการสอนทั้งหมด 12 วิชา ปัจจุบันมีเยาวชนราว 1,500 คนผ่านการอบรมอาชีพศึกษาด้านการฟื้นฟูบูรณะมรดกทางวัฒนธรรมโดยตรง

ส่วนโครงการห้องเรียนพิพิธภัณฑ์ก็ได้ ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาสามารถพบเจอกับพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อสอนเด็กเล็ก ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของกรุงฮาวานา นี่คือนี่หนึ่งในหลาย ๆ แนวทางที่มุ่งปลูกฝังการตระหนักรู้คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่ชาวเมืองฮาวานาทุกวัย สำนักนักประวัติศาสตร์ของฮาวานาซึ่งเป็นผู้บ่มเพาะค่านิยมเหล่านี้รับหน้าที่ส่งเสริมและเผยแพร่ไปพร้อม ๆ กันด้วย ครอบครัวนับพัน ๆ ได้เรียนรู้จากทัวร์วัฒนธรรมของเมือง บางครอบครัวก็ตระหนักรู้จากการเข้าชมรายการ “เดินชมเมืองฮาวานา” (Havana Walks) ทางโทรทัศน์ บ้างก็อ่านจากวารสารรายเดือนชุด “ฮาวานาของเรา” ในรูปแบบตีพิมพ์หรือออนไลน์

ภารกิจฟื้นฟูย่านเมืองเก่าซึ่งเคยได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล มาบัดนี้สามารถเลี้ยงตัวเองได้แล้วจากการพัฒนาเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น บรรดาห้างร้านและบริษัททัวร์เริ่มสร้างเครือข่ายโรงแรม ร้านค้า และร้านอาหาร ในเขตที่ได้รับการอนุรักษ์เป็นพิเศษในลักษณะที่สอดคล้องกับความสนใจทางด้านวัฒนธรรมในย่านประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการเปิดพิพิธภัณฑ์ ห้องแสดงภาพ ตลอดจนโรงละครภายในอาคารที่วิจิตรงดงามอย่างที่สุดหลายอาคาร ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างล้นหลาม การท่องเที่ยวคือหนึ่งในแหล่งเงินทุนที่สำคัญที่สุดที่นำมาใช้เพื่อฟื้นฟูกรุงเก่าฮาวานา

เนื่องจากคุณภาพชีวิตของชาวเมืองฮาวานานับเป็นหนึ่งในบรรทัดฐานสำคัญของแผนฟื้นฟู ดังนั้นรายได้จากท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงถูกใช้เป็นงบดำเนินการของสถาบันทางสังคม อาทิ โรงพยาบาล ผดุงครรภ์ต่อนญา เลโอนอร์ เปเรซ กาเบรรา, (Doña Leonor Pérez Cabrera) ศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ ซานติอาโกรามอนนิกาฮัล (Santiago Ramón y Cajal) ซึ่งให้บริการเฉพาะทางแก่ผู้สูงวัยราว 15,000 คน และสำนักงานการประชาสัมพันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ในคอนแวนต์เก่า ชื่อเบเลน หน่วยงานนี้รับผิดชอบดูแลสมาชิกกลุ่มที่เปราะบางที่สุดในสังคม ซึ่งรวมถึงเหยื่อจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น พายุเฮอริเคนที่พัดมาบ่อยครั้ง เมื่อเข้ามาที่นี่ พวกเขาจะได้รับยารักษาโรค ใช้บริการจากศูนย์กายภาพบำบัด คลินิกตา ร้านอาหาร ร้านตัดผม และร้านทำผม นอกจากนี้ ที่นี่ยังจัดกิจกรรมทางสังคม และวัฒนธรรมให้แก่คนทุกวัย รวมทั้งจัดประชุมเชิงปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมยาแผนโบราณ และหัวข้ออื่น ๆ ซึ่งเป็นที่สนใจ

การพัฒนาจัตุรัส พื้นที่สีเขียว ถนนคนเดิน และพื้นที่เพื่อนันทนาการ รวมไปถึงงานเทศบาล อาทิ ไฟฟ้าตามท้องถนน การเดินท่อแก๊ส การเก็บขยะ และการทำความสะอาดที่สาธารณะ ล้วนได้รับการบูรณาการไว้ในแผนฟื้นฟูขนาดใหญ่ทั้งสิ้น

ประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นหัวใจสำคัญ เช่น จะต้องสร้างหลักประกันว่า ผู้คนที่อาศัยอยู่ในอาคารที่กำลังได้รับการซ่อมแซมจะไม่กลายเป็นคนเร่ร่อน – ก็ไม่ได้ถูกมองข้ามจากการดำเนินการตามแผนฟื้นฟูที่ผ่านมา มากกว่า 11,000 ครอบครัวมีหลังคาที่ดั่งงาไว้คุ้มภัยพวกเขาแล้ว

ยูซีบีโอ ลีอัล: ฮาวานา, ที่รักของฉัน

สัมภาษณ์โดย ลูเซีย อีเกลเซียส คุนส์ (ยูเนสโก)

พิทวัส ปทุมตังศรี ๒๒

หากคุณเคยชื่อเมืองฮาวานา นั้นหมายความว่าคุณกำลังพูดถึง ยูซีบีโอ ลีอัล สเปนเกลอร์ (Eusebio Leal Spengler) จะมี เมือง อื่น ไต บ้าง ที่ มี นัก ประวัติศาสตร์ของตนเองเช่นนี้? ณ อรุณรุ่งแห่งวาระครบรอบ 500 ปี ของการก่อตั้งเมืองหลวงของ คิวบา นักประวัติศาสตร์ของนคร ฮาวานา ผู้เป็นแม่งานการฟื้นฟู ใจกลางเขตประวัติศาสตร์มา ยาวนานกว่า 30 ปี คนนี้ได้พาเรา เทียวชมท้องถนนและอนุสรณ์ สถานบรรดามี เพื่อให้เราประจักษ์ แจ้งถึงมิติของความแข็งแกร่ง ความงดงาม ...ตลอดจนความ เสื่อมโทรม

ในปีนี้ นครฮาวานาเฉลิมฉลอง 5 ศตวรรษของการดำรงอยู่ ฮาวานาผ่าน กาลเวลามาได้เพียงใด?

หากเปรียบเทียบตัวผมเป็นเมืองฮาวานา ผมคิดว่าโรคภัยไข้เจ็บของผมมาจาก ความรู้สึกที่ว่าผมได้ใช้ชีวิตมาอย่างยาวนาน เหลือเกิน แม้ว่าเวลา 5 ศตวรรษจะดูน้อย นิดเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเมืองต่าง ๆ เช่น เอเธนส์ในกรีซ หรือกรุงอิสตันบูล ใน ตุรกี ก็ตาม แต่มันก็เป็นเวลาที่ยาวนานมาก สำหรับพวกเราในทวีปอเมริกา โดยมี ข้อยกเว้นสำหรับเมืองโบราณอันยิ่งใหญ่ ที่มีมาก่อนยุคสเปนเข้ามายึดครอง

อาทิ เมืองคัสโก (Cusco) ของชาวอินคาใน เปรู เมืองเตโนชติลัน (Tenochtitlán) ของ พวกแอสเต็ก (Aztec) ในเม็กซิโก และเมือง โบราณหลายแห่งของชาวมายันในทวีป อเมริกากลาง ฮาวานานับเป็นเมืองที่อยู่ใน กลุ่มคลื่นลูกใหม่ซึ่งก่อตั้งขึ้นในยุคล่าอาณานิคมของสเปนและเริ่มต้นในศตวรรษที่ 16 เมืองต่าง ๆ ในคิวบาได้รับการก่อตั้งขึ้น ที่นที่ภายหลังเมืองซานโตโดมิงโก (Santo Domingo), ลาเวกา (La Vega), ซานเปโดร เดมาโคริส (San Pedro de Macoris) และ ซานติอาโก เดลอส คาบัลเลออส (Santiago de los Caballeros) ใน สาธารณรัฐโดมินิกัน

ผมคิดว่าเมืองโบราณเหล่านี้สามารถยืนหยัด ได้อย่างองอาจ ขณะเดียวกันก็เผยให้เห็น ร่องรอยของความทุกข์ระทมผ่านห้วงเวลา จากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ในกรณี ของเมืองฮาวานา ยุคใหม่จริง ๆ ของเราเริ่มขึ้นเมื่อ 60 ปีที่แล้ว กับชัยชนะ จากการปฏิวัติ ซึ่งเป็นการต่อต้าน ของชาวคิวบาโดยใช้เมืองฮาวานา เป็นสัญลักษณ์และโลโก้

เขตประวัติศาสตร์หรือย่านเมืองเก่า ในฮาวานาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น มรดกโลกตั้งแต่ปี 1982 เนื่องจากมี “คุณค่าสากลอันโดดเด่น” ที่ผู้มาเยี่ยมชม สามารถสัมผัสรับรู้ได้ ทว่าในทรรศนะ ของคุณเอง คุณค่าของฮาวานา อยู่ตรงไหน?

พิภักต์ของคุณค่ามันกว้างมาก ๆ ครับ ถ้าพูดถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ฮาวานา คือเมืองหลวงของประเทศ เป็นศูนย์กลาง ขับเคลื่อนประเทศ แต่ในเวลาเดียวกัน ก็เป็นตัวแทนในเรื่องค่านิยมของชาวคิวบา ในทุก ๆ มิติ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สังคม การเมือง และประวัติศาสตร์ นอกเหนือไปจากนั้น ฮาวานายังเป็นเสมือนแค็ตตาล็อก รวบรวมงานสถาปัตยกรรมอันงดงาม ตระการตา มากที่สุดที่เกาะคิวบา ได้เคยรังสรรค์ด้วยคุณลักษณะที่สามารถ พบเห็นได้เช่นกัน ในเมืองคามากูย (Camagüey) ซานติอาโก เด คิวบา (Santiago de Cuba) และตรินิแดด (Trinidad)

ตัวอย่างเช่น สถาปัตยกรรมของชาวมัวร์ ที่ได้รับอิทธิพลจากชนบประเพณี ของชาวสเปนและมุสลิม ซึ่งนับเป็น คุณลักษณะเฉพาะของเขตประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ณ มหาวิหารฮาวานา คุณจะพบ เห็นสถาปัตยกรรมแบบบาร็อกที่ดู เหนียวมายแต่ก็เร้าอารมณ์ ซึ่งโอเลโฮ คาร์เพนตีเยร์ (Alejo Carpentier) นักเขียน ชาวคิวบาได้บรรยายให้เห็นอย่างกระจ่างชัด ในนิยายเรื่อง โด่งดัง ของเขาชื่อ “เพลิงอารมณ์ในมหาวิหาร” (El siglo de las luces) เมื่อปี 1962 ว่า ... เป็นงาน สถาปัตยกรรมที่คล้ายสภาวะทางจิตใจ มากกว่า เป็นเสมือนการแสดงความรู้สึก หรือบรรยากาศ

ส่วนอาคารหลักเมืองเอล เต็มเปเลเต (El Templete) เป็นอนุสรณ์สถานของการสร้างเมืองฮาวานามีรูปแบบนีโอคลาสสิก ตัวอาคารที่ค่อนข้างเล็กกะทัดรัดนี้ได้นำไปเป็นต้นแบบการสร้างที่มีอัตลักษณ์ในเมือง อื่นๆ ของคิวบาคด้วย เช่น มาตันซา (Matanzas) และ ซิเอนฟูเอโกส (Cienfuegos)

ส่วนสถาปัตยกรรมในตัวเมือง (Centro Habana) ก็มีสิ่งที่น่าสนใจมากมาย เช่น รางน้ำฝนรูปสัตว์ขนาดใหญ่ซึ่งมีหน้าตาพิลึกพิลั่น รูปปั้นชาวแอตแลนติสในตำนานตลอดจนรูปปั้นสัตว์ในโลกแห่งจินตนาการ สติลอาร์ตดูโวก็ให้ชมที่โรงแรมพาลาซิโอคูเอโต (Palacio Cueto) ที่จัตุรัสเวียฮา จากนั้นก็ควรไปชมความอลังการของอาร์ตเดโค (Art Deco) ที่อาคารเอมิเลียโอบาคาดี (Emilio Bacardi) การนำเสนอทั้งสองสไตล์นี้เป็นไปในลักษณะแทบจะห้าห้ากันเอง ส่งผลให้วิวัฒนาการสถาปัตยกรรมเข้มข้นยิ่งขึ้น ท้ายที่สุดคุณจะได้เห็นฮาวานาที่มีความทันสมัยในแบบเลิศหรูอย่างที่สุดได้จากผลงานทางสถาปนิกชาวเวียннаาชื่อ ริชาร์ด นิวทรา (Richard Neutra) ที่เดอะกาซาเด ชูลเธส (the Casa de Schulthess) ซึ่งเป็นหนึ่งในจำนวนบ้านพักที่สวยงามที่สุดบนถนนสาย 5 (Quinta Avenida)

ภาวณ้ำท่วมที่ไม่ปกติอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศคุกคามถนนมาเลคอน ซึ่งเป็นถนนเลียบชายหาดที่มีชื่อเสียงของฮาวานา

ฮาวานาเป็นเมืองที่มีชีวิตคละเคล้าไปด้วยภูมิปัญญากับความทรงจำ ในมหานครซึ่งมีชีวิตชีวาแห่งนี้ คุณจะพบกับคลังความรู้ในสถานที่แสนสวย นั่นคือมหาวิทยาลัยฮาวานา ส่วนมหาสุสานเนโครโพลิส (Necropolis) ซึ่งใหญ่โตโอฬารก็มีความงดงามตระการตาเช่นกัน

อยากให้คุณเล่าว่างานเฉลิมฉลองในเดือนพฤศจิกายน 2019 ออกมาในรูปแบบใดบ้าง?

เทศบาลนครฮาวานาได้จัดทำโครงการเฉลิมฉลองอย่างรอบด้าน สำหรับแผนงานที่สำนักงานนักประวัติศาสตร์ฯ ร่างขึ้น เพื่อเขตประวัติศาสตร์โดยเฉพาะก็สอดคล้องกับโครงการใหญ่เป็นอย่างดี ภารกิจของเรามุ่งส่งเสริมการอนุรักษ์ความทรงจำของฮาวานา ไม่เฉพาะช่วงเฉลิมฉลองครบรอบ 5 ศตวรรษเท่านั้น แต่เราต้องการอนุรักษ์ความทรงจำให้แทรกอยู่ในวิถีชีวิตของชาวฮาวานาด้วย ผมทุ่มเทเวลามากกว่า 3 ทศวรรษเพื่อการนี้ แต่ต้องขอสารภาพว่า บางครั้ง ผมรู้สึกเหมือนว่ากำลังชี้แนะแนวทางอยู่ในทะเลทรายที่ไม่ปาน

“ฮาวานาเป็นเมืองที่มีชีวิต คละเคล้าไปด้วยภูมิปัญญา กับความทรงจำ”

ณ ปัจจุบัน เราได้จัดชุดกิจกรรมเฉลิมฉลองจัดทำรายการวิทยุและโทรทัศน์ รวมทั้งตีพิมพ์ผลงานอันหลากหลายออกมาเป็นจำนวนมาก ในเวลาเดียวกันเราก็ยังคงดำเนินงานซ่อมแซมอาคารที่เป็นสัญลักษณ์ของเมืองอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่สำคัญๆ เช่น อาคารศาลากลาง (El Capitolio) ซึ่งจะเสร็จสมบูรณ์ ป้อมอาตาเรส (Castillo de Atarés) รวมทั้งอาคารอื่น ๆ อีกหลายแห่งในตัวเมืองฮาวานา พวกเขาจะจดจำและเฉลิมฉลอง มิใช่แค่เรื่องราวการก่อตั้งเมืองเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเช่นกัน ผมขอเน้นย้ำว่า วัฒนธรรม คือ หัวใจสำคัญของแผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูบูรณะเมืองเก่าฮาวานาของเรา โครงการพัฒนาใด ๆ ก็ตามที่มองข้ามมิติทางวัฒนธรรมย่อมมีความเสื่อมสลายอยู่ที่ปลายทาง

© Benjamin Norman

ที่ว่าปัจจัย ‘มนุษย์’ ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ผมอยากสร้างความมั่นใจว่าการเฉลิมฉลองในรูปแบบต่าง ๆ นี้จะเข้าไปปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกของชาวบ้านได้จริง ๆ เพราะหากว่ามันเข้าไม่ถึงจิตวิญญาณของพวกเขา ก็เท่ากับว่าเราจะทำได้เพียงกล่าวคำปราศรัยอย่างเป็นทางการราวศิลาฤกษ์เปิดงานและตีพิมพ์บทความไม่กี่ชิ้น

คุณคิดว่า มรดกทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวันของคน นอกเหนือไปจากเรื่องของพิพิธภัณฑ์หรือไม่?

ผมเชื่ออย่างแนบนอนว่าพิพิธภัณฑ์มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ ความทรงจำ และวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ของเมืองฮาวานา (Museo de la Ciudad) สำคัญยิ่งสำหรับคนทั้งประเทศ ไม่ใช่เฉพาะชาวฮาวานาเท่านั้น แต่ผมก็ต่อต้านการจะทำให้ฮาวานากลายเป็นพิพิธภัณฑ์มาโดยตลอด ผมชูงงให้ฮาวานาเป็นเมืองที่มีชีวิต อยู่อาศัยได้จริง

หนึ่งในปัญหาท้าทายของเมืองมรดกโลกคือความยากลำบากในการปรับคุณภาพระหว่างการท่องเที่ยว ซึ่งบางครั้งก็มากเกินไป วิสัยที่จะรับมือไหวกับการอนุรักษ์คุณค่ามรดกโลกให้คงอยู่ ฮาวานาเผชิญกับปัญหานี้หรือไม่?

เราต้องสร้างหลักประกันว่า เมืองฮาวานาจะไม่ถูกกลืนหายไปกับกระแสคลื่นของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน ผมเชื่อว่าเราไม่ควรประณามการท่องเที่ยว เพราะเป็นกิจกรรมที่จำเป็นและสำคัญต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ ในกรณีของคิวบาซึ่งเป็นเกาะแยกออกจากแผ่นดินใหญ่ การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้เราได้มีวิวาทะโดยตรงกับผู้มาเยือนจากทุกมุมโลก ซึ่งเป็นอะไรที่ยอดเยี่ยมมาก

แม้ว่าการฟื้นฟูซ่อมแซมจะสำเร็จเสร็จสิ้นแต่อาคารมากมายในเขตเมืองเก่าของฮาวานายังคงว่างเปล่า ไม่มีผู้คนอยู่อาศัย

ในหลาย ๆ กรณี อาคารอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมอย่างมาก แล้วเราก็เข้าไปซ่อมแซมจนเรียบร้อย จากนั้นจึงให้ครอบครัวที่ยากจนจริง ๆ เข้าไปอยู่ ทั้งนี้เพื่อจัดหาบ้านที่ปลอดภัย และดูมีศักดิ์ศรีให้แก่ผู้คนเป็นพัน ๆ คน รวมทั้งจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน และสร้างงานที่มั่นคงให้ผู้ใหญ่ เราได้พยายามลงมือทำในสิ่งที่ไม่เหมือนใคร และยูเนสโกได้ให้นิยามในตอนนั้นว่าเป็น “โครงการที่มีอัตลักษณ์” ไม่เหมือนใครไม่ได้ แปลว่าดีกว่าใคร เรามีได้กล่าวอ้างว่าเราทำได้ดีกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ในโลก ที่จริงเราแค่ทำตามประสบการณ์ของเราเอง สรุปลก็คือแม้เราจะเผชิญกับความผิดพลาดและความล้มเหลวในช่วงแสวงหาโมเดลการฟื้นฟูที่เหมาะสม แต่ในที่สุดเราก็เจอมัน

คุณทุ่มเทความพยายามอย่างหนักเพื่อฟื้นฟูถนนมาเลคอน (Malecón) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของฮาวานาที่ติดเลียบชายหาด และคุณให้นิยามมันว่า “รอยยิ้มของฮาวานา”

ผมต้องสารภาพว่า ผมเกือบพ่ายแพ้การต่อสู้ให้กับท้องทะเลแล้วเหมือนกัน เป็นการสัประยุทธ์ที่มีแต่เทพเนปจูนกับอาวุธตรีศูลของท่านเท่านั้นที่จะทำได้ ผมไม่อาจลืมหภาพเกลียวคลื่นทำลายล้างที่ซัดกระแทกป้อมมอร์โร (Castillo del Morro) ซึ่งหยัดยืนอยู่เบื้องหน้าท้องทะเลนานหลายศตวรรษได้เลย นี่เป็นเหมือนภาพที่ต้นเต้ กวีชาวอิตาลี ได้พรรณนาการเดินทางของจิตวิญญาณผ่านนรก ซึ่งเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าทุกครั้งที่เราเผชิญโคลนมาเยือน

พายุทอร์นาโดที่โจมตีเราเมื่อไม่นานมานี้ ในคืนวันที่ 27 - 28 มกราคม 2019 และส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากและมีผู้บาดเจ็บอีก 200 คน เป็นสิ่งเตือนใจเราว่าถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศคือภัยแอบแฝงที่คุกคามถนนเลียบชายหาดมาเลคอนที่สง่างาม ซึ่งจะเป็นเสมือนรอยยิ้มอันสดใสที่ฮาวานามอบให้กับท้องทะเลช้วนตาปี และเราก็มีหน้าที่ในการปกป้องมัน

แม้ว่าเราจะพ่ายแพ้แก่ท้องทะเล แต่เราจะต้องเอาชนะการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศให้ได้ ปัญหาท้าทายที่หนักหนาและ การผจญภัยในรูปแบบใหม่ๆ กำลังรอเราอยู่

คุณเคยรู้สึกเบื่อการทำงานเพื่อเมืองฮาวานาบ้างหรือไม่?

จริงครับที่ว่าทุก ๆ สิ่งมักจะนำพาผมกลับมาสู่ฮาวานาเสมอ ผมทำงานนี้มานานเป็นสิบ ๆ ปี ทำอย่างหนักด้วยความยากลำบาก แต่ผมก็ไม่เสียใจเลย หากมันมีชีวิตหลังความตายไปจากโลกนี้จริง ดวงวิญญาณของผมก็คงเตร็ดเตร่วนเวียนอยู่ในฮาวานา ช่วงนี้ฉันรักฮาวานาคือรักที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของผม คือความหลงใหลในสิ่งที่ดีที่สุดในผม และยังเป็นความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของผมอีกด้วย ผมเองก็ประหลาดใจว่า ทำให้ถึงต้องกลับมาที่ฮาวานาเสมอไม่ว่าจะอยู่ในสภาพใดท่ามกลางแสงสว่างหรือความเงียบบังในความจริงหรือในความฝัน

ยูเซบิโอ ลีอัล สเปนเกลอร์ (Eusebio Leal Spengler) นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิจัยชาวคิวบา ดำรงตำแหน่งนักประวัติศาสตร์ของกรุงฮาวานา และเป็นผู้อำนวยการแผนแม่บทฟื้นฟูบูรณะย่านประวัติศาสตร์ของเมือง งานเขียนของเขา อาทิ มาตุภูมิที่รัก (Patria amada), ย้อนกาลเวลา (Regresar en el tiempo), แสงสะท้อนบนกระจกเงา (La luz sobre el espejo), ความหวังที่เป็นจริงได้ (Fundada esperanza) และบทกวีกับถ้อยคำ (Poesía y palabra)

นครโมซล

สเตฟาเนีย จันตตี
เออร์เนสโต อ็อตโตเน ราบีเซ เยียน
บุษนาฏ เนตรประเสริฐศรี แปล

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2018 ยูเนสโก แกลงเปิดโครงการ “ฟื้นฟูจิตวิญญาณนครโมซล” (Revive the spirit of Mosul) ที่การประชุมนานาชาติเพื่อฟื้นฟูบูรณะอิรัก ซึ่งจัดขึ้นในคูเวต ทางยูเนสโกประสาน ชุมชนนานาชาติเพื่อร่วมมือกันฟื้นฟูบูรณะ นครแห่งนี้ ซึ่งอยู่ในสภาพยับเยิน จากสงคราม การปล้นสะดม และการทำลายล้าง การฟื้นฟูบูรณะครั้งนี้ ต้องถือเป็นประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของ นครโมซล เป็นประวัติศาสตร์ซึ่งหลายฝ่าย ร่วมสร้าง ณ ชุมทางของศาสนาและ วัฒนธรรมแห่งตะวันออกกลาง

นครโมซลถูกปล้นมรดกทางวัฒนธรรม ถูกทำลายอัตลักษณ์ด้วยน้ำมือกลุ่มนิยม รัฐอิสลาม ISIL การทำลายล้างฟุ้งเป่า ที่ศาสนสถาน (โบสถ์และสุเหร่าต่างๆ) สถานบูชาบิฮนูส ตลอดจนรูปปั้นโบราณ สมัยอาณาจักรอัสซีเรียและพาร์เซีย รวมทั้ง ภาพปูนเปียกบนผนังพิพิธภัณฑสถานโมซล ห้องสมุดประจำเมืองซึ่งมีต้นฉบับเอกสาร โบราณหลายพันชิ้นถูกจงใจเผาทิ้ง โบราณวัตถุต่าง ๆ ถูกลักลอบขุดไปขาย

การยึดครองของกลุ่ม ISIL ทำลายระบบ การศึกษาของอิรักหมดสิ้นตั้งแต่ระดับ อนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา เมื่อหลาย วิชา เช่น ประวัติศาสตร์ หรือศิลปะถูกใส่ เนื้อหาที่มุ่งกระตุ้นความเกลียดชังเข้าไป แทน ครอบครัวส่วนใหญ่จึงตัดสินใจนำ บุตรหลานออกจากโรงเรียน ส่วนเยาวชน ที่ยังเรียนต่อไปถูกครอบงำปลูกฝังลัทธิ ความเชื่ออย่างเป็นระบบ หลัก ๆ ก็โดยครู อาจารย์ซึ่งโดนบีบบังคับให้ถ่ายทอด อุดมการณ์สุดโต่งของกลุ่มนิยมรัฐอิสลาม

เมื่อคำนึงถึงข้อมูลเหล่านี้แล้ว ไม่เพียง จำเป็นต้องฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยักรวมถึงศักดิ์ศรีและความทรงจำด้วย ยูเนสโกจึงตัดสินใจประสานการขับเคลื่อน ชุมชนนานาชาติเพื่อเสนอโครงการริเริ่ม ซึ่งผสมรวมทั้งมรดกดั้งเดิม วัฒนธรรม และการศึกษา

โครงการนี้จัดทำโดยร่วมมือกับรัฐบาลอิรัก ในสามด้านดังกล่าว และครอบคลุม หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งประเทศ เพื่อนบ้าน องค์การระหว่างประเทศ และ สหภาพยุโรป (EU) เป้าหมายเบื้องต้นคือ เพื่อมอบทัศนคติใหม่และแรงจูงใจใหม่ ให้แก่นครโมซล

นอกจากบูรณะอนุสรณ์สถานและกอบกู้ ฟื้นฟูสายใยทางประวัติศาสตร์ของนคร แห่งนี้แล้ว ทาง EU ยังสนับสนุนโครงการ ซ่อมสร้างบ้านเรือนภายในเมืองเก่า (โมซลและบัสรา) และโครงการฝึกอบรม นักวิชาชีพด้านมรดกวัฒนธรรม ทั้งนี้ โดยอาศัยแนวทางสร้างความมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นการพัฒนาฝีมือและการสร้างงาน เพื่อส่งเสริมให้สังคมเชื่อมประสานและ ชุมชนปรองดองกัน

การิม วาสฟี (Karim Wasfi) นักเชลโล ชาวอิรัก แสดงร่วมกับวงออร์เคสตรา ในเขตเมืองเก่า ของนครโมซลซึ่งพินาศเพราะสงคราม เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2018

© Zaid AL-OBEDI / AFP

ในการทำงานเดียวกัน รายชื่อสถานศึกษาที่ถูก ISIL ทำลายพินาศก็ส่งผลให้เกิดสิ่งพิมพ์เผยแพร่ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการจัดฝึกอบรมเสวนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความศรัทธาทางศาสนาที่หลากหลายเปิดโอกาสให้สร้างการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนต่าง ๆ ขึ้นมาอีกครั้ง มีการจัดเตรียมแผนเร่งด่วนเพื่อปกป้องมรดกอันจับต้องไม่ได้ที่เสี่ยงจะสูญหาย รวมทั้งสร้าง “พื้นที่วัฒนธรรมเคลื่อนที่” รองรับผู้พลัดที่อยู่และชุมชนเจ้าบ้าน

ขณะเดียวกันรัฐบาลอริกได้ขอให้ยูเนสโกช่วยพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาแห่งชาติสำหรับช่วงปี 2020 - 2030 เพื่อสร้างรากฐานระบบการศึกษาขั้นใหม่ให้สอดคล้องความต้องการของชาวอริก พร้อมกันนั้นก็ดำเนินโครงการด้านการศึกษาโดยมุ่งป้องกันไม่ให้เกิดลัทธิสุดโต่งฟื้นคืนรวมทั้งสร้างภาวะที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันขึ้นมาใหม่

มีสองโครงการที่ตั้งเป้าหมายจะสร้างหลักประกันให้โรงเรียนประถมศึกษาต่างๆ ในเขตเมืองเก่าของโมซูลเป็นพื้นที่ปลอดภัยซึ่งเด็กนักเรียนสามารถเติบโต เรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความเคารพอันจะเกื้อหนุนการอยู่ร่วมกันด้วยสันติธรรมอย่างสงบสุขในระยะยาว

โครงการเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากญี่ปุ่นและเนเธอร์แลนด์ เน้นวิธีการพื้นฐานแบบองค์รวมซึ่งให้เด็ก ๆ ตลอดจนครู อาจารย์ ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา มีส่วนร่วมป้องกันลัทธิความเชื่อแบบสุดโต่ง นอกจากนี้ การยกระดับการอุดมศึกษายังถือเป็นงานสำคัญในการซ่อมสร้างประเทศรวมทั้งระบบการผลิตของประเทศ ทั้งนี้ได้มุ่งเน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยักรวมถึงการเกื้อหนุนให้สถาบันต่างๆ อาทิ หอสมุดมหาวิทยาลัยในนครโมซูลกลับคืนสภาพเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและสติปัญญาดังที่เคยเป็นมาอีกด้วย

โครงการต่างๆ ดังกล่าวดำเนินตามเป้าหมายเดียวกัน คือเพื่อปกป้องซ่อมสร้าง และให้การศึกษา เนื่องจากวัฒนธรรมและการศึกษาเท่านั้นที่จะสามารถตอบโต้ด้านทหลัทธิความเชื่อรุนแรงสุดโต่งและภาวะทำลายล้างของมันได้ในระยะยาว วิธีการนี้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของทางรัฐบาลอริกเองซึ่งเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการในประเทศของตน โดยยูเนสโกยังคงช่วยทำหน้าที่ประสานงาน

สเตฟาเนีย จิอันนินี (Stefania Giannini) และ เออร์เนสโต อ็อตโตเน รามิเรซ (Ernesto Ottone Ramirez) ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ ด้านงานการศึกษาและงานด้านวัฒนธรรม องค์การยูเนสโก

วัฒนธรรม : ดีเอ็นเอของเมือง

งานฝีมือและศิลปะมาหาชน ศิลปะดิจิทัล งานออกแบบ ภาพยนตร์ อาหาร วรรณกรรม ดนตรี เหล่านี้คือกุญแจเปิดประตูสู่เมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities) ของยูเนสโก

เมืองเหล่านี้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายซึ่งขยายตัวเรื่อยมานับแต่ปี 2004 อาศัยการคิดสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยแง่กลวิธีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่ว่าในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันเครือข่ายนี้ประกอบด้วยสมาชิก 180 เมืองใน 72 ประเทศ ทำหน้าที่เป็นเวทีรองรับการนำเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติภายในปี 2030 ไปใช้ปฏิบัติในระดับเมือง

ในบรรดาวัตถุประสงค์ 17 ข้อของเป้าหมายปี 2030 ดังกล่าว ข้อ 11 ซึ่งระบุว่า “เพื่อสร้างความมั่นใจว่าเมืองและชุมชนต่างๆ ของมนุษย์จะเปิดกว้างสำหรับทุกคน ปลอดภัย ยืดหยุ่น และยั่งยืน” ย่อมยืนยันว่าวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในพื้นที่เมือง ด้วยเหตุนี้ยูเนสโกจึงริเริ่มโครงการระหว่างประเทศขึ้นในปี 2015 ซึ่งส่งผลเป็นเอกสารเรื่อง Culture : Urban Future (วัฒนธรรม : อนาคตของเมือง) ซึ่งยูเนสโกจัดทำเป็นรายงานระดับโลกว่าด้วยวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (ปี 2016) เนื้อหารายงานเสนอภาพรวมทั่วโลกในเรื่องการปกป้องรักษาและจัดการมรดกวัฒนธรรมในเมือง รวมทั้งการส่งเสริมอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรมและงานสร้างสรรค์ต่างๆ

ชาร์ลส์ แลนดรี (Charles Landry) นักเขียนชาวอังกฤษผู้เผยแพร่แนวคิดเรื่องเมืองสร้างสรรค์ให้เป็นที่นิยมมาตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ยืนยันว่าวัฒนธรรมก็คือดีเอ็นเอของเมือง เขาย้ำว่า “วัฒนธรรมบอกให้รู้ว่าเราเป็นใคร อยู่ตรงไหน มาจากไหน และมุ่งจะไปไหน”

เรียนรู้ในเมืองใหญ่

เครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ทั่วโลก (Global Network of Learning Cities หรือ GNLC) ของยูเนสโก เป็นเครือข่ายระหว่างประเทศที่มุ่งเน้นนโยบายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ความรู้ความเข้าใจ และแนวทางปฏิบัติที่ดี เครือข่ายนี้อาศัยการเปิดพื้นที่ให้เมืองต่างๆ ได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและวิธีแก้ปัญหาด้วยวัตถุประสงค์สองประการควบคู่กัน คือเพื่อสนับสนุนการศึกษา คุณภาพที่เสมอภาคและเปิดกว้างให้ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และเพื่อส่งเสริมให้เมืองเปิดรับผู้คนทุกผู้ทุกนาม ปลอดภัย ยืดหยุ่น และยั่งยืน

เครือข่ายนี้จัดการประชุมนานาชาติว่าด้วยเมืองแห่งการเรียนรู้ทุกสองปี เพื่อเป็นเวทีเสวนาเรื่องนโยบายและแลกเปลี่ยนในเรื่องแนวทางปฏิบัติที่ดี มีการมอบรางวัลเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโกให้ในโอกาสนี้ด้วย ที่การประชุมนานาชาติว่าด้วยเมืองแห่งการเรียนรู้ครั้งที่สี่ ในเมืองเมเดลลิน ประเทศโคลอมเบีย เมื่อปี 2019 ยูเนสโกมอบรางวัลนี้ให้แก่ 10 ประเทศซึ่งมุ่งมั่นดำเนินงานได้ผลน่ายกย่อง ได้แก่ เมืองอัสวาน (อียิปต์) เมืองเฉิงตู (จีน) เมืองเฮราคลิออน (กรีซ) เมืองอึบาตัน (ไนจีเรีย) เมืองเมเดลลิน (โคลอมเบีย) เมืองเมลีโตปอล (ยูเครน) เมืองเปตาลิง จายา (มาเลเซีย) เมืองซานติเอโก (เม็กซิโก) เมืองโซแควมุน-กู (สาธารณรัฐเกาหลี) และเมืองซอนเดอร์บอร์ก (เดนมาร์ก)

ตัวอย่างเด่นๆ บางส่วนได้แก่ เมืองเฉิงตูที่มีผสมผสานการเรียนรู้เข้ากับการเดินชมเมือง โดยเน้นเนื้อหาเฉพาะ เมืองเมเดลลินตั้งเด็กที่เล็กเรียนกลางคืนกว่า 4,500 คนกลับเข้าระบบการศึกษาโดยเน้นดูแลเป็นรายบุคคล เมืองเปตาลิง จายา มีการจัดบริการรถโดยสารในเมืองฟรีสี่เส้นทางพร้อมกับเผยแพร่ข้อมูลผ่านจอภาพบนรถ

เมืองยาซด์ : วิศวกรรมทะเลทราย

วาเนสซา อคิลลีส เจียน
บุษนาฏ เนตรประเสริฐศรี แปล

เมืองสมัยใหม่กับประเพณีวัฒนธรรม อาจถูกมองเป็นสิ่งตรงกันข้าม เราชอบนึกเสมอว่าเมืองต้องมองสู่ออนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ หมายความว่าเมืองต้องมองสู่อนาคตเพราะ

แม้กระนั้น คนบประเพณีก็ยังคงมีชีวิตตาม วิถีของมัน และเมืองที่ขาดสิ่งนี้ไปก็คง เป็นได้เพียงเปลือกกลวงๆ ประเพณีดั้งเดิม ซึ่งส่งทอดสืบต่อจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งได้รับการ วิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลาส่งผล ให้ชุมชนสามารถรับมือกับความต้องการ ใหม่ ๆ และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ สิ่งที่เราอาจนึกไม่ถึง ก็คือ ประเพณีดั้งเดิมให้คำตอบได้ตรงกับ ปัญหาในปัจจุบันเป็นอย่างดี

คานัต อุโมงค์ส่งน้ำของอิหร่าน

ตัวอย่างเช่นในใจกลางประเทศอิหร่าน เมืองยาซด์อันเก่าแก่ได้รับประโยชน์ มหาศาลจากความชาญฉลาดของชาวเมือง ซึ่งตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมาได้พัฒนา ศิลปะและเทคโนโลยีอันจำเป็นต่อการใช้ ชีวิตในทะเลทราย พวกเขารู้จัก ใช้สอยธรรมชาติแวดล้อมที่ยากลำบาก ให้กลายเป็นที่มาของงานสร้างสรรค์งดงาม ดังเห็นได้จากสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ของพวกเขา โดยเฉพาะการใช้นวัตกรรม ในการวางผังเมือง

สถาปัตยกรรมสร้างด้วยดินงามสง่า ของเมืองยาซด์ยืนหยัดผ่านกาลเวลาและ ภูมิภาคอากาศอันรุนแรงสุดขีดมาได้ด้วยดี จึงทำให้เมืองประวัติศาสตร์แห่งนี้ได้ขึ้น ทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลกเมื่อปี 2017 แม้ภูมิภาคจะแห้งแล้ง แต่ผู้คนจำนวนมาก ในเมืองนี้และบริเวณโดยรอบก็ยังทำ เกษตรกรรมได้ ทั้งนี้ส่วนใหญ่เนื่องด้วย การอนุรักษ์โครงสร้างพื้นฐานซึ่งใช้กันมา นานนับพันปี นั่นคืออุโมงค์ส่งน้ำโบราณ ที่เรียกว่า คานัต (qanats)

CC BY-SA 4.0 photo: Bernard Gagnon

อุทยานประวัติศาสตร์โดลัต อาบัต
ในเมืองยาซด์ ประเทศอิหร่าน
ตกแต่งด้วยน้ำพุและสระน้ำ

ระบบคานัตอันหลักแหลมนี้ออกแบบ ไว้เพื่อเก็บน้ำใต้ดิน คิดค้นขึ้นในอิหร่าน เมื่อหลายศตวรรษก่อน จากนั้นหลาย พื้นที่ในตะวันออกกลางบริเวณลุ่มน้ำ เมดิเตอร์เรเนียนก็รับไปใช้

อุโมงค์หรือช่องทางใต้ดินซึ่งลาดเอียงน้อยๆ สะสมน้ำจากชั้นหินอุ้มน้ำโดยอาศัย แรงโน้มถ่วงช่วยให้ไหลซึมลงสู่ที่ต่ำเพื่อใช้ ตั้มนกินและทำการเกษตร ตามเส้นทาง ขุดเจาะปล่องลึกกระจายเป็นระยะ สม่่าเสมอเชื่อมต่อเป็นแนวตั้งฉากกับพื้นดิน ปล่องเหล่านี้ช่วยในการก่อสร้างและ บำรุงรักษาคานัต ช่วยระบายอากาศ รวมทั้งใช้ขนย้ายคนงาน อุปกรณ์ และ เศษวัสดุ กาลเวลาพิสูจน์แล้วว่าเทคโนโลยี การสร้างทางลำเลียงน้ำใต้ดินเหล่านี้ใช้ได้ดี และเป็นต้นแบบของการใช้น้ำใต้ดิน อย่างยั่งยืนในปัจจุบัน

ทุกวันนี้ในอิหร่านยังคงใช้คานัต 37,000 แห่งจัดส่งน้ำปริมาณร้อยละ 11 ของประเทศ อุโมงค์ส่งน้ำเหล่านี้ใช้ เพื่อการชลประทานเป็นหลักนับตั้งแต่ จัดวางเครือข่ายการจัดส่งน้ำเมื่อปี 1961

เกษตรกรรักษาสมดุลอันยั่งยืนระหว่าง ปริมาณน้ำกับพื้นที่เพาะปลูก โดยการปรับ การส่งน้ำระหว่างการปลูกพืชไร่ที่ใช้น้ำมาก กับสวนผลไม้ซึ่งใช้น้ำน้อยให้สอดคล้องกับ ปริมาณในแหล่งสำรองน้ำที่ตนมี แนวคิด หลักของคานัตก็คือ มนุษย์ต้องเป็นฝ่าย ปรับตัวตามทรัพยากรน้ำที่มีให้ใช้ ไม่ใช่ เป็นไปในทางกลับกัน

คานัตไม่ได้เป็นเพียงตัวอย่างโครงสร้าง พื้นฐานโบราณซึ่งรักษาเอาไว้อย่างดีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการค้นหาและควบคุมน้ำจำเป็น มากสำหรับชีวิตในทะเลทราย ชุมชนจึงต้อง พยายามอย่างยิ่งที่จะดำรงรักษาและ ปรับปรุงความรู้ภาคปฏิบัติอันสำคัญยิ่งนี้ จากรุ่นสู่รุ่น และปรับใช้ให้สอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน

โครงสร้างสังคมโดยทั่วไปสอดประสานด้วยหลักการแบ่งปัน เป็นเจ้าของ และการกระจายทรัพยากรน้ำ อย่างไรก็ตาม ทุกวันนี้มีการเลือกตั้งสภาคานัตขึ้นมาทำหน้าที่แทนการเรียกชาวบ้านมาประชุมแบบในอดีต เพื่อให้กระบวนการตัดสินใจคล่องตัว

รากของความรู้ให้ยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาอาชีพ โมคานนิส (moqannis) คือช่างขุดบ่อหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการสำรวจหาแหล่งน้ำซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาคานัตด้วย สมัยก่อนนั้นทักษะจำเป็นหลายด้านจะถ่ายทอดจากพ่อสู่ลูกชาย ซึ่งครอบคลุมการค้นหาแหล่งน้ำได้ดิน การเลือกตำแหน่งขุดบ่อ ความชำนาญทางด้านเทคนิคการขุดเจาะ การทำความสะอาด การซ่อมแซมบ่อน้ำและอุโมงค์ส่งน้ำ ตลอดจนความชาญฉลาดในการจัดการน้ำ

เพื่อให้มั่นใจว่าอาชีพเก่าแก่นี้ยังจะรุ่งเรืองต่อไป ศูนย์ระหว่างประเทศเพื่อดำเนินงานด้านอุโมงค์และโครงสร้างส่งน้ำแบบโบราณ (Centre on Qanats and Historic Hydraulic Structure หรือ ICQHS) จึงร่วมมือกับทางยูเนสโกและคณะศึกษาคานัตในวิทยาลัยที่พัตจัดการศึกษาในสาขานี้ขึ้นนับแต่ปี 2005 วิทยาลัยที่พัตตั้งอยู่ห่างจากเมืองยาซด์ไปทางทิศใต้ราว 20 กิโลเมตร ได้เปิดหลักสูตรฝึกงานสองปี มีนายช่างรุ่นเก่า ๆ เป็นอาจารย์ฝึกฝนผู้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในทะเลทรายยาซด์ นอกจากนี้วิชาชีพนี้อย่างได้รับการยอมรับเพิ่มเติม โดยปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมออกใบอนุญาตให้โมคานนิสระดับอาจารย์มีอำนาจตัดสินใจหาข้อขัดแย้งเรื่องคานัต

แน่นอนว่าการจัดการน้ำในประเทศซึ่งมีพื้นที่ทะเลทรายกว้างใหญ่อย่างอิหร่านย่อมซับซ้อนอย่างยิ่ง ในช่วงหลายสิบปีหลังนี้มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้านการสำรวจและแบ่งปันทรัพยากรน้ำเพื่อสนองความต้องการของประชากรที่ขยายตัวและความจำเป็นทางเศรษฐกิจ บางครั้งโครงสร้างพื้นฐานสมัยใหม่ก็ขัดกับระบบดั้งเดิม ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในหลายกรณีที่รุนแรงสุดขีด

ถึงกระนั้น คานัตและองค์ความรู้ภาคปฏิบัติอันสืบเนื่องก็ยังคงเป็นเสาหลักในการวางผังเมืองยาซด์ และเป็นส่วนสำคัญสำหรับโครงการต่าง ๆ ในอนาคตของเมืองนี้ด้วยเหตุนี้จึงต้องอาศัยระบบการจัดการองค์กรพร้อมกลไกปกป้องเพื่อส่งเสริมระบบตามชนบทประเพณีเดิม มีองค์กรภาครัฐสามแห่งช่วยดูแลจัดการคานัต ส่วนทาง ICQHS รับผิดชอบที่ศึกษาวิจัยและเพิ่มขีดความสามารถ

เมืองกับมรดกวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต

ทุกฤดูใบไม้ผลิ เมืองเรซีเฟซึ่งอยู่สุดภาคตะวันออกของบราซิลจะแต่งตัวฉลองเทศกาลคาร์นิวัล เป็นช่วงเวลาสำหรับเสียงเพลง การเต้นรำ ความเบิกบาน ครื้นครึกใจ หัวใจสำคัญของช่วงเวลาเฉลิมฉลองก็คือเฟรโว (Frevo) ท่ามกลางเสียงดนตรีเต้นรำระบำเร้าร้อนฉ่ำของคาร์นิวัลนี้ เราจะได้ยินทั้งจังหวะคึกคักแบบเพลงมาร์ชทหาร จังหวะคมชัดของบราซิลแทงโก้ จังหวะประสานเสียงสไตล์คาริเบียน จังหวะร่าเริงแบบเพลงโพลก้า และจังหวะหลากหลายท่วงทำนองของเพลงแจ๊ส ดนตรีหลากหลายที่มาเคล้าคะละระคนกัน แต่ก็ล้วนเป็นดนตรีแบบฉบับเมืองทั้งสิ้น

จะเดินเข้ากับเฟรโวได้คุณจะต้องคล่องแคล่วแบบนักกีฬา! การเต้นแบบปาสโซ (Passo) ตามดนตรีแบบนี้มีท่าก้าวเท้าที่กำหนดไว้เคร่งครัดกว่าหนึ่งร้อยก้าวท่าโดดตัวลอยและท่าคล้ายกายกรรมอื่น ๆ ชวนให้รู้สึกอิสระเบิกบานใจเป็นพิเศษ

เทศกาลคาร์นิวัลจัดกันเพียงหนึ่งสัปดาห์เท่านั้น แต่จิตวิญญาณของงานอ้อยอิ่งอยู่ในเมืองตลอดปี ยามว่างชาวเมืองเรซีเฟทุกรุ่นทุกวัยทุกคนชั้นสังคมต่างรวมตัวกันเพื่อเตรียมรับเทศกาลนี้ในปีถัดไป ทุกคนต่างทุ่มเททักษะ ความรู้ความสามารถให้กับงานนี้ บ้างแต่งเพลงใหม่ บ้างคิดท่าเต้นใหม่ บ้างก็ออกแบบชุดและเครื่องอาภรณ์แบบใหม่ ทุกคนต่างแข่งกันใช้จินตนาการ

หากชาวเมืองเรซีเฟมีอะไรสักอย่างหนึ่งร่วมกัน สิ่งนั้นก็คือเฟรโว ซึ่งถนอมเลี้ยงความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเดียวกัน รวมทั้งช่วยเสริมสร้างค่าของชุมชนและความสมัครสมานในสังคมให้แน่นแฟ้น คุณค่าเหล่านี้เองที่ทำให้ยูเนสโกขึ้นทะเบียนเฟรโวไว้ในรายการมรดกวัฒนธรรมอันจับต้องไม่ได้เมื่อปี 2012

มรดกวัฒนธรรมอันจับต้องไม่ได้คือสะพานเชื่อมโยงคุณค่าวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับของวัฒนธรรมร่วมสมัย ถือเป็นการแสดงออกอย่างมีชีวิตชีวาของชนบทรอบนิยามที่ถ่ายทอดจากปากต่อปาก ฝีมือช่าง งานศิลปะ ประเพณีทางสังคมหรือพิธีกรรมเป็นความรู้และภูมิปัญญาซึ่งคนรุ่นก่อน ๆ ส่งทอดถึงรุ่นเรา

มรดกที่ยังมีชีวิตนี้คือพลังสร้างสรรค์ซึ่งยึดโยงชุมชนในเมืองต่าง ๆ ให้เข้มแข็ง

ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้อยู่อาศัย

เมืองยาซด์เป็นเครื่องพิสูจน์ที่มีชีวิตซึ่งชี้ให้เห็นว่ามรดกวัฒนธรรมอันจับต้องไม่ได้นั้นสามารถแก้ปัญหาหรือเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดวิธีแก้ปัญหาซึ่งปรับเข้ากับเงื่อนไขท้องถิ่นได้อย่างชาญฉลาด การใช้กลวิธีซึ่งปฏิบัติกันในห้องเรียนเป็นพื้นฐานผนวกกับการใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดย่อมทำให้เมืองมีแนวโน้มที่จะสามารถขับเคลื่อนให้ประชากรมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ ซึ่งแน่นอนว่าจะเป็นอย่างนั้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเห็นคุณค่ามรดกเดิมที่มีอยู่ผ่านมาตรการปกป้องรักษาที่เหมาะสม รวมถึงการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของบรรดาผู้มีภูมิปัญญาดั้งเดิม

เมืองย่อมโลดแล่นและแบ่งบานไปตามกิจกรรมและการพบปะแลกเปลี่ยนของผู้อยู่อาศัย ไม่ว่าพวกเขาจะเข้ามาตั้งรกรากอยู่นานแล้ว หรือเพิ่งมาอาศัยไม่นาน ทุกคนล้วนนำภูมิหลังทางวัฒนธรรมติดตัวมาด้วยทั้งสิ้น ความรู้ ความเชื่อ ชนบทรอบนิยาม ประเพณี และโลกทัศน์ของชาวเมืองทุกคนย่อมปรุงแต่งอัตลักษณ์ของตนและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งลงเอยที่ความสัมพันธ์กับเมืองของพวกเขาแน่นอน

วาเนสซา อคิลลีส์ (ฝรั่งเศส) นักเขียนและนักวิจัยอิสระ

แกรนปาฮาเต็ง

“ป้อมปราการทางภูมิศาสตร์ของเรา”

สัมภาษณ์ โรดัลด์ โรฮัส ปาเรเดส

โดย วิลเลียม นาจารย์เรต

พิศवास ปญุตต์ศรีณี แปล

ในศตวรรษที่ 19 ภูมิภาคนี้เคยเสียหายอย่างหนักจากการทำสวนยางพาราแปลงใหญ่ อีกทั้งยังเคยถูกพวกกลุ่มกองโจรกับแก๊งค์ยาเสพติดเข้ามายึดครองปลูกต้นโคคาและลักลอบขายโคเคน จนกลายเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อนที่ไร้กฎหมายในทศวรรษที่ 1980 ทว่าในปัจจุบันชาวบ้านหลายพันคนที่นี่ดำรงชีพจากวนเกษตรแบบผสมผสานด้วยการปลูกต้นไม้กับพืชชนิดอื่นๆ ในปี 2016 ยูเนสโกได้ประกาศให้แกรนปาฮาเต็ง (Gran Pajatén) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของเทือกเขาแอนดิสในประเทศเปรู (Central Cordillera) เป็นเขตสงวนชีวมณฑล คนสำคัญของโครงการนี้คือ โรดัลด์ โรฮัส ปาเรเดส (Roldán Rojas Paredes)

วารสารคูเรียร่วมเฉลิมฉลองวันสากลว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ในวันที่ 22 พฤษภาคม ด้วยการนำเสนอบทสัมภาษณ์ชิ้นนี้

คุณ จะอธิบายอย่างไรเกี่ยวกับเขตสงวนชีวมณฑลแกรนปาฮาเต็งให้คนที่ไม่เคยได้ยินชื่อนี้?

สถานที่แห่งนี้มีความพิเศษตรงที่การผสมผสานระหว่างถิ่นที่อยู่ซึ่งแตกต่างกันสุดขีดใน 2 รูปแบบ คือ เทือกเขาแอนดิสกับที่ราบลุ่มแอมะซอน ส่งผลให้เกิดความหลากหลายอันน่าทึ่งทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นที่ 2.5 ล้านเฮกตาร์เป็นแหล่งที่อยู่ของพืชราว 5,000 สายพันธุ์ และของสัตว์มากกว่า 1,900 สายพันธุ์ และของสัตว์มากกว่า 900 สายพันธุ์ ซึ่งในจำนวนนี้ 30 สายพันธุ์เป็นสัตว์เฉพาะถิ่นของที่นี่ นอกจากนี้ยังครอบคลุมอุทยานแห่งชาติริโอออบิซิโอ ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนยูเนสโกเป็นมรดกโลกในปี 1990 อุทยานแห่งนี้เต็มไปด้วยเศษซากทางโบราณคดี นับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา มีการค้นพบแหล่งโบราณคดีในยุคสมัยก่อนโคลัมบัสในระดับความสูง 2,500 - 4,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลถึง 36 แห่ง

สำหรับพวกเราที่ถือกำเนิดที่นี่ ทั้งหมดคือมรดกที่ไม่เหมือนใคร ซึ่งเรามีหน้าที่ต้องรับผิดชอบดูแลให้อยู่กับเราไปนาน ๆ

การทำฟาร์มเลี้ยงปลาในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ในเขตชานตาโรซา ในเปรู

ผมมองว่าเขตอนุรักษ์ธรรมชาติแห่งนี้ เป็นป้อมปราการทางภูมิศาสตร์ของเราที่หือยยื่นเงื่อนไขอันดีเลิศให้เราสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต พร้อมทั้งเปิดโอกาสที่ยิ่งใหญ่ให้กับอนุชนรุ่นหลังอีกด้วย

ตัวผมเองก็รู้สึกผูกพันกับอาชีพเกษตรกรรม ป่าปฐมภูมิ และความเขียวขจี ผนวกกับพลังงานที่คุณได้รับโดยตรงจากผืนป่าขณะอาศัยอยู่ที่นี่ มาโดยตลอด ชีวิตของผมถูกถักทออย่างแนบแน่นเข้ากับความรู้ร่ายทางวัฒนธรรม ตำนาน จินตนาการ ดนตรี และอาหารพื้นถิ่นของที่นี่ นี่คือเหตุผลว่าทำไมขณะที่ผมจากบ้านเข้าไปเรียนในเมืองหลวงคืออลิม่า ผมก็มุ่งมั่นตั้งใจจะกลับมาทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับการส่งเสริมมรดกอันน่าทึ่งชิ้นนี้ทันทีที่เรียนจบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผมได้กระทำแล้ว

การที่แกรนปาฮาเต็งได้รับการขึ้นทะเบียนของยูเนสโกเป็นเขตสงวนชีวมณฑลส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน 170,000 คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้?

คนท้องถิ่นต้องทนทุกข์อย่างใหญ่หลวงมาโดยตลอดในอดีตจากการทำสวนยาง แก๊งค์ยาเสพติด หรือแม้แต่พวกกองโจรติดอาวุธ ทว่าเมื่อตอนต้นศตวรรษที่ 21 การฟื้นการทำไร่ไถ่ส่งผลให้ผู้คนนับพัน ๆ คน สามารถหลีกเลี่ยงความยากจน และการต้องใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวได้ ในช่วงเวลาต่อมา

พวกเราที่พัฒนานวนเกษตรแบบผสมผสานซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับการผลิตโกโก้ เนื่องจากต้นโกโก้เจริญเติบโตได้ดีภายใต้เงื่อมเงาของต้นไม้ชนิดอื่น ๆ

ในปี 2016 เมื่อยูเนสโกประกาศให้ภูมิภาคของเราอยู่ในเครือข่ายเขตสงวนชีวมณฑลของโลก (World Network of Biosphere Reserves: WNNBR) นับเป็นการให้กำลังใจเราอย่างล้นเหลือ พวกเรามองว่านี่คือสัญญาณบ่งบอกการยอมรับในความพากเพียรที่จะก้าวไปสู่การเป็นภูมิภาคที่ผลิตโกโก้ในทรีย์ในระดับแนวหน้าของเราในประเทศเปรู

การยอมรับในระดับสากลได้เปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้กับมูลนิธิฟื้นฟูแอมะซอน (Amazonia Viva Foundation: FUNDAVI) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์ระบบนิเวศของดินแดนแกรนปาฮาเต็ง ทุกวันนี้บรรดาบริษัทต่างๆ ที่ครั้งหนึ่งเคยก่อกวนและคุกคามพวกเราที่หันมาให้ความสนใจ เช่น บริษัทโปเดโรซา (Poderosa) ซึ่งทำเหมืองแร่โลหะมีค่า กำลังให้เงินทุนแก่งานวิจัยทางโบราณคดี (เพ็งตีพิมพ์คู่มือที่เยี่ยมยอดออกมาหนึ่งเล่ม) รวมทั้งงานวิจัยการเกษตร (ได้เปิดตัวโครงการวิจัยเรื่องมันฝรั่ง) และยังช่วยจัดหาสื่อการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาให้แก่พวกเราด้วย

นอกจากนี้เรายังได้รับการสนับสนุนจากนักลงทุนต่างชาติรายใหม่ ๆ เช่น ชาแนล (Chanel) บริษัทแฟชั่นสุดหรูของฝรั่งเศส ซึ่งได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือกับโครงการ Biocorridor Martín Sagrado REDD) ของเรามุ่งลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก

อยากให้คุณช่วยอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการนี้?

โครงการนี้เปิดตัวในปี 2010 สนับสนุนเงินทุนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าปฐมภูมิเนื้อที่ 3 แสนเฮกตาร์ที่ดูแลโดยกลุ่มชุมชนท้องถิ่นในเขตอัลโตฮัวยาบัмба (Alto Huayabamba) ซึ่งอยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติออบิซิโอ (Abiseo National Park) องค์กรธุรกิจเพื่อสังคมของฝรั่งเศสชื่อ เพอร์โปรเจกต์ (PUR Projet) ตกลงมอบงบประมาณเป็นเวลา 80 ปี ร่วมกับโครงการเกษียณอายุอย่างมั่นคง (Jubilación Segura) ทว่าโครงการเกษียณฯ มอบงบให้ 40 ปี โดยดำเนินการตามรูปแบบวนเกษตรซึ่งมุ่งสรรค์สร้างเศรษฐกิจชนบทรูปแบบใหม่ที่ยั่งยืนผ่านแผนงานการปลูกป่าและการปล่อยแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ซึ่งช่วยฟื้นฟูคุณค่าของผืนดิน และทำลายวัฏจักรความยากจนของบรรดาเกษตรกรผู้ซึ่งไม่มีบ้านถาวรเลี้ยงชีพ

มูลนิธิ FUNDAVI จะทำอะไรเป็นก้าวต่อไป?

ตอนนี้เราเริ่มแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างสมาชิกต่างกลุ่มภายในเขตสงวนชีวมณฑลของเราเอง อาทิ การจัดทำสวนพฤกษศาสตร์ หรือ การทำฟาร์มเลี้ยงผึ้ง เรามุ่งหวังจะสร้างสายใยพันธมิตรกับผู้คนในเขตสงวนชีวมณฑลแหล่งอื่น ๆ ในเปรู และในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกด้วย

เราไม่ได้สนใจในเรื่องการแข่งขันแต่อยากจะทำยุทธศาสตร์มาผสมผสานกันเพื่อนำเสนอและพัฒนากิจกรรมของเราให้กลายเป็นแรงบันดาลใจสำหรับทุกคนในเรื่องความเป็นเลิศทางด้านการทำงานของพวกเขา รวมทั้งการสอน

นอกจากนี้ เรายังกระตือรือร้นอยากให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย บริษัทห้างร้าน ภาคประชาสังคม และภาครัฐ เพื่อแสวงหาความร่วมมือในระดับสากลให้มากขึ้น โดยใช้ประโยชน์จาก “แบรนด์” อันเยี่ยมยอดของเขตสงวนชีวมณฑลทั้งนี้เพื่อสร้างหลักประกันว่าผู้เป็นเกษตรกรที่ทุ่มเททำงานหนักวันแล้ววันเล่าบนผืนดินของพวกเขา จะรู้สึกได้ถึงความเชื่อมโยงผูกพันกับโลกทั้งใบ

โรลดัง โรฮัส ปาเรเดส (Roldán Rojas Paredes) คือพลังขับเคลื่อนที่อยู่เบื้องหลังการก่อกำเนิดเขตสงวนชีวมณฑลแกรนปาฮาเต็ง เกิดที่ตาราโปโต ซึ่งอยู่ห่างจากฮัวนุย (Juanjui) เมืองหลวงของจังหวัดแกเซเรส (Mariscal Cáceres) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเปรู 136 กิโลเมตร ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการบริหารมูลนิธิฟื้นฟูแอมะซอน (FUNDAVI) ที่มุ่งอนุรักษ์ระบบนิเวศของเขตสงวนชีวมณฑลแห่งนี้ อดีตเคยร่วมเป็นคณะกรรมการจัดการอุทยานแห่งชาติออบิซิโอชุดแรกในปี 2001

“เราต้องการเป็นแรงบันดาลใจให้กับทุกคนในเรื่องความเป็นเลิศทางด้านการทำงานและการสอนของพวกเขา”

โจเอล ดิอัส กำลังปลูกต้นไม้ ซึ่งเป็นกิจกรรมปลูกป่าในเขตสงวนชีวมณฑลแกรนปาฮาเต็งในเปรู ขององค์กรธุรกิจเพื่อสังคม PUR Projet ของฝรั่งเศส

วารสาร ความร่วมมือ กับต่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

วัตถุประสงค์

- เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการด้านต่างประเทศที่สำคัญสำหรับใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน การศึกษาและการวิจัยของหน่วยงาน สถานศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
- เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานความร่วมมือ กับต่างประเทศ ของกระทรวงศึกษาธิการ
- เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถ ติดตามความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าในงานด้านต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
- เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิชาการเกี่ยวกับความร่วมมือกับต่างประเทศ ของกระทรวงศึกษาธิการในอันที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศในอนาคต ให้มีคุณค่า และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- เพื่อเป็นแหล่งรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับใช้ในการสืบค้น อ้างอิง และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

กำหนดออก

วารสารราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ

ที่ปรึกษา

ศรียา อมตวิวัฒน์

รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

บรรณาธิการ

สมทรง งามวงศ์

ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้ช่วย บรรณาธิการ

พิมพ์วิรัชญ์ เมืองนิล

สุปราณี ค่ายวง

จิตรลดา จันทร์แหยม

วิมล ลุ่มพิภานนท์

วิไลลักษณ์ ผดุงกิตติมาลย์

นฤมล สุวรรณเนตร

กุสุมา นวพันธ์พิมล

สุเมธ อรรถพันธ์พจน์

ฐิติ พอกสันเทียะ

ผู้แปล

นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

พิศवास ปทุมต์รังษี

ผู้ตรวจแก้ไข บทความแปล

พิศवास ปทุมต์รังษี

ออกแบบรูปเล่ม

พิมพ์ชนา ดารารวัช

สำนักงาน

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร 0 2628 5646 ต่อ 122 - 124 โทรสาร 0 2281 0953

www.bic.moe.go.th

หมายเหตุ : บุคคลหรือองค์การใดต้องการนำข้อเขียน บทความหรือภาพถ่าย ที่อยู่ในวารสารฉบับนี้ไปตีพิมพ์หรือประโยชน์ในสิ่งตีพิมพ์อื่น หรือ เผยแพร่ทางเว็บไซต์ ขอความกรุณาแจ้ง สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ทราบเป็นการล่วงหน้า และขอให้ระบุชื่อผู้เขียนหรือชื่อวารสารในการอ้างอิงด้วย

World Cities

Day October 31

CHANGING THE WORLD:

**Innovations and Better Life
for Future Generations**

2019